

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet

Ympäristöministeriön tilinpäätös 2021

Ympäristöministeriön julkaisuja 2022:6

Ympäristöministeriön tilinpäätös 2021

Ympäristöministeriö Helsinki 2022

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

[Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto](#)

[Publikations-
arkivet Valto](#)

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

[Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa](#)

[Statsrådets
nätbokhandel](#)

vnjulkaisumyynti.fi

Ympäristöministeriö

CC BY-NC-ND 4.0

ISBN pdf: 978-952-361-234-1

ISSN pdf: 2490-1024

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2022

Ympäristöministeriön tilinpäätös 2021

Ympäristöministeriön julkaisu 2021:6		Teema	Ministeriö
Julkaisija	Ympäristöministeriö		
Yhteisötekijä	Ympäristöministeriö	Sivumäärä	80
Kieli	suomi		
Tiivistelmä	<p>Ympäristöministeriön vuoden 2021 tilinpäätös koostuu toimintakertomuksesta, talousarvion toteutumista kuvaavista toteutumalaskelmista, tuottoja ja kuluja kuvaavasta tuotto- ja kululaskelmasta, tilinpäätöspäivän taloudellista asemaa kuvaavasta taseesta ja liitteenä ilmoitettavista tiedoista.</p> <p>Tilinpäätökseen sisältyvä toimintakertomus sisältää johdon katsauksen toimintaan sekä raportoinnin ministeriön toiminnan yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta, kuvauksen toiminnallisesta tehokkuudesta, tuotoksista ja laadunhallinnasta sekä henkisten voimavarojen hallinnasta. Toimintakertomus sisältää myös sisäisen valvonnan arviointilausuman, kokonaisarviointien tulokset ja yhteenvedot väärinkäytöksistä.</p>		
Asiasanat	ympäristöministeriö, tilinpäätös, toimintakertomukset, laskelmat		
ISBN PDF	978-952-361-234-1	ISSN PDF	2490-1024
Julkaisun osoite	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-234-1		

Bokslut för miljöministeriets bokföringsenhet 2021

Miljöministeriets publikationer 2022:6		Tema	Ministeriet
Utgivare	Miljöministeriet		
Utarbetad av	Miljöministeriet		
Språk	finska	Sidantal	80
Referat	<p>Miljöministeriets bokslut för 2021 består av en verksamhetsberättelse, utfallskalkyler som redogör för utfallet av budgeten, en intäkts- och kostnadskalkyl som redogör för intäkterna och kostnaderna, en balansräkning som redogör för den ekonomiska ställningen på bokslutsdagen och uppgifter som lämnas i bilagor.</p> <p>Den verksamhetsberättelse som ingår i bokslutet innehåller ledningens verksamhetsrapport, en rapport över de samhällliga verkningarna av ministeriets verksamhet, en beskrivning av den funktionella effektiviteten, avkastningen och kvalitetsledningen samt om hanteringen av mänskliga resurser. Verksamhetsberättelsen innehåller också ett utlåtande om bedömningen av den interna kontrollen, resultaten av helhetsbedömningarna och sammanfattningar av oegentligheter.</p>		
Nyckelord	miljöministeriet, bokslut, verksamhetsberättelse, kalkyler		
ISBN PDF	978-952-361-234-1	ISSN PDF	2490-1024
URN-adress	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-234-1		

Sisältö

1 Toimintakertomus	6
1.1 Johdon katsaus toimintaan.....	6
1.2 Toiminnan tuloksellisuus ja vaikuttavuus.....	12
1.2.1 Kestävä kehitys	12
1.2.2 Ympäristönsuojelu	13
1.2.3 Luonnonsuojelu.....	20
1.2.4 Vesien ja merensuojelu	25
1.2.5 Alueiden käyttö.....	30
1.2.6 Asuminen.....	34
1.2.7 Rakentaminen	35
1.3 Toiminnallinen tehokkuus	40
1.3.1 Toiminnan taloudellisuus ja tuottavuus.....	40
1.3.2 Maksullinen yhteisrahoitteinen toiminta	45
1.4 Tuotokset ja laadunhallinta.....	46
1.4.1 Suoritteiden määrät ja aikaansaadut julkishyödykkeet.....	46
1.4.2 Lainsäädännön, tutkimuksen- ja hallinnonalan ohjauksen kehittäminen	48
1.5 Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen	50
1.5.1 Henkilöstön määrä ja rakenne	51
1.5.2 Työhyvinvointi ja työkykyinvestoinnit.....	53
1.5.3 Osaaminen ja muu aineeton pääoma.....	54
1.5.4 Tehty työaika ja henkilöstökulut	56
1.6 Tilinpäätösanalyysi.....	57
1.6.1 Rahoituksen rakenne ja talousarvion toteutuminen	57
1.6.2 Tuotto- ja kululaskelma ja tase.....	59
1.7 Sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslausuma	60
1.8 Arviointien tulokset.....	60
1.9 Yhteenvedotiedot väärinkäytöksistä.....	61
1.9.1 Virheitä ja väärinkäytöksiä koskevat yhteenvedotiedot	61
1.9.2 Takaisinperintää koskevat yhteenvedotiedot	61
2 Talousarvion toteumalaskelma	62
3 Tuotto- ja kululaskelma	66
4 Tase	68
5 Liitetiedot	70
5.1 Tilinpäätöslitteet	70
6 Allekirjoitukset	80

1 Toimintakertomus

Ympäristöministeriön vuoden 2021 toimintakertomuksen laadinnassa on otettu huomioon laki valtion talousarviosta (423/1988), talousarvioasetus (1243/1992) ja Valtiokonttorin 7.12.2021 antama ohje sekä muut määräykset ja suositukset kertomusten laadinnasta.

Toimintakertomuksessa on tarkasteltu toiminnan tuloksia ja vaikutuksia suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Ympäristöministeriön keskeiset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2021 olivat ympäristöministeriön strategian 2030 mukaisesti; 1) Hyvä ympäristö ja monimuotoinen luonto, 2) Hiilineutraalikiertotalousyhteiskunta ja 3) Kestävä kaupunkikehitys. Toimintakauden aikana toteutettiin Marinin hallituksen ohjelmaa. Ympäristöministeriön strategian 2030 mukaiset vaikuttavuustavoitteet tukevat hyvin Marinin hallituksen toimintasuunnitelmaa ”Osaava ja osallistuva Suomi” (Valtioneuvoston julkaisu 2019:27). Vuoden 2021 tilinpäätöskertomuksen rakenne on sama kuin vuonna 2020 ja noudattaa strategiaa ”Strategia 2030 – Parempi ympäristö tuleville sukupolville” (2018).

Ympäristöministeriön vuoden 2021 tulossopimuksen laatimisen runkona käytettiin ministeriön strategian 2030 mukaisia vaikuttavuustavoitteita sekä pääministeri Marinin hallituksen painopistealueita ja kärkihankkeita. Tuloksellisuuden kuvaus perustuu ministeriön vuoden 2021 tulossopimuksessa esitettyjen tavoitteiden toteutumisen raportointiin.

Tuloksia ja vaikuttavuutta tarkastellaan näiden tehtäväkokonaisuuksien pohjalta, jotka organisaatorakenteesta riippumatta, antavat kokonaiskuvan koko toimialueen vaikuttavuuden kehittymisestä. Toiminnallisen tehokkuuden sekä tuotosten raportoinnissa on hyödynnetty muun muassa työajanseurantajärjestelmästä ja kirjanpidosta saatua seurantatietoa.

1.1 Johdon katsaus toimintaan

Vuoden 2021 toiminnassa jatkettiin edelleen hallitusohjelmaan kuuluvien laajojen hankkeiden toimeenpanoa, Suomen kestävä kasvun ohjelman ja sen toimeenpanon valmistelua sekä EU:n Vihreän kehityksen ohjelman aloitteiden käsittelyä. EU:n elpymisvälineen

määrärahoja kohdennettiin ministeriön toimialalla muun muassa rakennusten energia-
tehokkuuden parantamiseen, öljylämmityksestä luopumiseen, autojen latauspisteinfran
kehittämiseen sekä ravinnekiertoon ja peltojen kipsikäsitteilyyn. Lisäksi merkittäviä panos-
tuksia kohdennettiin muun muassa kiertotalouden edistämiseen.

Covid-19-pandemia ja etätyösuositus määrittivät pitkälti työntekemisen tapaa ja kehittä-
mistarpeita. Hybridityötä kokeiltiin lyhyesti syksyllä 2021. Erityisen voimakkaasti rajoituk-
set vaikuttivat EU- ja kansainväliseen yhteistyöhön. Ministeriön henkilöstön työtyytyväi-
syys säilyi hyvällä tasolla. Työhyvinvoinnin ja osaamisen kehittämisen toimenpiteitä suun-
nattiin tukemaan erityisesti tulevia hybridityön vaatimuksia.

Vuoden 2021 aikana eduskunnalle annettiin yhdeksän ympäristöministeriön toimialan hal-
lituksen esitystä. Valtioneuvosto hyväksyi 24 ympäristöministeriön toimialan valtioneuvos-
ton asetusta. Hallituksen esityksillä ja asetuksilla pantiin kansallisesti täytäntöön EU:n lain-
säädäntöä sekä toteutettiin hallitusohjelman tavoitteita. Lisäksi merkittävä määrä muita
lainsäädäntöesityksiä ja EU-säädösehdotuksia oli tiiviissä valmisteluvaiheessa.

Vuosi oli merkittävä ilmastopolitiikan ja sen kansallisen koordinaation näkökulmasta: Vuo-
den tauon jälkeen Glasgown ilmastokokous onnistui vahvistamaan sitoutumista Pariisin
ilmastosopimuksen tavoitteisiin. EU:n sitovat 2050- ja 2030-tavoitteet astuivat kesällä
voimaan ja Euroopan komissio julkaisi mittavan lainsäädäntöehdotuspaketin 2030 tavoit-
teen saavuttamiseksi. Samaan aikaan kansallinen, hallitusohjelman ilmastotavoitteiden
mukainen työ oli täydessä käynnissä. Ympäristöministeriö koordinoi eri ministeriöiden
välistä yhteistyötä kaikilla näillä tasoilla ja jatkoi ilmasto- ja energiapoliittisen ministerityö-
ryhmän ja valtioneuvoston päätöksenteon tukemista.

Vuonna 2021 ympäristöministeriö kehitti monipuolisesti tutkimustoiminnan kokonais-
kuvaa ja toimintatapoja ja jalkautti vuonna 2020 laaditun tutkimushankkeiden seuranta-
ohjeistuksen. Ministeriön T&K-strategiaa ja toimenpidesuunnitelmaa toteutettiin.

Hallinnonalan tulosohjauksen uudistus käynnistettiin lähtökohtana valtioneuvoston tulos-
ohjauksen kehittämishankkeen linjaukset ja hallinnonalan strategisempi kokonaisvaltai-
nen ohjaus. Hallinnonalan johdolle toteutettiin kohdennettu Y-akatemia. Y-akatemiassa
vahvistettiin hallinnonalan ja Y-konsernin johdon vuorovaikutusta ja yhteistä kehittämistä.

Ilmastolain uudistaminen eteni siten, että hallituksen esitys eduskunnalle voidaan antaa
alkuvuodesta 2022. Ilmastolain ohjausvaikutusta ollaan vahvistamassa siten, että tavoite
hiilineutraaliudesta vuoteen 2035 mennessä toteutuu. Ilmastolain vuoden 2050 tavoitetta
päivitetään ja lakiin lisätään hiilineutraaliuspolkua vastaavat päästövähennystavoitteet
vuosille 2030 ja 2040. Lakiin otetaan mukaan myös maankäyttösektori sekä hiilinielujen
vahvistamista koskeva tavoite.

Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman (Kaisu) valmistelu eteni lausuntovaiheeseen. Toimenpiteiden ja toimenpideohjelman vaikuttavuutta ja vaikutuksia sekä mahdollisten lisätoimien tarpeellisuutta arvioidaan lausuntojen, tutkimuslaitosten ja Ilmastopaneelin huomioiden pohjalta.

Kuntien ja alueiden ilmastotyön vauhdittaminen jatkui. Ympäristöministeriö avusti kuntien ja alueiden ilmastohankkeita, jotka muun muassa auttavat identifioimaan ja toimeenpanemaan tarkoituksenmukaisimmat, vaikuttavimmat ja taloudellisesti kannattavimmat ilmastotoimet.

Kesällä 2021 voimaan tullut eurooppalainen ilmastolaki sisältää oikeudellisesti sitovan velvoitteen vähentää EU:n päästöjä vähintään 55 % vuoteen 2030 mennessä ja saavuttaa ilmastoneutraalius EU-tasolla vuoteen 2050 mennessä. Euroopan komission heinäkuussa 2021 antama 55-valmiuspaketti pyrkii toimeenpanemaan nämä tavoitteet. Ympäristöministeriö vastaa paketin sisältämästä päästökauppadirektiivistä, taakanjakosetuksesta ja ilmastotoimien sosiaalirahastosta sekä rakennusten energiatehokkuusdirektiivistä.

Valmisteltiin ehdotusta uudesta luonnonsuojelulaista, ml. ekologista kompensatiota koskevat säännökset. Tavoitteena on antaa hallituksen esitys eduskunnalle alkuvuodesta 2022. Lain uudistaminen on tarpeen, koska luonnon monimuotoisuuden heikentymistä ei ole saatu pysäytettyä. Uudistuksella parannetaan lain vaikuttavuutta luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestäväen käytön edistämiseksi tehostamalla lajien ja luontotyyppien suojelua, kehittämällä luontotiedon hallintaa, vahvistamalla vapaaehtoisen suojelun edellytyksiä sekä edistämällä ilmastonmuutokseen sopeutumista ja sen hillintää.

Luonnonsuojelulainsäädännön uudistamiseen liittyvä hallituksen esitys luonnonsuojelulla rauhoitettujen lajien aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta ja ennaltaehkäisystä hyväksyttiin eduskunnassa ja vahvistettiin 14.1.2022. Sallan kansallispuisto perustettiin 1.1.2022. Kansallispuistoon kuuluu noin 9 983 hehtaaria valtion omistamia maa- ja vesialueita Sallan kunnassa. Lisäksi asetukset valtion maiden luonnonsuojelualueiden perustamisesta annettiin Pohjois-Karjalan ja Uudenmaan alueille. Savonlinnan kansallisen kaupunkipuiston perustamisesta tehtiin päätös 30.9.2021.

Valtioneuvosto teki 27.5.2021 periaatepäätöksen YM:n ja MMM:n yhteisestä Helmi-elin ympäristöohjelmasta vuosille 2021–2030. Ohjelman resusointi on ollut keskeisenä välineenä saavuttaa tavoite luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen pysäyttämistä. Vuonna 2021 soiden vapaaehtoinen suojelu sujui yli odotusten, kun arvokkaita soita suojeltiin yhteensä hieman yli 6 000 hehtaaria. Metsähallituksen Luontopalvelut ennallisti suojelualueita Helmi-rahoituksella noin 3 700 suohehtaaria. Myös muiden elinympäristöjen kunnostustoimissa päästiin hyvin liikkeelle.

Metsiensuojelua edistävän METSO-ohjelman suosio kasvoi vuonna 2021. Ohjelman kautta suojeltiin pysyvästi noin 4 800 hehtaaria metsää. Myös Pohjois-Suomen metsien suojelutoimenpiteet etenivät.

Valtioneuvosto teki 18.11.2021 päätöksen valtakunnallisesti arvokkaista maisema-alueista (VAMA 2021). VAMA-alueita on nyt 186 ja ne sisältävät edustavan valikoiman maamme arvokkaimpia ja edustavimpia kulttuurimaisemia. VN:n päätös tehtiin maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden (VAT) nojalla, jolloin inventointi otetaan huomioon alueiden käytön suunnittelussa ja valtion viranomaisten toiminnassa.

EU:n laajan jätesäädöspaketin täytäntöönpanoon liittyvä jätelain ja eräiden muiden lakien muutos astui voimaan heinäkuussa 2021 ja kymmenen muutokseen liittyvää asetusta hyväksyttiin marraskuussa. Tiettyjen muovituotteiden ympäristövaikutuksia koskevan direktiivin merkintä- ja tuotekiellot pantiin täytäntöön edellä mainitulla jätelain muutoksella ja omalla asetuksella, muilta osin toimeenpanotyö jatkuu.

Kiertotalousohjelmaa koskeva valtioneuvoston periaatepäätös hyväksyttiin huhtikuussa 2021. Toimeenpanotyö käynnistyi, ohjelman yhteistyöryhmä asetettiin elokuussa ja valmistelua koordinoimaan koottiin sihteeristö. Kiertotalousohjelmassa asetettuihin tavoitteisiin pääsemiseksi on käynnistetty vähähiilisen kiertotalouden sopimusprosessi, jossa valmisteilla olevien skenaarioiden pohjalta mukaan lähtevät toimialat, maakunnat, alueet ja yritykset asettavat tavoitteita ja määrittelevät vaikuttavimpia toimia tavoitteisiin pääsemiseksi. Myös muovitiekartan toimeenpano jatkui tiiviinä.

Ympäristövahinkojen toissijaisen korvausjärjestelmän lainsäädännön valmisteluhanke eteni. Tavoitteena on järjestelmä, jossa toiminnanharjoittajien ympäristöveloitteet tulevat mahdollisimman pitkälle hoidetuiksi ilman valtion taloudellista väliintuloa. Tavoitteena on myös öljysuojarahaston ja pakollisen ympäristövahinkovakuutuksen lakkauttaminen ympäristövahinkorahaston toiminnan alkaessa.

Ympäristöluvituksen sujuvoittamiseksi jatkettiin sähköisen vesi- ja ympäristölupajärjestelmän (eLUPA) valmistelua aluehallintoviraston hankkeessa. Suomen ympäristökeskuksen laatima selvitys aluehallintovirastojen ympäristölupakäsittelyiden pitkittymisen syistä valmistui. Ympäristöministeriössä valmisteltiin ympäristönsuojelulakiin ehdotetut muutokset, jotka auttavat valtion ja kunnan lupaviranomaisia saamaan nykyistä paremmin selvityksiä toiminnanharjoittajalta ympäristöluvan muuttamista koskevaa päätöksentekoa varten.

Ympäristöministeriö osallistui maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan yhteisen maatalouspolitiikan uudistamisen valmisteluun. Tavoitteena on ympäristö- ja ilmasto-tavoitteisiin vastaaminen EU:n yhteisen maatalouspolitiikan keinoin. Erityisesti tavoitteena

on, että valmistelussa tulisivat entistä vahvemmin huomioiduksi vesien- ja merenhoidon, luonnon monimuotoisuuden edistämisen, maisemanhoidon ja ilmastotavoitteiden saavuttaminen.

Seitsemän alueellista vesienhoitosuunnitelmaa sekä merenhoitosuunnitelma vuosille 2022–2027 viimeisteltiin kuulemispalautteen pohjalta. Valtioneuvosto hyväksyi suunnitelmat 16.12.2021. Suunnitelmissa esitetään tarvittavat toimenpiteet vesien ja meren tilan hyvän tilan saavuttamiseksi viimeistään vuonna 2027. Suunnitelmiin sisältyvillä toimenpiteillä muun muassa vähennetään maa- ja metsätalouden hajakuormitusta, parannetaan happamien sulfaattimaiden vesienhallintaa ja yhdyskuntien jätevesien käsittelyä, kunnostetaan vesistöjä, vähennetään vedenalaista melua ja tehostetaan öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntaa.

Vesien- ja merenhoidon toimeenpanoa jatkettiin edelleen vesiensuojelun tehostamisohjelman resursseilla avustamalla toimenpiteiden toteuttamista sekä ohjaamalla resursseja toimijaverkostojen aktivointiin ja ELY-keskusten asiantuntijatyöhön. Vuonna 2021 käynnistettiin noin 200 vesistökuormitushanketta, joissa parannetaan elinympäristöjä ja vähennetään kuormitusta valuma-alueelta. Maa- ja metsätalouden valuma-alueelähtöisissä vesienhallinnan hankkeissa kehitetään luonnonmukaisia vesienhallinnan menetelmiä ja maanomistajien välistä yhteistyötä.

Maatalouden aiheuttamaa rehevöitymistä torjuttiin levittämällä Saaristomeren valuma-alueella kipsiä 8 150 peltohehtaarille. Tutkimushankkeet peltojen rakennekalkki- ja ravinnekuittukäsittelystä valmistuivat ja ne osoittivat näiden menetelmien tehokkaasti vähentävän pelloilta vesistöihin valuvaa ravinnekuormitusta. Ympäristöministeriö käynnisti hankkeen, osana hallituksen puoliväliriihessä päättämään Saaristomeri-ohjelmaa selvittämään, miten vähentää Saaristomeren valuma-alueen maatalouden ravinnekuormitusta niin, että alue saadaan pois Itämeren suojelukomission (HELCOM) pahimpien kuormittajien listalta (hot spot -lista) viimeistään vuonna 2027.

Ympäristön tilan seurannan strategia valmistui ja se julkaistaan alkuvuodesta 2022 jolloin aloitetaan strategian ja sitä ohjaavan toimenpideohjelman toteutus. Strategialla asetetaan suuntaviivat seurannan kehitykselle ja tiedonhallinnalle vuoteen 2030. Tavoitteena on ketterä ja tehokas ympäristötiedon keruu.

Raki-ohjelmassa saatiin päätökseen viisi hanketta, joissa yhteisenä nimittäjänä oli kansalaisten ja asiantuntijoiden tietopohjan lisääminen ravinteiden kierrätyksen ratkaisuista ja kierrätysravinteista. Hankkeet liittyivät muun muassa kaupunkiviljelyn edistämiseen, aktiivisen ruokakansalaisuuden vahvistamiseen, kierrätysravinteiden käytön helpottamiseen sekä haja-asutuksen jätevesilietteiden kierrätykseen. Vuoden 2021 alussa alkaneet jätevesien ravinteiden kierrätykseen ja talteenottoon sekä jätevesien käsittelyyn

energiatehokkuuden edistämiseen liittyvät hankkeet jatkuvat vielä vuoden 2022 loppuun. Ohjelmassa valmisteltiin myös uusi avustushaku, jolla toteutetaan Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelmaan sisältyvän 1-pilarin vihreän siirtymän investointirahoitusta (P1C511).

Meriluonnon suojelua ja luonnonvarojen kestäväää käyttöä Suomen meri- ja rannikko-alueilla edistävä Biodiversea LIFE IP 2022–2029 -hanke hyväksyttiin. Hanke tuo 20 miljoonan euron lisäpanostuksen meriluonnon monimuotoisuuden edistämiseen ja se toteuttaa osaltaan myös meren- ja vesienhoidon tavoitteita.

Maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistuksen valmistelua jatkettiin hallitusohjelman mukaisesti. Ympäristöministeriön ehdotus uudeksi kaavoitus- ja rakentamislakia koskevaksi hallituksen esitysluonnokseksi oli lausunnolla ja julkisesti keskusteltavana loppuvuodesta. Maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistuksen digitalisaatiota edistävät säädökset tarkennettiin ehdotuksiksi lausunnoille lähetettyyn ehdotukseen. Rakennetun ympäristön tietojärjestelmää koskevaa hallitusohjelmakirjausta toteuttavassa Ryhti-hankkeessa valmistuivat tietojärjestelmän (RYTJ) ensimmäisen vaiheen RYTJ 1.0 määrittelyt. Yleis- ja asemakaavojen ja rakentamisen lupien tietomallit sekä tonttijakosuunnitelma valmistuivat yhteentoimivuusalustalle. Toimialan sisäistä ja hallinnonalojen välistä tahdonmuodostusta ja yhteistyötä on toteutettu laajasti. Kuntien ja maakuntien liittojen valmistautumiseen RYTJ:n tuomien tietorakenteiden ja toimintatapojen muutokseen käynnistettiin muutostuki -projekti.

Kesäkuussa 2021 hyväksyttiin Jyväskylän, Kuopion ja Lahden kaupunkiseutujen kuntien ja valtion väliset maankäytön, asumisen ja liikenteen MAL-sopimukset. Sopimukset ovat voimassa vuoteen 2031 saakka siten, että konkreettiset toimenpiteet sovittiin vuosille 2021–2023.

Asuntopoliittisen työryhmän raporttiin pohjautuva asuntopoliittinen selonteko annettiin eduskunnalle vuoden 2021 lopussa. Selonteossa linjataan asuntopoliittisia periaatteita, tavoitteita ja toimenpiteitä, joita tullaan toteuttamaan seuraavan kahdeksan vuoden aikana. Kyseessä on mittava hallituksen asuntopoliittikkaa määrittelevä kokonaisuus, joka sisältää tavoitteiden lisäksi useita asuntopoliittisia toimenpiteitä, joiden valmistelu on jo käynnistetty tai joita on jo toteutettu hallituskauden alkupuolella, kuten esimerkiksi käynnissä oleva pitkän korkotukimallin uudistamisen valmistelu, ASP-lainojen enimmäismäärän korottaminen sekä vuoden 2022 alussa voimaanastunut uusi asumisoikeuslaki, jolla vahvistetaan asumisoikeusjärjestelmän kohtuuhintaisuutta ja läpinäkyvyyttä, lisätään asukkaiden vaikutusmahdollisuuksia ja yksinkertaistetaan asukasvalintaa.

1.2 Toiminnan tuloksellisuus ja vaikuttavuus

1.2.1 Kestävä kehitys

Kansallisen hankintastrategian toteuttaminen sekä hiili- ja ympäristöjalanjäljen sisällyttäminen julkisiin hankintoihin.

Ympäristöministeriö osallistui kansallisen julkisten hankintojen strategian valmisteluun ja toteuttamiseen muun muassa koordinoimalla yhdessä Tampereen kaupungin kanssa Hankinta-Foorumin Ekologinen kestävyys teemaryhmää. VN-TEAS-hanke hiili- ja ympäristöjalanjäljen säilyttämisestä hankintoihin valmistui tammikuussa 2021.

Ympäristöministeriö on tukenut KEINO-osaamiskeskusta hankintoja koskevien green deal -sopimusten toimeenpanossa.

Kestävä kehitys on teemana kulttuuria ja kulttuuriperintöä käsittelevissä OMC-työryhmissä sekä Euroopan neuvoston CDCPP-työskentelyssä. Euroopan kulttuuriympäristöpäivien vuoden 2022 teemaa ”kestävä perintö” valmistellaan parhaillaan. Kestävä kehitys on keskeinen tavoite myös kulttuuriperintöstrategiatyössä ja maisemapolitiikan määrittelyssä.

Valmisteltiin ja toimeenpantiin green deal -sopimuksia. Rakentamisen muovit green deal -sopimuksen toimeenpano käynnistyi ja Yhdyskuntajäteveden puhdistamisen green deal -sopimus allekirjoitettiin. Valmisteltiin ns. SUP-direktiivin kansalliseen toimeenpanoon liittyvä, tiettyjä kertakäyttöisiä muovituotteita koskeva, elintarvikepakkausten ja juomien kulutuksen vähentämiseen tähtäävä green deal -sopimus. Vuonna 2021 toimeenpantiin yhteensä kahdeksan sopimusta ja valmistelussa oli kuusi sopimusta (esimerkiksi jätteiden energiahyödyntämisen green deal -sopimus). Sitoumus2050.fi -sivuston green deal -toiminnallisuuksia kehitettiin erillisissä kehityshankkeissa.

Vesien suojeleminen ja ravinteiden kierrätysohjelmien hankkeissa edistettiin kestävä kehitystä muun muassa edistämällä yhdyskuntien jätevesien ravinteiden talteenottoa ja teollisuuden sivuvirtojen käyttöä korvaamaan neitseellisiä raaka-aineita ja kemiallisia lannoitteita ja parantamaan viljelysmaan kasvukuntoa.

Ympäristöministeriö pyrkii pysäyttämään luonnon monimuotoisuuden katoa muun muassa elinympäristöjen tilan parantamiseen tähtäävän Helmi-elinympäristöohjelman toimenpiteillä, muilla uhanalaisten luontotyyppien ja lajien suojelutoimilla, METSO-ohjelmalla sekä luonnonsuojelulakia uudistamalla. Tieto Itämeren vedenalaisesta luonnosta edistää lajien ja elinympäristöjen suojelua sekä merialuesuunnittelua.

Arktinen ja pohjoismainen yhteistyö

Barentsin ympäristötyöryhmän (WGE) puheenjohtajakausi on edennyt suunnitellusti, tosin virtuaalikokousten myötä suunnitellut yritysvierailut ja maastokohdetutustumiset ovat jääneet pois. Ympäristötyöryhmän koordinoima koko Barentsin euroarktisen neuvoston ilmastonmuutos toimintaohjelma saatiin suunnitellusti valmiiksi ja ympäristöministerien vahvistamana Barents ulkoministerikokoukselle hyväksyttäväksi. Ympäristöteemat ovat keskeinen osa Suomen BEAC-puheenjohtajuutta, ja ympäristöministeriö on myötävaikuttanut rahoituksen saamiseen usealle hankkeelle.

Suomi on ollut aktiivinen kaikissa viidessä ympäristöministeriön vastuulla olevassa Arktisen neuvoston työryhmässä, muun muassa IBA-rahoituksen turvin. Ympäristöasiat olivat hyvin esillä Islannissa toukokuussa 2021 järjestetyssä Arktisen neuvoston ministerikokouksessa. Suomen Arktisen neuvoston luonnonsuojelutyöryhmän (CAFF) puheenjohtajuus vuosiksi 2021–2023 on alkanut. Suomen arktisessa strategiassa on vahva ilmasto- ja ympäristösisältö, samoin lokakuussa julkistetussa EU:n arktisessa tiedonannossa.

Selvitys Arktisen YVAN ja osallistumisen hyvän käytännön suositusten toimeenpanoon tarvittavista toimenpiteistä on tehty yhteistyössä Saamelaiskäräjien kanssa.

Pohjoismaiden ministerineuvoston (PMN) ympäristö- ja ilmastoministereiden kokous toukokuussa toteutettiin etäkokouksena, marraskuussa kokouksettiin paikan päällä Kööpenhaminassa. Kevään ministerikokouksessa Suomi toi keskusteltavaksi mahdollisuudet edistää luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä kansainvälisten rahoitusjärjestelmien kautta. Marraskuun kokouksessa oli esillä rakentamisen potentiaali ilmastonmuutoksen hillitsemisessä ja siihen sopeutumisessa. PMN:n visiohankkeet ovat edenneet suunnitelmien mukaisesti alkuvuoden pienen viiveen jälkeen. Suomen puheenjohtajuushanke vuosiksi 2021–2023 on alkanut vasta syksyllä. Rakentamisen ministerikokous pidettiin suunnitelman mukaisesti Porvoosssa marraskuussa.

Jäte- ja kiertotalousyhteistyö on tiivistynyt ja yhteistyölle on turvattu hankemuotoinen jatko myös vuosiksi 2022–2023. Mustan hiilen päästöjen vähentämiseen on vaikutettu rahoittamalla SYKEN pienimuotoinen hanke. Luonnonsuojeluyhteistyön perustaa on vahvistettu Fennoskandian vihreän vyöhykkeen evaluaatiolla ja muun muassa tukemalla yhteistyön tiivistämistä Ystävyyden luonnonsuojelun alueen puitteissa.

1.2.2 Ympäristönsuojelu

Ympäristölupamenettelyjen kehittäminen jatkui

Sähköisen vesi- ja ympäristölupajärjestelmän (eLUPA) valmistelu jatkui aluehallintoviraston hankkeessa. Ympäristönsuojelun valvonnan sähköisen asiointijärjestelmän YLVAn

kehittäminen oli tauolla rahoituksen puutteen vuoksi, joten konsolidoitu ympäristölupa ei edennyt. Tarvittavat raportit on pitkälti määritelty, mutta niiden toteuttamiseen ei ole rahoitusta.

Suomen ympäristökeskuksen laatima selvitys aluehallintovirastojen ympäristölupakäsittelyiden pitkittymisen syistä valmistui. Ympäristöministeriössä valmisteltiin ympäristönsuojelulakiin ehdotetut muutokset, jotka auttavat valtion ja kunnan lupaviranomaisia saamaan nykyistä paremmin selvityksiä toiminnanharjoittajalta ympäristöluvan muuttamista koskevaa päätöksentekoa varten. Lisäksi jätteenkäsittelyn vakuussääntelyä ehdotettiin tarkistettavaksi.

Ympäristövahinkojen toissijaisen korvausjärjestelmän lainsäädännön valmisteluhanke eteni. Tavoitteena on järjestelmä, jossa toiminnanharjoittajien ympäristöveloitteet tulevat mahdollisimman pitkälle hoidetuiksi ilman valtion taloudellista väliintuloa sekä öljysuojarahaston ja pakollisen ympäristövahinkovakuutuksen lakkauttaminen ympäristövahinkorahaston toiminnan alkaessa.

Lupamenettelyjen yhteensovittamista tukeva seurantaryhmä jatkoi toimintaansa. Yhteensovittettavien lupamenettelyiden sähköistämistä edistetään aktiivisessa yhteistyössä eri vastuutahojen kanssa. Luvat ja valvonta -palvelussa on vuonna 2021 priorisoitu erityisesti RED II -menettelyiden toteutusta, mikä osaltaan hidastaa ympäristöllisten lupien yhden luukun toteutusta.

Ilmansuojelun tehostamiseen liittyvä työ eteni toimeenpanoon

Kansallisen ilmansuojeluohjelman 2030 toimeenpano eteni suunnitelmallisesti useiden hankkeiden kautta. Pienhiukkaspäästöjen ja mustahiilen vähentämiseksi on tehty työtä viestimällä hyvistä polttotavoista, aloittamalla savuhaittaohjeen laadinta ja tekemällä kiuastutkimus.

Käytöstä poistetut ja hylätyt kaivannaisjätealueet

Ympäristöministeriö hyväksyi käytöstä poistettuja ja hylättyjä kaivannaisjätealueita koskevan, niin sanotun KAJAK-työn, etenemisjärjestyksen. Selvitysvaihe on aloitettu Särkiniemen, Orijärven ja Ylöjärven kaivannaisjätealueilla ja seurantavaihe Mätäsvaaran ja Korsnäsin kohteissa. Haverin kunnostustoimet on alueen pohjoisosassa saatu päätökseen ja eteläosa valmistuu vuoden 2022 aikana. KAJAK-työ kiinnostaa laajalti ja hankkeen edistymisestä on tiedotettu aktiivisesti ja monipuolisesti.

Ilmastopolitiikan toimeenpano

Ilmastolain uudistaminen eteni siten, että hallituksen esitys eduskunnalle voidaan antaa alkuvuodesta 2022. Syyskuun budjettiriihen kirjauksen mukaisesti lainsäädäntöön lisätään velvoite laatia ilmastosuunnitelmat kunta-, seutu- tai maakuntatasolla. Tämä edellyttää perusteellista valmistelua ja lausuntokierrosta sekä ilmastolain muuttamista koskevan erillisen HE:n. Ilmastolain ohjausvaikutusta ollaan vahvistamassa siten, että tavoite hiili-neutraaliudesta vuoteen 2035 mennessä toteutuu. Ilmastolain vuoden 2050 tavoitetta päivitetään ja lakiin lisätään hiilineutraaliuspolkua vastaavat päästövähennystavoitteet vuosille 2030 ja 2040. Lakiin otetaan mukaan myös maankäyttösektori sekä hiilinelujen vahvistamista koskeva tavoite. Lisäksi selkeytetään ilmastolain roolia ilmastopolitiikassa ja vahvistetaan sen kytkentöjä muuhun sääntelyyn huomioiden ilmastoasioiden perus- ja ihmisoikeusnäkökohdat.

Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman (Kaisu) valmistelu eteni lausuntovaiheeseen. Toimenpiteiden ja toimenpideohjelman vaikuttavuutta ja vaikutuksia sekä ja mahdollisten lisätoimien tarpeellisuutta arvioidaan lausuntojen ja tutkimuslaitosten ja Ilmastopaneelin huomioiden pohjalta. Suunnitelma annetaan valtioneuvoston selontekona eduskuntaan huhti-toukokuussa 2022.

Kuntien ja alueiden ilmastotyön vauhdittaminen jatkui. Ympäristöministeriö avustaa kuntien ja alueiden ilmastohankkeita, jotka muun muassa auttavat identifioimaan ja toimeenpanemaan tarkoituksenmukaisimmat, vaikuttavimmat ja taloudellisesti kannattavimmat ilmastotoimet.

Kesällä 2021 voimaan tullut eurooppalainen ilmastolaki sisältää oikeudellisesti sitovan velvoitteen vähentää EU:n päästöjä vähintään 55 % vuoteen 2030 mennessä ja saavuttaa ilmastoneutraalius EU-tasolla vuoteen 2050 mennessä. Euroopan komissio antoi 14.7.2021 12 lainsäädäntöehdotusta sisältävän 55-valmiuspaketin, jonka ehdotuksilla toimeenpannaan vuoden 2030 tavoite. YM vastaa 55-valmiuspaketin osalta päästökauppadirektiivistä, taakanjakoasetuksesta ja ilmastotoimien sosiaalirahastosta. Valtioneuvosto muodosti kantansa EU:n 55-valmiuspaketin osana annettuihin lainsäädäntöehdotuksiin syksyn aikana ja 55-valmiuspaketin käsittely käynnistyi neuvoston työryhmissä, neuvostossa ja Euroopan parlamentissa.

Glasgow'n ilmastokokous (31.10.–13.11.2021) onnistui vahvistamaan sitoutumista Pariisin ilmastopimuksen tavoitteisiin. Maita kehoitetaan päivittämään päästövähennystavoitteensa ja pitkän tähtäimen vähähiilisyysuunnitelmansa jo vuoden 2022 aikana. Etene mistä kohti Pariisin sopimuksen 1,5 asteen tavoitetta tarkastellaan jatkossa vuosittain. Pariisin sopimuksen sääntökirja täydentyi kansainvälisiä markkinamekanismeja koskevilla säännöillä. Glasgowssa sovittiin myös raportointisäännöistä, joilla varmistetaan maiden

läpinäkyvä ja yhtenäinen raportointi toimistaan ja päästöistään. Kokouksen loppuasialkirjaan saatiin ensimmäinen YK-kirjaus hiilenpolton vähentämisestä.

Suomen OECD-ympäristömaatutkinta tuotti riippumattoman arvion siitä, miten Suomi toteuttaa ympäristöpolitiikan kansallisia ja kansainvälisiä tavoitteita. Suomen ympäristöpolitiikan maatutkinta tehtiin nyt kolmatta kertaa; edellinen maatutkinta oli vuonna 2009. OECD:n arvion mukaan Suomen ympäristöpolitiikan kehitys on viime vuosina ollut myönteistä. OECD pitää hiilineutraaliustavoitetta sekä luonnon monimuotoisuuden ja kiertotalouden edistämiseen liittyviä tavoitteita kiitettävänä. Suomi ei kuitenkaan ole pääsemässä asetettuihin tavoitteisiin nykyisillä toimilla, mikä on OECD:n mukaan tulevan vuosikymmenen haaste Suomelle. Raportin syventävänä teemana on käsitelty ilmastonmuutoksen hillintään liittyviä toimia. OECD suosittelee johdonmukaisuuden lisäämistä Suomen ilmastopolitiikkaan. Saavutettava ja vähäpäästöinen liikenne, vähähiilinen energiantuotanto sekä rakennusten ja asuinalueiden energiatehokkuuden parantaminen ovat keinoja, joilla Suomen ilmastotavoitteita voitaisiin parhaiten edistää. OECD näkee, että suomalaisten yleisesti korkea ympäristötietoisuus sekä syvä yhteys luontoon saattaa tukea ympäristöpolitiikan toimeenpanoa. OECD:n mukaan lisätoimia kuitenkin vaaditaan, jotta nyt asetetut tavoitteet toteutuvat käytännössä.

Kiertotalouden edistäminen

Jäte- ja tuotetietojärjestelmän kehittämistä jatkettiin yhdessä muun muassa Suomen ympäristökeskuksen ja KEHA-keskuksen kanssa. Hankkeessa kehitetään ja integroidaan nykyisiä jäte- ja tuotetiedon keräämiseen käytettäviä järjestelmiä sekä perustetaan uusi siirtoasiakirjarekisteri ja tietoaalusta tiedon jakamista varten. Vuonna 2021 jatkettiin siirtoasiakirjarekisterin kehittämistä, aloitettiin kansainvälisten jätesiirojen järjestelmän muutoksen määrittely sekä määriteltiin ja toteutettiin YLVAn, jätehuoltorekisterin ja tuottajarekisterin muutoksia. Lisäksi otettiin käyttöön Yhteentoimivuusalustan jäte- ja tuotetietojärjestelmän käsitteiden, koodistojen ja tietomallin toteuttamiseksi. Vuonna 2022 muutosten toteutusta jatketaan, toteutetaan tietoaalusta ja lakisääteiset tietopalvelut sekä tehdään useita integraatioita tiedon liikkumisen edistämiseksi.

EU:n laajan jätesäädöspaketin täytäntöönpanoon liittyvä jätelain (714/2021) ja eräiden muiden lakien muutos astui voimaan heinäkuussa 2021 ja asetukset (10 kpl) hyväksyttiin marraskuussa. Tiettyjen muovituotteiden ympäristövaikutuksia koskevan direktiivin (SUP-direktiivi) merkintä- ja tuotekiellot pantiin täytäntöön edellä mainitulla jätelain muutoksella ja omalla asetuksella. Direktiivien muita velvoitteita koskeva hallituksen esitysluonnos jätelain ja merenkulun ympäristönsuojelulain muuttamisesta lähti lausunnoille joulukuussa 2021. Valmistelua on vaikeuttanut komission täytäntöönpanotyön

viivästyminen. Valmistelussa oli myös kolmas jätelain muutos koskien jätehuolto-rekisterin ja siirtoasiakirjamenettelyn kehittämistä. Tätä koskeva lausuntokierros päättyi marraskuussa.

Betonimurskeen jätteeksi luokittelun päättymistä koskeva asetusero toimitettiin komissiolle ennakkonotifioitavaksi lokakuussa. Uusiomateriaalien tuotteistamisen kehittämistä valmisteleva työryhmä aloitti työnsä elokuussa.

Valtakunnallisen jättesuunnitelman päivitys on loppusuoralla. Lausuntokierros päättyi marraskuussa ja tavoitteena on hyväksyä suunnitelma valtioneuvostossa maaliskuussa 2022.

Kansallisen muovitiekartan toimenpiteet etenivät pääosin suunnitellusti ja niistä raportoitiin muovitiekartan sivuilla. Yhteistyöverkoston toimintaa jatkettiin 31.5.2023 asti ja muovitiekartan päivitystyö käynnistyi väliarvioinnilla ja jatkotoimien tarpeen tunnistamisella. Päivityksessä hyödynnetään valmistuneiden tutkimushankkeiden tuloksia koskien uusimuovin markkinoiden kehittämistä, muovia korvaavia ratkaisuja, muovin ympäristö- ja terveysvaikutuksia sekä lainsäädännön toimeenpanoa ja kehittämistä kuten kertakäyttömuovien kulutuksen vähentämistä, sekä muovijätteen kierrätystä. Samalla valmistaudutaan useisiin uusiin muovisiin liittyviin EU-aloitteisiin ja tuetaan eurooppalaisen muovisitoumuksen toimeenpanoa. Muovimiljoona-rahoitushaun kokeilu- ja pilotoitinhankkeet etenivät ja ensimmäiset ovat valmistuneet. Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus aloittivat mittavan hankehaun EU:n strategisten ympäristöhankkeiden LIFE-ohjelmasta (PlastLIFE). Kansainvälisessä yhteistyössä ympäristöministeriö on tukenut globaalia muovisopimusta koskevia neuvotteluja vaikuttamalla EU-kantoihin YK:n ympäristökokouksen (UNEA) alaisessa merten roskaantumista ja mikromuoveja koskevassa työssä sekä osallistumalla aktiivisesti pohjoismaiseen yhteistyöhön.

Kiertotalousohjelmaa koskeva valtioneuvoston periaatepäätös hyväksyttiin 8.4.2021. Toimeenpanoa koskeva hankesuunnitelma viimeisteltiin vuoden 2021 budjettiratkaisujen selvittyä. Ohjelman yhteistyöryhmä asetettiin elokuussa ja valmistelua koordinoimaan koottiin sihteeristö. Ympäristöministeriön vastuulla olevat toimenpiteet olivat käynnissä tai valmisteilla vuoden 2021 lopussa. Kiertotalousohjelmassa asetettuihin tavoitteisiin pääsemiseksi on käynnistetty vähähiilisen kiertotalouden sopimusprosessi, jossa valmisteilla olevien skenaarioiden pohjalta mukaan lähtevät toimialat, maakunnat, alueet ja yritykset asettavat tavoitteita ja määrittelevät vaikuttavimpia toimia tavoitteisiin pääsemiseksi. Vähähiiliseen kiertotaloussopimukseen liittyy keskeisesti vertaistuki, yhteiskehittäminen sekä hallinnollisten ja teknisten haasteiden ratkaiseminen. Skenaarioiden valmistelusta vastaavat SYKE, GTK, LUKE ja VTT yhteistyössä skenaario- ja sopimusprosessiin mukaan lähtevien toimijoiden kanssa.

Kiertotaloutta edistettiin myös ravinteiden kierrätysohjelmalla (ks. tarkemmin kappale 1.2.4 Vesien ja merensuojelu).

Ympäristöministeriö on osallistunut aktiivisesti kiertotalouden kehittämiseen myös EU:ssa ja kansainvälisesti. Ministeriö on muun muassa ennakkovaikuttanut komission kiertotalouden toimintaohjelman (2020) keskeisiin aloitteisiin ja tuottanut sisältöä Sitran järjestämiin World Circular Economy (WCEF) virtuaalitapahtumiin. Kiertotalous oli mukana ympäristöministeriön hallinnonalakohtaisen Afrikka-strategian kehittämisessä keskeisten afrikkalaisten kumppanimaiden kanssa. Ympäristöministeriö vaikutti EU-kantoihin YK:n ympäristökokouksen (UNEA) alaisessa meriroskatyössä sekä osallistui aktiivisesti pohjoismaiseen kiertotalousyhteistyöhön.

Kemikaalien ympäristövaikutukset

Kansallinen vaarallisten kemikaalien ohjelmaluonnoksen lausuntokierros päättyi loka-kuussa 2021. Ohjelman on tarkoitus valmistua alkuvuodesta 2022.

Kemikaalien ympäristöriskien hallintaa ympäristöluvanvaraisessa toiminnassa kehitettiin antamalla sekä toiminnanharjoittajille että lupa- ja valvontaviranomaisille ohjeita kemikaalitietojen toimittamisesta ja käytöstä lupaprosessissa ja lupien valvonnassa.

Ympäristöministeriö vaikutti, yhdessä muiden kunnianhimoisten maiden kanssa, EU:n kemikaalistrategian toimeenpanoon ja osallistui tätä koskevaan asiantuntijatyöhön.

Ympäristöministeriö liittyi WHO:n ja EU:n toimintaohjelmien mukaiseen mikrobilääke-resistenssin torjunnan Yhteinen terveys -ohjelmaan ja osallistuu ensimmäistä kertaa kansallisen toimintaohjelman valmisteluun.

Ympäristövaikutusten arviointi

Suomen Arktisen neuvoston puheenjohtajuuskaudella vuosina 2017–2019 hyväksyttiin Arktisen YVAN (Ympäristövaikutusten arviointimenettelyn) hyvän käytännön suositukset (Good Practices for Environmental Impact Assessment and Meaningful Engagement in the Arctic – Including Good Practice Recommendations). Niiden toimeenpanon edistämiseksi kansallisesti valmisteltiin ja käynnistettiin selvitys ”Saamelaisten alkuperäiskansaoikeudet ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä” (YVA-menettely), joka valmistuu vuoden 2022 lopussa. Saamelaiskäräjät tukee työtä.

Ilmastovaikutusten käsittelyn tueksi sekä hankkeiden että viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnissa julkaistiin SYKEN toteuttaman hankkeen loppuraportti ”Ilmastovaikutusten arviointi YVAssa ja SOVAssa -vaikutusten tunnistaminen

ja johdonmukainen käsittely”. Hankkeen tulosten jalkauttamiseksi käynnistettiin Uudenmaan ELY-keskuksen hanke ”Ilmastovaikutusten arviointi ja huomioon ottaminen ELY-keskuksen alueidenkäyttö- ja YVA-tehtävissä (ILTSU)”, joka on edennyt suunnitellusti.

Ympäristöministeriö laaditutti selvityksen ympäristöarvioinnin soveltamisalasta Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön valossa.

Ympäristöministeriö hoiti Espoon YVA-yleissopimuksen ja SOVA-pöytäkirjan mukaiset tehtävät liittyen valtioiden rajat ylittäviin hankkeisiin sekä suunnitelmiin ja ohjelmiin. Hankkeet ovat koskeneet ennen kaikkea tuulivoimala- ja kaivoshankkeita. Suunnitelmien ja ohjelmien SOVAt ovat koskeneet merialuesuunnittelua, meren- ja vesienhoitoa.

Ympäristötietoisuuden ja ympäristökasvatuksen edistäminen sekä ympäristöjärjestöjen tukeminen

Vuonna 2021 harkinnanvaraista valtionavustusta myönnettiin 35 ympäristö- ja asuntoalan järjestöille niiden perustoimintaan, yhteensä 1 371 000 milj. euroa. Ympäristöhoitoon (ml. saaristo- ja tunturialueiden jätehuoltoon) osoitettiin yhteensä 619 000 euroa ja ympäristökasvatus- ja valistushankkeisiin 330 000 euroa. Avustusmomentilta kohdennettiin lisäksi suoraan Suomen Metsästäjäliitolle 100 000 euroa ja Ympäristökasvatusjärjestö FEE Suomi ry:lle 100 000 euroa. Pidä Saaristo Siistinä ry:lle kohdennettiin 500 000 euroa Saimaan jätehuoltoaluksen hankintaan.

Ympäristö- ja ilmastonäkökohtien huomioon ottaminen maatalous-, metsä- ja energiasektorilla sekä muussa biotaloudessa

Ympäristöministeriö osallistui maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan yhteisen maatalouspolitiikan uudistamisen valmisteluun. Tavoitteena on ympäristö- ja ilmastotavoitteisiin vastaaminen EU:n yhteisen maatalouspolitiikan keinoin. Erityisesti tavoitteena on, että valmistelussa tulisivat entistä vahvemmin huomioiduksi vesien- ja merenhoidon, luonnon monimuotoisuuden edistämisen, maisemanhoidon ja ilmastotavoitteiden saavuttaminen. Maa- ja metsätalouden vesiensuojelua vietiin myös eteenpäin vesiensuojelun tehostamisohjelmassa. Metsätalouden pohjavesivaikutuksia selvitettiin myös VN-TEAS-tutkimushankkeessa. Hankkeen tulokset julkaistiin tammikuussa 2021. Ympäristöministeriö osallistui myös aktiivisesti EU:n metsästrategian kansallisten kantojen muotoiluun.

1.2.3 Luonnonsuojelu

Luonnonsuojelulainsäädännön uudistaminen

Ympäristöministeriö asetti 16.12.2019 hankkeen luonnonsuojelulainsäädännön uudistamiseksi. Hanke sisälsi varsinaisen luonnonsuojelulain (1096/1996) ja -asetuksen (160/1997) uudistamisen lisäksi projektit luonnonsuojelulla rauhoitettujen lajien aiheuttamien vahinkojen korvausmenettelyn ja ennaltaehkäisyn lainsäädännön uudistamiseksi sekä ekologisen kompensaation kehittämiseksi. Hankkeen toimikausi oli 1.1.2020–30.11.2021.

Luonnonsuojelulain uudistuksen valmistelussa voimassa olevaa lakia tarkasteltiin läpileikkaavien teemojen kautta (lajien ja luontotyyppien suojelun vahvistaminen, ilmastonmuutos, luontotiedon hallinta, luonnon monimuotoisuuden suojelun edistäminen ja kannustimet sekä ekologinen kompensaatio). Voimassa olevan luonnonsuojelulain yleinen rakenne ja sen useat pykälät säilyisivät sisällöllisesti pitkälti ennallaan, mutta lakia täydennettäisiin ja tarkistettaisiin monilta osin ja lisäksi lakiin ehdotetaan eräitä kokonaan uusia lukuja. Ehdotetut uudet suojelukeinot edistäisivät luonnon monimuotoisuuden turvaamista ja vahvistaisivat merkittäväällä tavalla suojelun tarpeessa olevien luontotyyppien ja eliölajien kantojen elinvoimaisuutta.

Ehdotus luonnonsuojelulaiksi, ml. ekologista kompensaatiota koskevat säännökset, oli lausunnolla 2.7.–6.9.2021. Lausuntokierroksen jälkeen ehdotusta työstettiin syksyllä projektiryhmässä, joka jätti ehdotuksensa 30.11.2021. Lainsäädännön arviointineuvosto on antanut esitysluonnoksesta lausunnon 23.12.2021. Tavoitteena on antaa ehdotus uudeksi luonnonsuojelulaiksi eduskunnalle alkuvuodesta 2022. Ekologiseen kompensaatioon liittyvästä tietojärjestelmästä valmistui esiselvitys, ja sen toteutus etenee kilpailutukseen vuonna 2022. Ekologisen kompensaation pilotointi aloitettiin Suomen ympäristökeskuksen toteuttamana laajana hankkeena kesällä 2021 ja se jatkuu vuoteen 2024. Luonnonsuojelulain nojalla annettavat asetukset ovat valmistelussa.

Luonnonsuojelulainsäädännön uudistamiseen liittyvä hallituksen esitys luonnonsuojelulla rauhoitettujen lajien aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta ja ennaltaehkäisystä annettiin eduskunnalle 27.9.2021 ja laki vahvistettiin 14.1.2022. Lisäksi nykyisen luonnonsuojelulain nojalla annetun asetuksen (160/1997) liitteet 3 a-c (rauhoidetut kasvilajit) ja 4 (uhanalaiset lajit ja erityisesti suojeltavat lajit) päivitettiin valtioneuvoston asetuksella 521/2021.

Hallituksen esitys Sallan kansallispuiston perustamisesta hyväksyttiin eduskunnassa 23.11.2021 ja laki kansallispuistosta tuli voimaan 1.1.2022. Kansallispuisto perustettiin Itä-Lapin vaaramaiseman, metsien, soiden, harjujen ja niillä esiintyvien lajien suojelemiseksi sekä virkistyskäyttöä, tutkimusta ja opetusta varten. Kansallispuistoon kuuluu noin

9 983 hehtaaria valtion omistamia maa- ja vesialueita Sallan kunnassa. Alue on ollut suojeltu vuodesta 2017 lähtien Sallatunturin luonnonsuojelualueena.

Hallituksen esitys Punkaharjun luonnonsuojelueen rajauksen muuttamisesta hyväksyttiin eduskunnassa 29.10.2021 ja laki rajauksen muuttamisesta tuli voimaan 1.1.2022. Muutoksella Punkaharjun luonnonsuojelualueen pinta-ala kasvoi noin 112 hehtaarilla. Luonnonsuojelualueeseen liitettiin 115 hehtaarin laajuinen vesialue sekä noin 1 100 m² palsta harjumetsää. Vastaavasti luonnonsuojelualueesta erotettiin 3,2 hehtaaria entisen Finlandia-hotellin aluetta sekä Kruunupuisto Oy:n henkilöstön pysäköintialue. Suojelualueen rajauksen muutoksella mahdollistetaan Finlandia-hotellin palauttaminen matkailutarkoitukseen sekä suojellaan arvokasta rantamatalikkoa ja saimaannorpan pesimiselle soveltuvaa aluetta Puruvedellä.

Asetukset valtion maiden luonnonsuojelualueiden perustamisesta annettiin Pohjois-Karjalan ja Uudenmaan alueille. Keski-Pohjanmaata koskevat asetukset on valmisteltu esiteltäväksi.

Helmi-elinympäristöohjelma

Valtioneuvosto teki 27.5.2021 periaatepäätöksen ympäristöministeriön ja MMM:n yhteisestä Helmi -elinympäristöohjelmasta vuosille 2021–2030. Vuonna 2021 soiden vapaaehtoinen suojelu sujui yli odotusten, kun 5 000 hehtaarin suojelutavoite ylitettiin. Arvokkaita soita suojeltiin yhteensä hieman yli 6 000 hehtaaria, eniten Pohjois-Pohjanmaalla, Etelä- ja Keski-Pohjanmaalla sekä Pohjois-Karjalassa. Metsähallituksen Luontopalvelut ennallisti suojelualueita Helmi-rahoituksella noin 3 700 suohehtaaria.

Helmi-ohjelman kunnostustoimenpiteet lintuvesikohteilla kohdennetaan ensisijaisesti Natura 2000 -verkostoon kuuluville erityisen arvokkaille linnustonsuojelualueille. Vuonna 2021 kunnostustoimet olivat käynnissä 55 lintuvvedellä. Kunnostustoimina tehtiin muun muassa rantaniittyjen ja -luhtien raivausta, niittoa, laidunnusta, pesimäsaarten rakentamista, avovesialueen vedenpinnan nostoja, vieraspetopyyntiä ja hoitokalastusta.

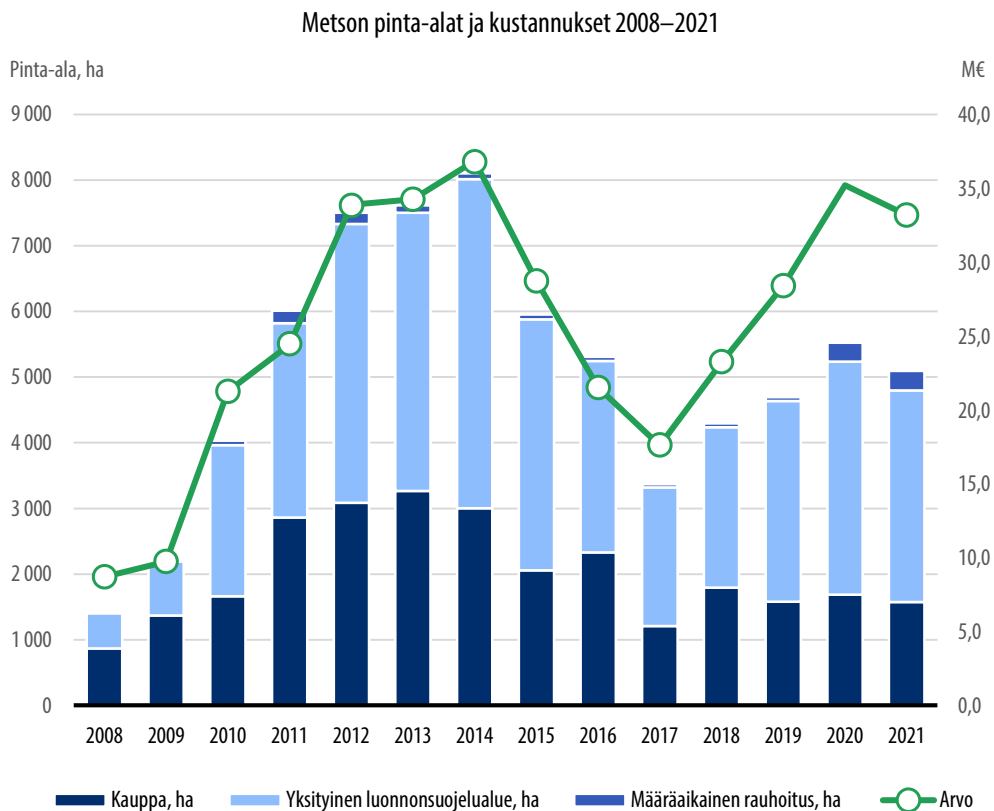
Metsäisissä elinympäristöissä hoidettiin suojelualueilla muun muassa valkoselkätikkametsiä, lehtoja ja jalopuukohteita. Yhteensä toimia tehtiin noin 300 luontokohteella. Perinnebiotooppien kunnostustöitä tehtiin Helmi-ohjelmassa yhteensä hieman yli 900 hehtaarilla. Pienvesien ja rantojen kunnostuksia tehtiin 60 kohteella, ja useamman kohteen kunnostuksen suunnittelu ja inventointi aloitettiin. Erityisesti puroissa sekä rannikolla sijaitseissa fladoissa ja kluuveissa kunnostustoimien määrä lisääntyi.

Metsien suojelu

Metsiensuojelua edistävän METSO-ohjelman suosio kasvoi vuonna 2021. METSO-ohjelman kautta suojeltiin pysyvästi noin 4 800 hehtaaria metsää sekä kahdenkymmenen vuoden määräaikaisin rauhoituksin noin 300 hehtaaria metsää. Hallitus päätti puoliväliriihessä kaksinkertaistaa valtion yksityiset suojelualueet valtion mailla jatkamalla Luontolahjani Suomelle -kampanjaa, jonka tuloksena viime vuonna suojeltiin 1 600 hehtaaria metsää.

Muiden suojeluohjelmien sekä Pohjois-Suomen metsien vapaaehtoista suojelua toteutettiin noin 3 700 hehtaaria. Suojelualueverkostoa täydennettiin vuoden aikana kokonaisuudessaan yli 17 000 hehtaarilla, mikä on hehtaarimäärillä mitattuna suurin määrä vuosikausiin.

Kuvio 1. METSO-ohjelman toteutus ELY-keskuksissa (ha ja euroa)

Luontotiedon lisääminen ja hallinta

Puutteellisesti tunnettujen ja uhanalaisten lajien ja luontotyyppien tutkimusohjelma PUTTE2:n ensimmäisen rahoituskierroksen hankkeet käynnistyivät suunnitellusti (13 hanketta, myönnetty määräraha noin 1,2 miljoonaa euroa vuodelle 2021). Pääosin ympäristöministeriön rahoittama ja SYKE:n toteuttama Suomen ekosysteemiobservatorio (FEO) -hanke siirtyi ensimmäisen vuoden pilottivaiheesta varsinaiseen toteutukseen toisen rahoituskauden (05/2021–12/2022, ympäristöministeriön osuus rahoituskaudesta noin 2,1 miljoonaa euroa) käynnistyessä toukokuussa 2021. Hanke on edennyt pääsääntöisesti suunnitelmien mukaan toisen rahoituskauden aluksi tavoitteita ja painopisteitä tarkastettiin yhdessä ympäristöministeriön kanssa.

Muun muassa kansallisen biodiversiteettistrategian ja toimintaohjelman seurantaan keskittyvän luonnontila.fi -järjestelmän ja sen taustalla olevien indikaattorien päivitystyö on aloitettu. Luonnonsuojelualueverkko muuttuvassa ilmastossa (SUMI 2) -hankkeen toteutus on edennyt suunnitellusti.

Työryhmän esitys kansalliseksi pölyttjästrategiaksi ja toimenpidesuunnitelmaksi valmistui ja oli lausunnolla. Strategia ja toimenpidesuunnitelma julkaistaan alkuvuodesta 2022.

Valtakunnallisten perinnebiotooppien päivitysinventointi etenee suunnitellusti, inventointeja on tehty ELY-keskuksissa ja Metsähallituksen luontopalveluiden alueilla.

Kansallinen biodiversiteettistrategia

Kansallista biodiversiteettistrategiaa ja toimintaohjelmaa valmistellaan suunnitellusti. Valmistellaan toistaiseksi vasta Pirkanmaan alueellinen BD-toimintaohjelma; muita alueita kannustetaan käynnistämään omansa. Strategian edellyttämiä lisäsuojelutarpeita selvitetään KOKASU-hankkeessa ja vanhojen sekä luonnontilaisten metsien määrittelyä omassa hankkeessaan. EU:n BD-strategian toimeenpanon edellytyksiä on selvitetty laajasti VASU-hankkeessa (EU:n biodiversiteettistrategian 2030 vaikutus Suomen kannalta -hanke).

Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet

VN teki 18.11.2021 päätöksen Valtakunnallisesti arvokkaista maisema-alueista (VAMA 2021). Päätös korvasi aiemman, vuodelta 1995 peräisin olleen, maisema-alueita koskevan listauksen. Aluevalikoimaan tuli 50 uutta aluetta, eniten Ylä-Lapin saamelais-alueilta. VAMA-alueita on nyt 186 ja ne sisältävät edustavan valikoiman maamme arvokkaimpia ja edustavimpia kulttuurimaisemia. VN:n päätös tehtiin MRL:n valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden (VAT) nojalla. Ne edellyttävät, että inventointi otetaan huomioon alueiden käytön suunnittelussa ja valtion viranomaisten toiminnassa. VAMAa

koskeva päätös uutisoitiin laajalti mediassa ja alueita koskevat tiedot on julkaistu näyttävästi ymparisto.fi -sivustolla.

Maisemanhoitoalueet

LSL:n mukaisten maisemanhoitoalueiden valmistelu etenee. Lapin ELY-keskuksesta tuli joulukuussa 2021 hakemus kahden uuden alueen perustamisesta: Utsjoen Tenonlaaksoon ja Rovaniemen Yläkemijoen kylämaisemiin. Valmistelu on tehty paikallisena yhteistyönä. Ympäristöministeriö järjestää alkuvuodesta 2022 asian edellyttämät lausuntokierrokset päätöksentekoa varten. Valtioneuvoston päätös (18.11.2021) VAMA-alueista antaa pohjan alueiden perustamiselle.

Kaupunkipuistot

Ympäristöministeriö teki 30.9.2021 päätöksen Savonlinnan kansallisen kaupunkipuiston perustamisesta. Päätöksestä on tehty valitus Itä-Suomen hallinto-oikeuteen. Savonlinnan kansallinen kaupunkipuisto olisi Suomen 11. kaupunkipuisto ja laajuudeltaan noin 7 700 hehtaaria. Puiston ytimessä on Olavinlinna, josta alue levittäytyy läheisten puutalokortteleiden, Riihisaaren ja Kyrönsalmen kautta saimaannorpan keskeisille elinalueille etelään Pihlajavedelle ja pohjoiseen Pienelle Haukivedelle.

Tampereen kaupunki on toimittanut ympäristöministeriölle hakemuksen kansallisen kaupunkipuiston perustamiseksi Tampereelle. Tampere pyysi lokakuussa 2021 lisäaikaa hakemuksensa täydentämiseen. Lisäajalla kaupunki valmistelee ja tarkentaa suunnitelmia sekä kaavoitusta Eteläpuisto-Viinikanlahden, Hämeenpuiston, Sara Hildénin taidemuseon sekä Ruotulan alueiden osalta.

Luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun edistäminen

Hallitusohjelmaan perustuva, laajalla osallistumisella valmisteltu, kansallinen luonnon virkistyskäytön strategia 2030 valmistui vuoden lopulla. Valtioneuvoston periaatepäätös strategiasta annetaan alkuvuonna 2022.

Kansallispuistoissa vierailtiin vähän yli 4 miljoonaa kertaa vuonna 2021. Verrattuna vuoteen 2020 kansallispuistokäyntien nousu oli 2 prosenttia, mutta vuoteen 2019 nähden peräti 25 prosenttia. Vuonna 2019 covid-19-pandemia vauhditti kotimaan luontomatkailua ja vuoden 2020 taso osoittaa, että uusi käyntimäärätaso on tullut jäädäkseen. Suurin kasvu käyntimäärissä oli Lapissa ja Koillismaalla. Kaikkien Metsähallituksen hoitamien valtion suojelalueiden ja asiakaspalvelupisteiden kokonaiskäyntimäärä vuonna 2021 oli lähes 9,5 miljoonaa käyntiä. Näistä noin 8,5 miljoonaa käyntiä suuntautui maastokohteille.

Kansallispuistojen kävijöiden rahankäytön vaikutus paikallistalouteen oli 306,1 miljoonaa euroa, ja työllisyysvaikutus 2 420 henkilötyövuotta. Luontokohteiden palvelurakenteiden parantaminen ja kehittäminen Metsähallituksen Luontopalvelujen ympäristöministeriön pääluokasta saamalla lisärahoituksella mahdollisti sen, että kansallispuistoissa ja luontokohteissa oli hyvät edellytykset vastaanottaa kävijöitä ja asiakastyytyväisyys säilyi korkeana: 4,38 asteikolla 1–5.

Life-ohjelmatyö ja -hankkeet

Vuonna 2018 alkanut Life-asetuksen valmistelu saatiin päätökseen alkuvuonna 2021. Life-asetuksessa perustetaan Life-ohjelma 2021–2027. Vuosittaisia Life-hakuja raamittava monivuotinen työohjelma vuosiksi 2021–2024 valmistui kesällä 2021. Ympäristöministeriö osallistui asetuksen ja työohjelman valmisteluun.

Ympäristöministeriön vetämässä LIFE IP Promo -hankkeessa rekrytoitiin vuoden 2021 aikana neljä määräaikaista työntekijää. Hankkeessa muodostettiin tiekartta Life-ohjelmakaudella 2021–2027 toteuttavista strategisista Life-hankkeista. Muita hankkeen aikaansaannoksia olivat: Selvitys oleellisista sidosryhmistä strategisissa Life-hankkeissa, Natura 2000 -verkoston priorisoidun puiteohjelman 2021–2027 (PAF) viimeistely, selvitys Natura 2000 -verkkoon kytkeytyvästä vihreästä infrastruktuurista Suomessa sekä strategisen luontohankkeen valmistelun käynnistäminen.

Euroopan komissio myönsi vuonna 2021 rahoituksen kahdelle suomalaiselle Life-hankkeelle: integroidulle LIFE IP BIODIVERSEA-hankkeelle, jossa ympäristöministeriö on partnerina, sekä tavanomaiselle LIFE Revives -hankkeelle, jossa ympäristöministeriö on yhtenä rahoittajana. Molemmat hankkeet käynnistyivät vuoden 2021 lopulla. LIFE IP BIODIVERSEA on Metsähallituksen vetämä kahdeksanvuotinen Suomen meri- ja rannikoluontotyypien ja -lajien suojeluhanke ja LIFE Revives on Jyväskylän yliopiston koordinoima jokihelminsimukan elinympäristöjen elvytysuhanke. Hankkeet kotiuttavat Suomeen yhteensä noin 17,8 miljoonaa euroa EU-rahoitusta.

1.2.4 Vesien ja merensuojelu

Vesien- ja merenhoidon suunnittelu ja toimeenpano

Seitsemän alueellista vesienhoitosuunnitelmaa sekä merenhoitosuunnitelmaa vuosille 2022–2027 viimeisteltiin kuulemispalautteen pohjalta. Valtioneuvosto hyväksyi suunnitelmat 16.12.2021. Suunnitelmissa esitetään tarvittavat toimenpiteet vesien ja meren tilan saavuttamiseksi hyväksi. Tavoitteena on vesi- ja meriympäristön hyvän tilan saavuttaminen viimeistään vuonna 2027.

Vesienhoitosuunnitelmien toimilla esimerkiksi vähennetään maa- ja metsätalouden haja-kuormitusta, parannetaan happamien sulfaattimaiden vesienhallintaa ja yhdyskuntien jätevesien käsittelyä sekä kunnostetaan vesistöjä. Vesienhoidon toimenpiteillä vähennetään maalta peräisin olevaa kuormitusta, ja niillä on tärkeä rooli rehevöitymistä sekä haitallisia ja vaarallisia aineita koskevien merenhoidon tavoitteiden saavuttamisessa. Merenhoidon toimenpiteillä esimerkiksi torjutaan meren ja pohjan sisäisten ravinnevarastojen rehevöittävää vaikutusta, vähennetään merirakentamisen ja muun toiminnan aiheuttamaa vedenalaista melua, tehostetaan pienruoppausten ohjausta, edistetään meriluonnon kunnostustoimenpiteitä suojelualueilla sekä tehostetaan öljy- ja kemiallivahinkojen torjuntaa.

Vesien- ja merenhoidon toimeenpanoa jatkettiin edelleen vesiensuojelun tehostamisohjelman resursseilla avustamalla toimenpiteiden toteuttamista sekä ohjaamalla resursseja toimijaverkostojen aktivointiin ja ELY-keskusten asiantuntijatyöhön.

Vesien- ja merenhoidon tietojärjestelmähankkeessa (PISARA) pohjavesien tiedonhallinta on rakenteilla. Meriosion ensimmäinen vaihe julkaistiin marraskuussa 2021 ja se on tuotantokäytössä. Hankkeella tehostetaan vesien- ja merenhoidon suunnitteluprosessia käsitellen tila-arviot, seurannan, toimenpiteiden suunnittelun ja vaikuttavuuden arvioinnin sekä tiedon visualisoinnin asiantuntijoiden ja kansalaisten käyttöön. PISARA-järjestelmän kehittämissä huomioidaan myös EU raportointi.

Ympäristön tilan seurannan strategia valmistui ja julkaistaan alkuvuodesta 2022 ja aloitetaan strategian ja sitä ohjaavan toimenpideohjelman toteutus. Strategialla asetetaan suuntaviivat seurannan kehitykselle ja tiedonhallinnalle vuoteen 2030 tavoitteena ketterä ja tehokas ympäristötiedon keruu.

EU:n Itämeren alueen strategiaa toteutettiin toimintaohjelman mukaisesti. Strategian politiikka-alueen Nutri käytännön koordinaatiovastuu siirrettiin vuoden 2022 alusta Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen ympäristöministeriön jatkaessa ohjausryhmässä.

Vesiensuojelun tehostamisohjelma

Vesiensuojelun tehostamisohjelma "Veden vuoro" on jatkanut vesien- ja Itämeren suojelun toimeenpanoa.

Maatalouden aiheuttamaa rehevöitymistä torjuttiin levittämällä Saaristomeren valuma-alueella kipsiä 8 150 peltohehtaarille. Yhteensä kipsiä on levitetty noin 17 000 hehtaarille. Tutkimushankkeet peltojen rakennekalkki- ja ravinnekuitekäsittelystä valmistuivat ja ne osoittivat näiden menetelmien tehokkaasti vähentävän pelloilta vesistöihin valuvaa

ravinnekuormitusta. Opas maanviljelijöille kipsin, rakennekalkin ja ravinnekuidun käytöstä valmistui.

Beatris-hylkyä saneerattiin Kustavissa ja taustaselvitys öljysaneerausten viranomaisvastuista valmistui. Öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnan valtakunnallisen neuvottelukunnan yhteyteen on perustettu hylky-alatyöryhmä, jonka tavoitteena on hylkyjen seurantaan ja saneeraukseen liittyvän pitkän tähtäimen viranomaisyhteistyön kehittäminen.

ELY-keskukset tukivat vesienhoitosuunnitelmissa tunnistettuja kunnostustoimenpiteitä vesistöissä ja valuma-alueilla sekä alueellisten toimijaverkostojen vahvistamista neljän miljoonan euron avustuksin. Vuonna 2021 käynnistettiin noin 200 vesistökuunnostushanketta, joissa parannetaan elinympäristöjä ja vähennetään kuormitusta valuma-alueelta. Maa- ja metsätalouden valuma-alueelähtöisissä vesienhallinnan hankkeissa kehitetään luonnontukaisia vesienhallinnan menetelmiä ja maanomistajien välistä yhteistyötä. Alueellisten toimijoiden osaamista vesistökuunnostuksissa lisättiin kouluttamalla 118 henkilöä.

Kaupunkivesien hallinnan teemassa keskityttiin hulevesien haitallisten aineiden vähentämiseen 11 uudessa hankkeessa, joissa kehitetään uusia ratkaisuja ja rakenteita muun muassa rakennus- ja purkutyömaiden hulevesien vaarallisten haitta-aineiden hallintaan. Neljä hanketta teeman ensimmäisestä hausta valmistui. Ne käsittelivät haitallisten aineiden vähentämistä viemäroidyistä yhdyskuntajätevesistä.

Tammikuussa 2022 valmistuneen Vesiensuojelun tehostamisohjelman väliarvioinnin mukaan, ohjelmasta on ollut suurta lisäarvoa vesiensuojelutyöhön erityisesti konkreettisten toimenpiteiden kautta ja sen teemat ja painopisteet ovat vesiensuojelullisesti hyvin perusteltuja. Väliarviointi suosittaakin ohjelmalle jatkoa kuluva ohjelmakauden jälkeen.

Käynnistettiin Suomen kestävän kasvun ohjelmaan sisältyvän peltojen kipsikäsitteilyä ja ravinteiden kierrätystä koskevan yhteensä 20 miljoonan euron investoinnin toimeenpano. Tukiviranomaisena kipsikäsitteilyssä toimii Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, ja ympäristöministeriö avaa avustushaut ravinteiden kierrätyksen hankkeisiin.

Saaristomeri-ohjelma

Ympäristöministeriö käynnisti osana hallituksen puoliväliriihessä päättämää Saaristomeri-ohjelmaa hankkeen selvittämään miten vähentää Saaristomeren valuma-alueen maatalouden ravinnekuormitusta niin, että alue saadaan pois Itämeren suojelukomission (HELCOM) pahimpien kuormittajien listalta (hot spot -lista) viimeistään vuonna 2027. Hankkeessa laaditaan tiekartta, jonka valmistelua johtaa Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Hanke toteutetaan yhteistyössä MTK-Varsinais-Suomen,

Suomen ympäristökeskuksen ja Luonnonvarakeskuksen sekä Operaatio Ainutlaatuisen Saaristomeren kanssa.

Green deal -sopimus jätevedenpuhdistukseen

Ympäristöministeriö, Vesilaitosyhdistys ja Kuntaliitto sopivat vapaaehtoisesta yhdyskuntajäteveden puhdistamisesta ns. green deal -sopimuksella. Tavoitteena on edelleen vähentää ravinteiden ja haitallisten aineiden ympäristökuormitusta. Sopimus on jatkumoa vuonna 2012 solmitulle ensimmäiselle vapaaehtoisuuden pohjautuvalle suositussopimukselle. Sopimus tukee alan kehitystä ja sillä ennakoidaan myös tulevaa yhdyskuntajätevesidirektiivin uudistamista. Ympäristöministeriö arvioi tavoitteiden saavuttamista ja sopimuksen vaikuttavuutta.

Ravinteiden kierrätysohjelma (Raki)

Raki-ohjelmassa saatiin päätökseen viisi hanketta, joissa yhteisenä nimittäjänä oli kansalaisten ja asiantuntijoiden tietopohjan lisääminen ravinteiden kierrätyksen ratkaisuista ja kierrätysravinteista. Hankkeet liittyivät muun muassa kaupunkiviljelyyn edistämiseen, aktiivisen ruokakansalaisuuden vahvistamiseen, kierrätysravinteiden käytön helpottamiseen sekä haja-asutuksen jätevesilietteiden kierrätykseen. Hankkeissa luotiin toimintamalleja, työkaluja ja kokeilu ympäristöjä ravinteiden kierrätyksen ratkaisujen käytännön toteutuksen tueksi.

Vuoden 2021 alussa alkaneet hankkeet liittyen jätevesien ravinteiden kierrätykseen ja talteenottoon sekä jätevesien käsittelyn energiatehokkuuden edistämiseen jatkuvat vielä vuoden 2022 loppuun. Kaikkiaan 30 hanketta avustetaan 13 miljoonalla eurolla. Näissä hankkeissa parisenkymmentä kuntaa ja/tai kuntien vesihuoltolaitosta eri puolilta Suomea ottavat lämpöä talteen puhdistetusta jätevedestä tai lietteestä, parantavat käsittelyprosessin energiatehokkuutta eri keinoin, tehostavat biokaasuprosessin toimintaa tai parantavat puhdistamoiden energiaomavaraisuutta. Useissa hankkeissa kehitetään myös typen ja fosforin talteenottoa sekä ravinnekierrosymbiooseja, joissa toisen toimijan jäte on toisen syöte tai muulla tavoin tehdään yhteistyötä ravinnekierrätyksen eteen.

Ohjelmassa valmisteltiin myös uusi avustushaku, jolla toteutetaan Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelmaan sisältyvän 1-pilarin vihreän siirtymän investointia (P1C5I1).

Vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden inventointiohjelma (VELMU)

Vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden inventointiohjelmassa (VELMU) keskityttiin pääkaupunkiseudun kartoitukseen, joissa tunnistettiin vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeitä alueet. Meriluonnon suoje-
lua ja luonnonvarojen kestävä käyttöä Suomen meri- ja rannikkoalueilla edistävä

Biodiverse LIFE IP 2022–2029 -hanke hyväksyttiin. Hanke tuo 20 miljoonan euron lisäpanostuksen meriluonnon monimuotoisuuden edistämiseen, ja toteuttaa osaltaan myös meren- ja vesienhoidon tavoitteita.

Kansainvälinen yhteistyö Itämeren ja valtamerien suojelussa

Päivitetty Itämeren suojelun toimintaohjelma (Baltic Sea Action Plan) hyväksyttiin lokakuussa 2021 HELCOM:n ministerikokouksessa. Päivitetty ohjelma sisältää lähes 200 toimenpidettä Itämeren meriympäristön hyvän tilan saavuttamiseksi. Ohjelma torjuu entistä vahvemmin meren roskaantumista, estää vedenalaisen melun haittoja, parantaa ravinteiden kierrätystä sekä merenpohjan ja luonnon ennallistamista. Suomi ajoi päivitystä koskeissa neuvotteluissa erityisesti rehevöitymisen hillintään liittyvien toimenpiteiden vahvistamista sekä teki aloitteen ravinteidenkierrätyksen strategian laatimiseksi ja johti sen valmistelua. Suomi johti myös merellisten toimintojen, kuten merenkulun ja kalastuksen, haitallisten vaikutusten hillintään liittyvien toimenpiteiden laatimista. Vesien- ja merenhoidon suunnitelmat toteuttavat osaltaan toimintaohjelmaa.

Ympäristöministeriö edisti EU:n ja Suomen tavoitteita YK:n merioikeusyleissopimuksen alaisissa aavan meren suojelusopimusneuvotteluissa (nk. BBNJ-sopimus) epävirallisilla keinoin, virallisten neuvottelujen ollessa edelleen tauolla. Tavoitteet pitivät sisällään erityisesti hyvin hallinnoidut suojelualueet ja tehokkaan ympäristövaikutusten arviointimenettelyn.

Arktisen vastuuviranomaisten tason meriyhteistyön kehittäminen on ollut lähes pysähdyksissä Venäjän toimiessa Arktisen neuvoston puheenjohtajana. Meriympäristön suojelua on kuitenkin jatkettu Arktisen Neuvoston työryhmissä, etenkin meriympäristön suojelun työryhmässä (PAME). Suomi on edistänyt Arktisen meriroskien toimenpideohjelmaa, arktisen meriluonnonsuojelun ja alkuperäiskansojen ruokaturvaan liittyvää kokonaisuutta sekä ekosysteemililähestymistavan soveltamista. Suomi on edistänyt Jäämeren suojelualueiden perustamista Koillis-Atlantin suojelusopimus OSPAR:n kautta.

UNECEn kansainvälisen vesistöyleissopimuksen yhdeksännessä osapuolikokouksessa päätettiin työohjelmasta, jonka päämääränä on vesien oikeudenmukainen jakaminen valtionrajat ylittävissä vesistöissä sekä vesien hyvän hallinnon ja luonnon monimuotoisuuden edistäminen eri toimenpiteissä. Marraskuussa Glasgown ilmastokokouksen yhteydessä Suomi sitoutui yritysten vesivastuullisuutta edistävään Fair Water Footprints -julkilausumaan.

1.2.5 Alueiden käyttö

Maankäyttö- ja rakennuslain uudistaminen

Maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistuksen valmistelua jatkettiin hallitusohjelman mukaisesti. Ympäristöministeriön ehdotus uudeksi kaavoitus- ja rakentamislakia koskevaksi hallituksen esitysluonnokseksi oli lausunnolla 25.9.–7.12.2021. Hallituksen esitys eduskunnalle on siirtynyt annettavaksi asetettua tavoitetta myöhemmin vuonna 2022.

Kansallinen kestävä kaupunki -ohjelma

Kaupunkien ja kuntien laaja-alaista kestävästä vauhdittavan Kestävä kaupunki -ohjelman (2019–2023) toteutus eteni suunnitellusti. Ohjelman rahoittamisessa kaupunkien ja kuntien kokeiluissa kehitettiin viihtyisää ja terveellistä viherympäristöä. Avoimen haun kautta valittiin rahoitettavaksi 12 kuntien osallistavaa ja vuorovaikutteista kestävyystyötä edistävää kokeilua vuosille 2022–2023. Kuntien kestävyden johtamista vahvistettiin muun muassa kehittämällä kaupunkien kestävä kehityksen indikaattoreita laajasti osallistavana prosessina sekä toteuttamalla yhteistyössä Kuntaliiton, kuntien ja muiden toimijoiden kanssa yli 100 osallistujan Kestävät kunnat -ennakointiprosessi sekä noin 30 kuntaa kattavaa USO-verkostohanketta. Hyvien käytäntöjen monistamista tuettiin sekä konkreettisilla skaalaustoimilla että kehittämällä skaalauksen toimintamalli. Lisäksi toteutettiin ohjelman väliarviointi ja määriteltiin siihen pohjautuvat jatkotoimet. Toimijoiden verkottamisen ja tulosviestinnän tueksi järjestettiin 26 kaikille avointa tapahtumaa, jotka tavoittivat yli 1 300 osallistujaa. Kolmen ensimmäisen toimintavuoden aikana ohjelman hankkeisiin ja sparraustoimiin on osallistunut yhteensä noin 85 kuntaa ja noin 70 muuta organisaatiota.

MAL-sopimukset

Kesäkuussa 2021 hyväksyttiin Jyväskylän, Kuopion ja Lahden kaupunkiseutujen kuntien ja valtion väliset maankäytön, asumisen ja liikenteen MAL-sopimukset. Sopimukset ovat voimassa vuoteen 2031 saakka siten, että konkreettiset toimenpiteet sovittiin vuosille 2021–2023. Sopimusten toimenpiteiden toteuttaminen käynnistettiin välittömästi, ja niiden sekä lokakuussa 2020 allekirjoitettujen 12-vuotisten Helsingin, Tampereen, Turun ja Oulun MAL-sopimusten toimenpiteiden toteuttaminen eteni suunnitellusti. MAL-sopimuksissa määritellään yhteiset tavoitteet yhdyskuntarakenteen kehittämiseksi, lähivuosien asuntotuotannolle sekä kestävästä liikkumisesta ja liikennejärjestelmää kehittäviin toimenpiteisiin. Hallitus on sitoutunut varaamaan kaupunkiseutujen maankäytön, asumisen ja liikenteen kehittämisen kokonaisuuteen 936 milj. euroa, josta kunnallistekniikka-avustukset ja valtion tukeman asuntotuotannon käynnistysavustukset ovat 180 milj. euroa vuosina 2020–2023. ARA myönsi sopimusten mukaista rahoitusta hakemusten perusteella. Liikenne- ja viestintäministeriö vastasi liikenteen toimenpiteiden toteutumisesta.

Ympäristöministeriö ja LVM asettivat työryhmän tekemään MAL-sopimusmenettelyn arviointi ja kehittämiselvityksen. Selvitys valmistuu keväällä 2022. Vuonna 2021 käynnistettiin myös yhteisten MAL-sopimusten vaikuttavuutta kuvaavien indikaattoreiden valmistelu.

Alueidenkäytön ja rakentamisen digitalisaatio

Maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistuksen digitalisaatiota edistävät säädökset tarkennettiin ehdotuksiksi lausunnoille lähetettyyn ympäristöministeriön ehdotukseen uudeksi kaavoitus- ja rakentamislainsiksi. Rakennetun ympäristön tietojärjestelmää koskevaa hallitusohjelmakirjausta toteuttavassa Ryhti-hankkeessa valmistuivat tietojärjestelmän (RYTJ) ensimmäisen vaiheen RYTJ 1.0 määritykset: liiketoimintamalli, nyky- ja tavoite-tilan kuvaukset sekä muutostarpeet, tietojärjestelmän käsitelmä, lista käyttäjätapauksista, looginen tietomalli, kytkennät muihin järjestelmiin sekä hallintamalli. Yleis- ja asemakaavojen ja rakentamisen lupien tietomallit sekä tonttijakosuunnitelma valmistuivat yhteentoimivuusalustalle. Yhteentoimivuutta edistettiin myös käynnistämällä laaja rakennetun ympäristön sanastotyö.

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmän sääntelytarpeita ja säädösmuutostarpeita varten asetettu työryhmä sai selvitystyön päätökseen. Ympäristöministeriö teki hankkeesta tiedonhallintalain mukaisen lausuntopyyntön valtiovarainministeriölle. Toimialan sisäistä ja hallinnonalojen välistä tahdonmuodostusta ja yhteistyötä on toteutettu laajasti.

Toimialan digikehitystä ja valmiutta järjestelmän käyttöönottoon tuettiin myöntämällä avustuksia järjestöille ja kunnille. Kuntien ja maakuntien liittojen valmistautumiseen RYTJ:n tuomien tietorakenteiden ja toimintatapojen muutokseen käynnistettiin muutostuki -projekti DigiFinland Oy:n kanssa.

Metropolipolitiikan koordinointi

Metropolipolitiikan yhteistyöryhmän joulukuussa 2020 antaman toimeksiannon mukaisesti käynnistettiin työohjelmassa valitut kolme keskeistä tointia, ja niitä edistävät työryhmät (työllisyys, maahanmuuttajien syrjäytymisen ehkäisy ja hiilineutraalius) aloittivat toimintansa alkuvuodesta 2021. Työryhmät valmistelivat tarkemmat työsuunnitelmansa, jotka yhteistyöryhmä käsittelee toukokuussa. Linjausten pohjalta työryhmät ovat jatkaneet työtään. Kaikkien kolmen työryhmän työ kytkeytyy tiiviisti ajankohtaisiin politiikka-prosesseihin ja isoihin rakenneuudistuksiin (TE-palvelujen kokonaisuudistus, kotouttamislain uudistus, ilmastopolitiikan kv- ja kansalliset uudistusprosessit). Marraskuun yhteistyöryhmän kokouksen erityisaiheena oli hiilineutraaliuden edistäminen metropolipolitiikan kumppanuudessa.

Kaupunkipoliitiikan toteuttaminen

Kaupunkipoliittista vuoropuhelua ja kumppanuutta kaupunkien kanssa syvennettiin. Kansallista kaupunkistrategiaa toimeenpantiin. Ympäristöministeriölle vastuutetut strategian toimet etenivät sovitusti ja uutena toimena käynnistettiin muun muassa kaupungeille ja kunnille suunnatun uuden ilmasto- ja kiertotalousinstrumentin valmistelu.

Kesällä 2020 valmistunutta päivitettyä seutukaupunkiohjelman toimeenpanoa edistämään asetettiin sihteeristö. Se valmistelee yhteistyössä seutukaupunkien ja seutu-kaupunkiverkoston kanssa toimenpiteitä ohjelman toteuttamiseksi ja järjestää aihepiirin yhteiskehittämiseen perustuvia foorumeita. Seutukaupunkien tilannekuva päivitettiin 2021 joulukuussa. Toteuttamisohjelmassa on ympäristöministeriölle vastuutettuja toimenpiteitä.

Alue- ja yhdyskuntarakenteen kehittäminen

Ympäristöministeriö käynnisti alueidenkäytön kehityskuvan valmistelun. Kehityskuvan tarkoitus on tuottaa tietoa ja kokonaiskuvaa Suomen alue- ja yhdyskuntarakenteen nykytilasta ja tulevaisuudesta sekä kehittämisen tarpeista hyödynnettäväksi erityisesti alueidenkäytön suunnittelussa ja eri hallinnonalojen toiminnassa. Jatkuvasti ajan tasalla etenevästä kehityskuvatyöstä laadittiin ehdotus ja pyydettiin sidosryhmien näkemykset. Samalla käynnistettiin VN TEAS -hanke ”Alue- ja yhdyskuntarakenteen mahdolliset tulevaisuudet”, joka luo tietopohjaa eli alue- ja yhdyskuntarakenteen perusuran ja erilaisia skenaarioita sekä niiden kestävyysarvioinnin vuonna 2022 laadittavalle ensimmäiselle kehityskuvalle. Lisäksi hankkeessa kehitetään kehityskuvatyökonseptia yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa.

Kaupunkien ja maaseudun vuorovaikutus

Kaupunkien ja maaseudun vuorovaikutuksen kehittämisen hanke- ja ohjelmavalmistelu eteni. Aiheesta valmistui asiantuntija-artikkeleita, joilla selvitetään kaupungin ja maaseudun vuorovaikutuksen kehittämisen toteuttamiskelpoisia alueidenkäytön keinoja. Suoraan rakennusluvan perusteena olevan kyläleiskaavan toimivuusarviointi aloitettiin inventoimalla myös 2017 rakentamispainealueelle mahdollistuneen kaavan kokemuksia Suomessa. Artikkelit ja kyläleiskaavat muodostavat jatkossa vuosien 2022–2023 kyläleiskaavaoppaan päivitysaineiston. Kestävästä monipaikkaisuudesta valmistui laaja tutkimusraportti VN TEAS -hankkeena. Tuloksia hyödynnettiin Pohjoismaiden alueministereiden tapaamisessa Suomen puheenjohtajakaudella, jossa monipaikkaisuus oli teemana. Tapaamisessa päätettiin myös toteuttaa Nordregion toimesta pohjoismainen selvitys monipaikkaisuudesta. VN TEAS -hankkeen tuloksia hyödynnettiin myös valtion alueellisen läsnäolon lakisääteisen suunnitelman laadinnassa ja valtioneuvoston periaatepäätöksen valmistelussa monipaikkaisuuden edistämiseksi hallituksen puoliväliriihen kirjauksen mukaisesti.

Tuloksilla toteutetaan hallitusohjelman kirjausta ”Selvitetään poikkihallinnollisesti toteutamiskelpoiset keinot monipaikkaisen elämän tukemiseksi sekä viedään eteenpäin säädösten ja käytäntöjen uudistamista tähän pohjautuen”.

Merialuesuunnittelu

Ympäristöministeriö raportoi merialuesuunnitelman EU:n komissiolle määräaikaan mennessä. Merialuesuunnitelmaa esiteltiin useissa kansainvälisissä konferensseissa. Merialueen skenaariot julkaistiin esimerkkinä EU:n komission ja IOC-UNESCO:n MSP-Global -aloitteessa tuotetussa Merialuesuunnittelun hyvien käytäntöjen-oppaassa.

Tuulivoiman edistäminen

Tuulivoimarakentamisen edistämistä jatkettiin yhteistyössä muiden ministeriöiden ja sidosryhmien kanssa. VN TEAS -hanke tuulivoimarakentamisen edistämiseksi valmistui kesäkuussa 2021 ympäristöministeriön johdolla. Hankkeessa selvitettiin kaavoituksen ja lupamenettelyiden sujuvoittamista, merituulivoimahankkeiden kannattavuuden parantamista sekä tuulivoimarakentamisen ja tutkien yhteensovittamista. Tuulivoimarakentamisen ohjauksen tehostamiseksi ja yhtenäistämiseksi on jatkettu valtakunnallista tuulivoimaneuvontaa. Lisäksi ympäristöministeriö on seurannut vuonna 2020 ELY-keskuksille myönnettyjen määrärahojen käyttöä tuulivoimarakentamisen edistämiseen. Vuonna 2021 ympäristöministeriö myönsi toisella tuulivoima-avustuskierroksella avustusta neljän kunnan ja kolmen maakunnan liiton alueen tuulivoimarakentamisen selvityksiin ja suunnitteluun. Kolmas avustuskierrös avattiin joulukuussa 2021.

Kansainvälinen toiminta

Kansainvälisessä yhteistyössä ympäristöministeriö vaikutti EU:n alue- ja kaupunkipolitiikan edistämiseen osallistumalla alueellisen koheesion sekä kaupunkiasioiden asiantuntija-, ylijohtaja- ja epävirallisiin ministerikokouksiin. Toiminta on keskittynyt joulukuussa 2020 hyväksytyjen asiakirjojen, alueellisen koheesion osalta Alueellinen Agenda 2030:n ja kaupunkiasioiden osalta uuden Leipzigin-peruskirjan, toteuttamiseen.

YK:n Habitat III-konferenssissa hyväksytyn Uuden Kaupunkikehitysohjelman seurantaan liittyvä maaraportti laadittiin laajana kansallisena yhteistyönä. Lisäksi Suomi osallistui tarkkailijajäsenenä YK-Habitatin johtoryhmän kokouksiin.

Ympäristöministeriö osallistui Itämeren Interreg-ohjelman ohjauskomiteaan ja uuden ohjelmakauden ohjelman valmisteluun. Lisäksi ympäristöministeriö osallistui Itämeren aluesuunnitteluyhteistyön, VASAB:in komiteaan ja jatkoi uuden aluesuunnittelun ja -kehityksen pitkän tähtäimen strategian laadintaa. Ympäristöministeriö osallistui myös

Helcom-Vasab-merialuesuunnitteluyhteistyöryhmään sekä sen Data-alatyöryhmään Itämeren maiden merialuesuunnitelmien yhteensovittamiseksi.

Pohjoismaista yhteistyötä tehtiin osallistumalla pohjoismaisen neuvoston virkamieskomitean ja asiantuntija teemaryhmien kokouksiin alue- ja kaupunkikehityksen sektoreilla. Syksyllä järjestetyssä ministerikokouksessa aiheena oli kestävä monipaikkaisuus ja sen mahdollisuudet alueiden elinvoiman vahvistajana. Kokouksessa päätettiin käynnistää Nord-regionin toteuttama tutkimushanke, joka tuottaa tietoa monipaikkaisuudesta Pohjoismaissa. Kokouksen toisena teemana oli vihreä elpyminen. Yhteistyömahdollisuuksia tunnistettiin muun muassa biopohjaisessa taloudessa ja kestävässä energiatuotannossa.

1.2.6 Asuminen

Hallitusohjelman asuntopoliittisten linjausten toteutus

Asuntopoliittisen työryhmän raporttiin pohjautuva asuntopoliittinen selonteko annettiin eduskunnalle vuoden 2021 lopussa. Selonteossa linjataan asuntopoliittisia periaatteita, tavoitteita ja toimenpiteitä, joita tullaan toteuttamaan kahdeksan vuoden aikana. Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa on mittava hallituksen asuntopoliittikkaa määrittelevä kokonaisuus, joka sisältää tavoitteiden lisäksi useita asuntopoliittisia toimenpiteitä. Useita toimenpiteitä on toteutettu ja käynnistetty jo hallituskauden alkupuolella.

Pitkän korkotukimallin uudistamisen valmistelu on käynnissä ja tavoitteena on antaa esitys eduskunnalle vuoden 2022 aikana. ASP-lainojen enimmäismääriä korotettiin viime vuonna ja hallituksen esitys uudistetusta asuntosäästöpalkkiolaista annetaan eduskunnalle alkuvuodesta 2022. Uusi asumisoikeuslaki astui voimaan asteittain vuoden 2022 alussa. Uudistetulla lailla vahvistetaan asumisoikeusjärjestelmän kohtuuhintaisuutta ja läpinäkyvyyttä, lisätään asukkaiden vaikutusmahdollisuuksia ja yksinkertaistetaan asukasvalintaa. Valtion tukemien vuokratalojen yhteishallintoa koskevan lainsäädännön uudistamisen aloitettiin keväällä 2021. Yhteishallintolakia uudistamalla halutaan vahvistaa vuokratalojen asukkaiden päätösvaltaa ja vaikutusmahdollisuuksia.

Lähiöohjelma

Lähiöohjelmaa toteuttavat kaupunkien lähiöhankkeet ja tutkimushankkeet etenivät odotetusti. Avustuspäätöksen vuoden 2021 myöntövaltuudesta ja ehdolliset ennakkopäätökset vuoden 2022 valtuudesta tehtiin keväällä 2021. Hankkeet verkostoituivat.

Ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelma

Toimenpideohjelman tavoitteena on parantaa ikääntyneiden asuinoloja, edistää asumisvaihtoehtojen tarjontaa, tukea ikääntyneiden omaa ja kuntien varautumista sekä edistää ikäystävällisten asuinympäristöjen kehittämistä. Toimenpideohjelma jatkui suunnitellusti. Ympäristöministeriö myönsi avustusta 23 ikääntyneiden asumista parantavalle hankkeelle kunnissa ja kuntayhtymissä.

Valtion tukema asuntotuotanto ja avustukset

Valtion tukema ARA-tuotanto säilyi edellisen vuoden tasolla noin 8 900 uudessa asunnossa. Lähes 4 000 vanhaa asuntoa perusparanneltiin. Vuoden 2021 korkotukivaltuutta käytettiin yli 200 milj. euroa edellistä vuotta enemmän eli yhteensä 1 748 milj. euroa ja investointiavustusvaltuutta erityisryhmille yli 88 milj. euroa.

Pitkän korkotuen vuokra-asuntojen määrä pysyi lähes ennallaan, asumisoikeusasuntojen ja erityisryhmien tuotantomäärä kasvoi selvästi. Asuntotuotanto keskittyi erityisesti suurimpiin kasvukeskuksiin.

ARA myönsi avustuksia yhteensä 91,5 milj. euroa, joista 50 milj. euroa oli energia-avustuksia. Korjausavustuksia iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden asuntojen korjaamiseen, esteettömyyteen ja hissiavustuksiin myönnettiin yli 26 milj. euroa. Latausinfra ja kuntotutkimusten avustukset kolminkertaistuivat edellisestä vuodesta.

Asunnottomuuden ennaltaehkäisy

Yhteistyöohjelma asunnottomuuden puolittamiseksi vuoteen 2023 mennessä eteni suunnitellusti. Kaupunkien omat asunnottomuuden puolittamisohjelmat ovat valmiit ja niitä toimeenpannaan. Lisäksi kymmenessä ohjelmakaupungissa on meneillään asunnottomuutta vähentävien sote-palvelujen kehittämishankkeet.

Ohjelmassa on mukana ne 11 Suomen kaupunkia, joissa on ollut eniten asunnottomia. Ohjelman painopiste on kuntien asunnottomuustyön vahvistamisessa ja asumista tukevien palvelujen kehittämisessä. Asunnottomuus laski jälleen edelliseen vuoteen verrattuna.

1.2.7 Rakentaminen

Rakennusten energiatehokkuus

Joulukuun 2021 alussa tuli voimaan lakimuutos (927/2021), jonka mukaan rakennukseen ostettavasta lämmöstä ja sähköstä vähintään 38 prosenttia on oltava uusiutuvaa energiaa.

Uusiutuvan energian vähimmäisvaatimus koskee kaikkia uusia ja laajamittaisesti korjattavia (korjausaste yli 25 prosenttia) rakennuksia. Lakiuudistuksesta seuraa käytännössä se, ettei kunnan rakennusvalvontaviranomainen 1.12.2021 lähtien myönnä lupaa rakennukselle, jonka pääenergianlähde perustuu fossiilisen energian, kuten öljyn, käyttöön.

Laki rakennusten energiatodistustietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta (1224/2021, HE 108/2021 vp) tuli voimaan 1.1.2022. Lakimuutoksella rakennusten energiatodistustietojärjestelmästä annettuun lakiin tehtiin teknisiä muutoksia, joilla laki saatiin vastaamaan terminologisesti muuta energiatodistuksesta annettua lainsäädäntöä. Lisäksi lakiin tehtiin muita teknisluonteisia korjauksia sekä saatettiin ajan tasalle lain henkilötietojen suojaa koskeva sääntely. Muutokset parantavat energiatodistustietojen saatavuutta ja energiatodistusten laatijoiden henkilötietojen suojaa.

Suomen pitkän aikavälin korjausrakentamisen strategian 2020–2050 toteuttamista on vauhditettu kesäkuussa 2021 julkaistulla, vuoteen 2030 saakka ulottuvalla tiekartalla ja toimeenpanosuunnitelmalla. Strategia koskee vuoden 2020 alkuun mennessä valmistuneita asuin- ja palvelurakennuksia, joita on yhteensä 1,4 miljoonaa. Sen tavoitteeksi on asetettu vähentää rakennusten hiilidioksidipäästöjä 90 prosenttia vuoden 2020 alun arvoista vuoteen 2050 mennessä. Raportointivälineen sekä vuonna 2020 julkaistun toimeenpanosuunnitelman mukaisten toimenpiteiden valmistelu jatkui vuonna 2021.

EU:n perusparannusaallon (Renovation Wave) kansallinen valmistelu valmistui. E-kirje (E 143/2020 vp, Komission tiedonanto Euroopan rakennusten perusparannusaallosta) annettiin eduskunnalle 20.11.2021. Perusparannusaallon neuvoston päätelmät hyväksyttiin 11.6.2021 energianeuvostossa (Päätelmät rakennusten perusparannusaallosta talouden elvyttämiseksi nyt ja ekologisten rakennusten luomiseksi tulevaisuutta varten 9763/21).

Asuinrakennusten energia-avustusjärjestelmä on valmis ja käytössä. Vuoden 2020 alussa tuli voimaan valtioneuvoston asetus asuinrakennusten energia-avustuksista vuosille 2020–2022. Avustuksia myönnettiin vuoden 2021 aikana yhteensä 50,0 milj. euroa. Vuoden 2021 aikana päätöksiä avustuksesta tehtiin 1 551 kappaletta, joista taloyhtiöille 683, henkilöhakijoille pientaloihin 839 ja ARA-yhteisöille 29 kappaletta. Vuonna 2021 hakemuksia saapui 1 397 kappaletta, josta 708 taloyhtiöiltä, 57 ARA-yhteisöiltä ja 632 kappaletta henkilöiltä pientaloihin.

Fossiilisesta öljylämmityksestä luopumisen avustusjärjestelmät pientaloille ja kuntien omistamille rakennuksille ovat käytössä. Syyskuussa 2020 käynnistettyä avustusjärjestelmää fossiilisesta öljylämmityksestä luopumiseksi pientalojen omistajille jatkettiin vuonna 2021. Avustushakemuksia tuli valtionapuviranomaisena toimivaan Pirkanmaan ELY-keskukseen 9 697 kappaletta. Päätöksiä tehtiin yhteensä 7 370 kappaletta, joista myönteisiä

päätöksiä oli 6 645 kappaletta. Näihin sidottiin avustusrahaa yhteensä 26 248 500 euroa. Käsittelemättömiä hakemuksia oli jonossa vuodenvaihteessa 2021–2022 yhteensä 8 100 kappaletta. Lokakuussa 2020 käynnistettyä avustusjärjestelmää fossiilisesta öljylämmityksestä luopumiseksi kuntien omistamille rakennuksille jatkettiin myös vuonna 2021. Kuntien avustushakemuksia tuli valtionapuviranomaisena toimivalle Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskukselle yhteensä 32 kappaletta. Avustuspäätöksiä tehtiin vuonna 2021 yhteensä 27 kappaletta, joilla sidottiin yhteensä 2 457 452 euroa.

Terveet tilat 2028 -ohjelma

Valtioneuvoston Terveet tilat 2028 -ohjelmassa julkisen rakentamisen sisäilmaongelmien ehkäisystä tiedottamista jatkettiin. Erityisesti Terveet tilat -kuntaverkosto koettiin hyödylliseksi tiedonjakokanavaksi. Ohjelmassa ympäristöministeriö kehitti ilmanvaihdon katsastusmenetelmän. Katsastusmenetelmällä ennaltaehkäistään ilmanvaihtoon liittyviä sisäilmasto-ongelmia julkisessa rakennuskannassa merkittävästi. Lisäksi julkisen rakentamisen prosessien nykytilasta laadittiin kattava selvitys tulevan työn pohjaksi. Nykytilaselvityksien avulla kohdennetaan julkisten rakentamisen kehitysresursseja oikeaan suuntaan. Oppilaitosrakennusten riskirakenteiden tunnistaminen suoritettiin ohjelmassa ja siihen liittyvä tiedonlevitystyö aloitettiin. Edellä mainitulla riskirakenteiden tunnistamisella voidaan kohdentaa ja korottaa kuntien ylläpito- ja korjausresursseja tarvitulle tasolle. Ilmastonmuutokseen sopeutumisen teknistä tietopohjaa vahvistettiin rakennusten näkökulmasta. Ilmastonmuutoksen sopeutumisella ehkäistään haitallisia terveys- ja kustannusvaikutuksia julkisessa rakennuskannassa. Terveet tilat-hankintatavan valmistelu käynnistettiin. Sisäilmastoon liittyviä rakennusten kuntotutkimusmenetelmiä ja niiden prosesseja kehitettiin eteenpäin, minkä avulla saavutetaan kustannustehokkaammat ja varmemmat korjausmenetelmät.

Vähähiilinen rakentaminen ja rakentamisen kiertotalous

Vuonna 2021 käynnistyi Vähähiilisen rakennetun ympäristön -ohjelma, jossa tuetaan vuosina 2021–2023 yhteensä 40 milj. eurolla rakennetun ympäristön ilmastotyötä, ympäristöministeriön osuus ohjelmasta on kuusi milj. euroa. Tavoitteena on vauhdittaa rakennetun ympäristön ilmastomuutosta torjuvien ja vähähiilisyyttä tukevien tuotteiden, teknologioiden, palveluiden ja toimintamallien kehitystä ja leviämistä, edistää elinkeinorakenteen uudistumista ja kasvattaa suomalaisyritysten kestäviin ratkaisuihin perustuvaa kilpailukykyä. Ympäristöministeriö käynnisti 16.12.2021 ensimmäisen valtionapuhaun Vähähiilisen rakennetun ympäristön-ohjelmassa. Ohjelman hakukierroksia toteutetaan lisää vuonna 2022 ja koko tukiohjelma on voimassa vuoden 2025 loppuun. Vähähiilisen rakennetun ympäristön ohjelma toteuttaa osaltaan Suomen kestävä kasvun- ohjelmaa, joka on osa EU:n elpymisvälinettä (Recovery and Resilience Facility, RRF). Ohjelmaa toteuttavat yhdessä ympäristöministeriö ja Business Finland.

Vähähiilisen rakentamisen tiekartan päätavoitteena on mahdollistaa uuden rakennuksen hiilijalanjäljen raja-arvo-ohjaus vuoteen 2025 mennessä. Raja-arvo-ohjauksella voidaan merkittävästi välttää kasvihuonekaasupäästöjä, minkä lisäksi rakennusten vähähiilisyys vaikuttaa myös rakennusmateriaalien kulutusta hillitsevästi. Vähähiilisyttä koskevaa sääntelyä on valmisteltu kertomusvuonna osana MRL-kokonaisuudistusta. Ehdotus uudeksi kaavoitus- ja rakentamislaki sisältyy rakennuksen vähähiilisyttä koskevan uuden olennaisen teknisen vaatimuksen. Samalla on valmisteltu rakennuksen vähähiilisyden arviointimenetelmää koskevaa asetusehdotusta, joka oli lausunnoilla kesällä 2021. Myös kansallisen päästötietokannan jatkokehittäminen on edennyt vuonna 2021 hyvin. Pohjoismaiden vähähiilisen rakentamisen ja säädöskehityksen yhteistyö oli Suomen aloitteesta hyvin aktiivista, eritoten rakennusten elinkaariarvioinnin menetelmien harmonisoinnin osalta. Ympäristöministeriö järjesti ja osallistui kertomusvuonna useisiin vähähiilisyttä edistäviin tilaisuuksiin toimialan kanssa.

Rakentamisen kiertotalouden edistämiseksi painopiste on ollut materiaalikiertojen edistämiseksi. Osana MRL-kokonaisuudistusta on valmistelu muun muassa purkumateriaali- ja rakennusjätteselvitystä, jonka tavoitteena on edistää purkumateriaalien laadukasta hyödyntämistä ja kehittää rakennus- ja purkujätetilastointia. Selvitysten raportointiin ja tallentamiseen liittyvä valtakunnallinen tietokantahanke käynnistettiin esiselvityksellä ja sen on määrä valmistua vuoden 2022 alussa. Lisäksi vuonna 2019 käyttöön otetun purkukartoituksen digitalisointihanke käynnistyi Mikkelin Rapurc-hankkeessa. Rakentamisen kiertotalouden ajankohtaispäivä järjestettiin laajassa yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa marraskuussa 2021.

Kaavoitus- ja rakentamislakiehdotukseen on valmisteltu vuonna 2021 myös uutta olennaista teknistä vaatimusta rakennuksen elinkaariominaisuuksille koskien muun muassa pitkäikäisyyttä, muunneltavuutta, korjattavuutta, purettavuutta ja uudelleenkäytettävyyttä sekä rakennuksen materiaaliselostetta. Esiselvitys rakennusten elinkaariominaisuuksiin liittyvän lakipykälän tarkemman sääntelyn valmistelun pohjaksi julkaistiin joulukuussa 2021. Lisäksi vuonna 2021 on aloitettu rakennuksen materiaaliselosteasetuksen valmistelu, jonka lähtökohtana olisi se, että rakennushankkeeseen ryhtyvän tulisi huolehtia rakentamisesta ja korjaamisesta käytettävien materiaalien ja tuotteiden luetteloinnista. Luettelointi olisi tärkeä kiertotaloutta ja vähähiilisyden arviointia tukeva toimi.

YK:n ympäristöohjelman UNEP:in alaisen Suomen vetämän Sustainable Buildings and Construction (SBC)-ohjelman puitteissa käynnistyi kaksi rakentamisen kiertotaloutta vahvistavaa hanketta, toisessa on kohdemaina Burkina Faso ja Sri Lanka, toisessa Ghana, Senegal, Intia ja Bangladesh. COP26:n yhteydessä julkistettiin kolme selvitystä, joissa täydennetään rakennetun ympäristön kiertotalouden globaalia tilaa kartoittavaa raporttia ja kiertotalouden indikaattoreita Aasiassa, Afrikassa ja Etelä-Amerikassa. Loppuvuodesta 2021 käynnistyi selvitys suomalaistoimijoiden voimin toteutettavan, kestävästä materiaali- taloutta tukevan hankkeen käynnistämisestä.

Muovitekarta

Kansallisen muovitekartaan toimenpiteet etenivät vuonna 2021 pääosin suunnitellusti ja niistä raportoitiin muovitekartaan sivuilla. Yhteistyöverkoston toimintaa on jatkettu 31.5.2023 asti ja muovitekartaan 2.0 päivitystyö käynnistyi. Rakentamisen muovit green deal-sopimuksen vuosien 2020–2027 toimeenpanon tueksi valmistui ohjeistuksia ja laaja Motivan ylläpitämä, myös rakennusalan ammatilliseen ja täydennyskoulutukseen soveltuva, verkkokoulutusohjelma. Ensimmäiset sitoumukset sopimukseen vastaanotettiin. Muovit kiertoon rakentamisessa!-vuositapahtuma järjestettiin marraskuussa sekä green deal-sopimusta esiteltiin myös laajalle kansainväliselle osallistujajoukolla 13.–15.9.2021 Kanadassa järjestetyssä World Circular Economy Foorumissa.

Puurakentaminen

Puurakentamisen-ohjelmaa toteutettiin kertomusvuonna ohjelman painopisteiden mukaisesti. Toimenpiteitä kohdistettiin erityisesti julkisen toimijan puurakentamisen tukemiseen. Julkisen rakennuttajan tueksi käynnistettiin neuvontapalvelu Motiva Oy:n tuottamana. Puurakentamisen ohjelmassa toteutettiin yksi julkisen rakennuttajan avustusrahoituskierros ja yksi uusi kokeellisen kehittämisen avustuskierros. Puuohjelmassa avustettiin tutkimus- ja kehityshankkeita 1,5 milj. eurolla. Avustetut hankkeet kohdistuvat teollisen puurakentamisen edistämiseen, digitalisaatioon ja teknologiaan, teollisiin verkostoihin sekä julkisen sektorin puurakentamisen strategioiden ja osaamisen kehittämiseen. Yleistä kiinnostusta puuhun ja puurakentamiseen herätettiin Tiedekeskus Heurekan, Arkkitehtuurimuseon ja Venetsian arkkitehtuuribiennaalin puunäyttelyillä.

Rakennustuotteiden sisämarkkinat ja kansallinen tuotehyväksyntä

Ympäristöministeriö on pyrkinyt aktiivisesti vaikuttamaan rakennustuoteasetuksen uusiin eritoten kiertotalouden ja asetuksen toimivuusongelmien osalta. Ympäristöministeriö osallistui CPR Acquis-työhön ja vaikutti pienten maiden ryhmässä CPR revisiota valmistellen. EU:n komission vetämä rakennustuoteasetuksen mukaisten harmonisoidujen teknisten eritelmien uutta kehikkoa valmisteleva ”CPR Acquis”-työ on ollut vuonna 2021 käynnissä kahden priorisoidun tuoteryhmän osalta (betonielementit ja rakenteelliset metallituotteet). Työ on viivästynyt komission virkamiesten keskittyessä rakennustuoteasetuksen uuden luonnoksen laadintaan. Muutoin rakennustuoteasetusta toimeenpantiin normaalisti: valmisteltiin ilmoitettujen laitosten toimielinpäätöksiä, valvottiin ilmoitettuja laitoksia sekä tehtiin näitä koskevia ilmoituksia komissiolle. Rakennustuoteyhteyspisteen tehtävä on siirretty vuonna 2021 Tukesille lakimuutoksella (927/2021). Kansallisen tuotehyväksyntäjärjestelmän osalta pääpaino oli kertomusvuonna toimielinten hyväksymisessä ja valtuuttamisessa sekä informaatio-ohjauksessa.

Ympäristöministeriö osallistui ekosunnitteludirektiivin (2009/125/EY) ja energia-merkintäasetuksen (EU) 2017/1369 mukaisten Euroopan komission tuoteryhmäkohtaisten asetusten valmisteluun. Kyseisissä asetuksissa asetetaan vaatimuksia tuotteiden energiatehokkuudelle.

Ympäristöministeriö osallistui sosiaali- ja terveysministeriön johdolla uuden EU juomavesidirektiivin (EU) 2020/2184 implementointiin. Rakentamista koskee erityisesti direktiivin säännös liittyen juomaveden kanssa kosketuksissa olevien aineiden ja materiaalien terveysperustaisiin vaatimuksiin.

Yhteisymmärryspöytäkirja rakentamisen ja rakennussuunnittelun alalla

Hallitusten välisen talouskomission rakentamisen työryhmän valmistelemana uudistettiin Suomen tasavallan ympäristöministeriön ja Venäjän federaation rakentamisen, asumisen ja kunnallistalouden ministeriön välillä yhteisymmärryspöytäkirja yhteistyöstä rakentamisen ja rakennussuunnittelun alalla. Asiakirja allekirjoitettiin 14.10.2021.

Maankäyttö- ja rakennuslain uudistamistyö eteni

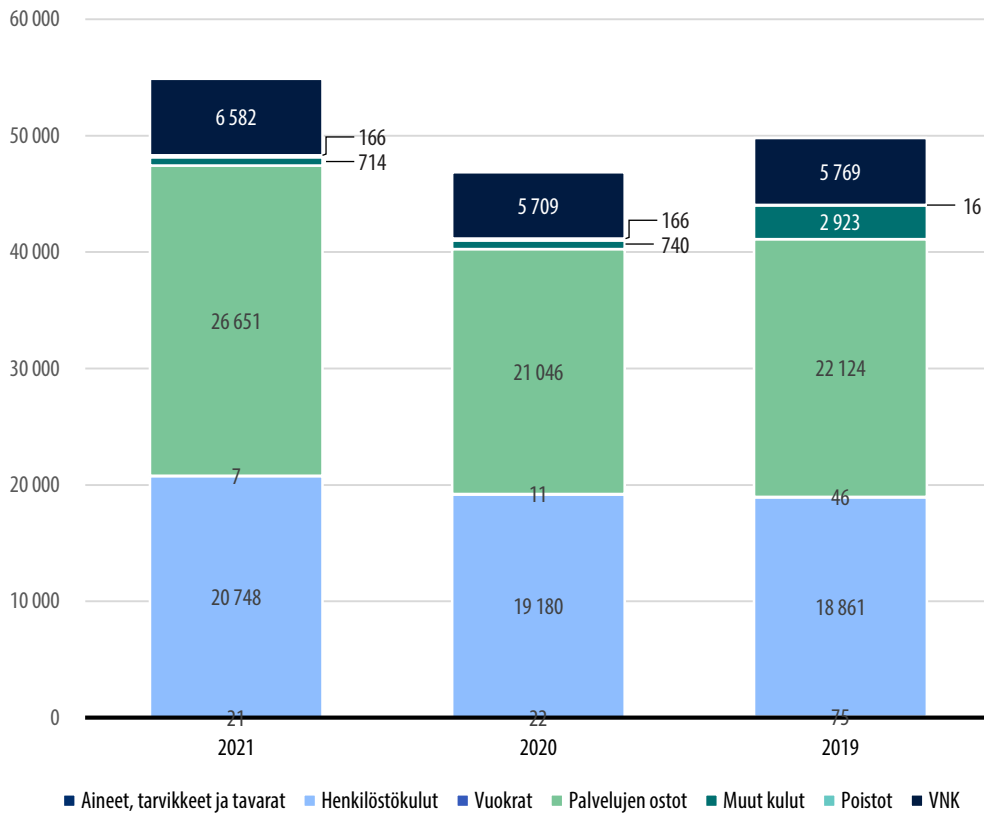
Ympäristöministeriön ehdotus kaavoitus- ja rakentamislakia koskevaksi hallituksen esitysluonnokseksi oli lausunnolla loppuvuodesta 2021. Uudella kaavoitus- ja rakentamislakilla on tarkoitus parantaa sääntelyn vaikuttavuutta erityisesti ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja siihen sopeutumiseksi, kiertotalouden edistämiseksi, luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi, rakentamisen laadun parantamiseksi sekä alueidenkäytön ja rakentamisen päätösten ja tietosisällön valtakunnallisen digitaalisuuden mahdollistamiseksi.

1.3 Toiminnallinen tehokkuus

1.3.1 Toiminnan taloudellisuus ja tuottavuus

Ympäristöministeriön toiminnan menot, mukaan lukien kaikki momentit, olivat 54,9 milj. euroa (46,9 milj. euroa vuonna 2020). Toiminnan menot sisältävät VNK:lle siirretyt toiminnot sekä sisäiset kulut. Aikaisempina vuosina sisäiset kulut on poistettu toiminnan kuluista, sillä ne on pystytty erittelemään kuluista. Vuoden 2020 alusta sisäiset menot on kirjattu sinne kululajeille mihin ne kuuluvat, joten vuoden 2019 sisäiset kulut esitetään seuraavissa taulukoissa ja kuvissa osana palvelujen ostoja.

Kuvio 2. Ympäristöministeriön toiminnan kulut vuosina 2019–2021 / 1 000 €

Seuraavassa esitetään ministeriön toiminnan kulujen taulukko vuosilta 2019–2021. Valtioneuvoston kanslian kulut esitetään taulukossa omalla rivillään yhteissummmana. Lisäksi taulukossa esitetään toiminnan kulujen osalta kaikki momentit.

Taulukko 1. Ympäristöministeriön toiminnan kulut, (kaikki momentit) ml. VNK:lle siirretyt tehtävät (1 000 euroa)

Toiminnan kulut / 1 000 €	2021	2020	2019
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	21	22	75
Henkilöstökulut	20 748	19 180	18 861
Vuokrat	7	11	46
Palvelujen ostot	26 651	21 046	22 124
Muut kulut	714	740	2 923
Poistot	166	166	16
VNK	6 582	5 709	5 769
Yhteensä	54 889	46 875	49 814

Toiminnan kulut kasvoivat 8,0 milj. euroa (17 %) edelliseen vuoteen verrattuna. Kasvua tapahtui palvelujen ostoissa 5,6 milj. euroa, henkilöstökuluissa 1,6 milj. euroa sekä VNK:n osuudessa 0,9 milj. euroa. Henkilöstökulut sekä palvelujen ostot kasvoivat käytettävissä olevan määrärahan kasvusta sekä näin ollen määrärahojen käytön kasvusta. Syyt on selvitetty tarkemmin momenteittain ja yksityiskohtaisesti kohdassa tilinpäätösanalyysi.

VNK:n kulut ovat laskeneet vuodesta 2017 aina vuoteen 2020 asti. Vuoden 2021 aikana tapahtui kuitenkin 15 % nousu edelliseen vuoteen verrattuna. VNK:n kulujen kasvu on aiheutunut muun muassa käännöspalvelujen lisääntymisestä sekä kasvaneista henkilötyövuosikustannuksista. Taulukosta on hyvin nähtävissä vuosien 2020 ja 2021 samankaltaisuus koronarajoitusten runtelemassa yhteiskunnassa. Muut kulut, joka sisältää matkustuksen, on pysynyt alhaisena ja edellisen vuoden tasolla. Vuonna 2019 matkustus näkyy muiden kulujen osalta merkittävästi kululajia kasvattavana tekijänä. Tulevan tilikauden 2022 osalta voidaan odottaa kulurakenteessa muutoksia koronarajoitusten helpottaessa.

Alla olevassa taulukossa on kuvattu ministeriön henkilötyövuosijakauma ja kustannukset tehtäväalueittain. Kustannusten kohdentamisessa on käytetty perusteena työajan seurantaa. Yhteiset ja hallinnolliset tehtävät on vyörytetty substanssitehtäville todellisten työaikojen suhteessa. Kustannuksissa on huomioitu myös koko ministeriön kustannukset ja kustannuksiin on lisätty myös valtioneuvoston kanslian kulut. Taulukkoa ei voi verrata edellisen vuoden toimintakertomussa esitettyyn taulukkoon jo edellä mainittujen sisäisten kulujen takia. Sisäisiä kuluja ei ole vuodesta 2020 alkaen kirjanpidossa eritelty, joten myös vuoden 2019 laskelma on korjattu vertailukelpoiseksi vuosien 2020 ja 2021 kanssa.

Näin ollen sisäiset kulut ovat taulukon kaikissa vuosissa mukana ja laskelma on vertailukelpoinen vuosien välillä.

Taulukko 2. Ympäristöministeriön tehtäväalueittaiset henkilötyövuosimäärät ja kustannukset

Ministeriön toiminnan kulut jaettuna tehtäväalueille		HTV			1 000 €		
		2021	2020	2019	2021	2020	2019
Luontoympäristö- osasto	Välittömät HTV / Kust €	0,0	0,0	0,0	0	0	15 025
	Välilliset HTV / Kust €	0,0	21,6	22,4	0	3 895	4 083
	Kust. Yhteensä	0,0	87,7	85,6	0	0	19 108
Rakennetun ympäristön osasto	Välittömät HTV / Kust €	0,0	0,0	0,0	0	0	0
	Välilliset HTV / Kust €	0,0	30,2	30,5	0	5 437	5 557
	Kust. Yhteensä	0,0	122,4	116,5	0	15 326	0
Ympäristönsuojelu- osasto	Välittömät HTV / Kust €	0,0	0,0	0,0	0	0	0
	Välilliset HTV / Kust €	0,0	23,5	25,1	0	4 229	4 578
	Kust. Yhteensä	0,0	0,0	96,0	0	12 052	13 492
Kaikki yhteensä		0,0	0,0	298,1	0	0	49 813

Ympäristöministeriön tehtäväalueittaiset välittömät kulut olivat 39,7 milj. euroa ja tämä oli 19 % ja 6,4 milj. euroa edellisvuotta pienempi. Välittömät henkilötyövuodet nousivat 5,5 henkilötyövuodella edelliseen vuoteen verrattuna (2,4 %).

Eurot suhteutettuna henkilötyövuosiin (1 000 euroa/htv: 176,8 euroa) kasvoivat edelliseen vuoteen verrattuna. Vuoden 2020 taso oli 1 000 euroa/htv: 153,5 euroa ja vuoden 2019 taso 1 000 euroa/htv: 167,1 euroa. Kulut ovat kasvaneet aikaisempiin vuosiin verrattuna ja näin ollen myös eurot htv-lukuun suhteutettuna nousee.

Taulukon vuoden 2021 htv-luku 310,4 poikkeaa vastaavasta virallisesta Tahti-järjestelmästä saatavasta htv-luvusta, sillä taulukossa on käytetty epävirallista htv-lukua, joka perustuu Kieku-tietojärjestelmään kirjattuun työaikaan.

Kustannuksia pystyy hyvin vertaamaan edelliseen vuoteen, sillä vuodet 2020 ja 2021 ovat koronarajoitusten osalta olleet toisiaan lähempänä. Vuosi 2019 ei näin ollen ole täysin vertailukelpoinen seuraavien vuosien kanssa. Tarkempaa analyysiä esitetään kohdassa tilinpäätösanalyysi.

Tilojen käyttö ja matkustus vähenivät

Ympäristöministeriö laski kymmenenen kerran kokonaishiilijalanjälkensä käyttäen WWF:n ilmastolaskuria. Kokonaishiilijalanjälki sisältää seuraavat pääluokat: Energia ja vesi, liikkuminen, hankinnat ja jätteet. Näistä kaksi ensimmäistä ovat päästöjen kannalta selvästi tärkeimmät. Vuonna 2021 hiilidioksidipäästöt olivat yhteensä 281 tCO₂ (281 tCO₂ vuonna 2020). Hiilijalanjälki pieneni 31 % edellisvuodesta, mitä selittää se, että ensimmäisenä pandemiavuonna toiminta oli normaalia lähes maaliskuun loppuun asti, nyt koko vuosi oli erityistilannetta. Tilojen vähentynyt käyttö laski lämmön, sähkön, veden ja paperin kulutusta sekä vähensi jätemääriä.

Kaikki matkustaminen väheni ja matkustamisen päästöt olivat enää noin 5 % vuoden 2019 tasosta. Neuvottelutilojen etäneuvottelulaitteiden käyttö lisääntyi jo lähelle vuoden 2019 tasoa, vaikka työtiloissa tehtiin töitä vain murto-osa vuoden 2019 ajasta.

Taulukko 3. Merkittävimpien ekovirastomittarien kehitys vuosina 2019–2021

	2019*	2020*	2021*
Sähkönkulutus, MWh	558	446	426
Lämmönkulutus (sääkorjattu), MWh	747	797	695
Veden kulutus, m ³	1 718	743	539
Paperinkulutus, riisiä	1 690	678	443
Kokonaisjätemäärä, tonnia	8,8	4,4	2,8
Sekajätemäärä, tonnia	1,2	0,66	0,54
Matkustuspäästöt, tCO ₂	640	86	35**
Ulkomaanmatkat, kpl	1 120	159	71
Kotimaanmatkat, kpl	733	204	143
Oman auton käyttö, tkm	21	9	8
Taksin käyttö, kpl	1 874	338	95
Lähiliikenteen käyttö, €	3 551	592***	250***

	2019*	2020*	2021*
Etäneuvottelut, tuntia4	375****	123	314
Kokonaishiilijalanjälki tCO2[ekv]	1 860	280	194
Matka- ja kululaskut	2 207	613	366

* Vuosina 2018–2021 7. krs YM:n ulkopuolisessa käytössä, mutta mukana laskelmissa. Vuodet 2020–2021 pandemia.

**Matkustusväestöjen laskentatapa v. 2021 muuttunut, mukana lentojen lisäksi on juna

*** Arvio

****Etäneuvotteluissa ei mukana Skype, Teams ym.

1.3.2 Maksullinen yhteisrahoitteinen toiminta

Ympäristöministeriön maksullisen toiminnan tuotot olivat vuonna 2021 yhteensä 1 990 euroa (2 355 euroa vuonna 2020). Tuotot koostuvat pääosin yksittäisistä päätöksistä ja luvista. Vähäisten tuottojen johdosta erillistä maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelmaa ei ole laadittu.

Ministeriön yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot olivat vuonna 2021 yhteensä 242 960 euroa (192 983 euroa vuonna 2020). Näin ollen yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelmaa ei esitetä vuoden 2021 osalta, koska valtion kirjanpidon käsi-kirjan mukaan raja on 1 milj. euroa. Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot ovat lisääntyneet uusien projektien myötä.

Yhteisrahoitteisen toiminnan rahoitus jakaantui rahoittajien kesken seuraavasti: EU:lta tuleva rahoitus (44 %), valtionhallinnon muu ulkopuolinen rahoitus (16 %) sekä valtion virastoilta tuleva rahoitus (40 %). Valtion ulkopuolinen rahoitus koostuu pääosin Pohjoismaiden ministerineuvostosta ja EU:n myöntämästä rahoituksesta. Yhteisrahoitteisilla projekteilla edistettiin luonnon monimuotoisuutta koskevien ympäristösopimusten yhtenäisyyden selvitystä sekä ympäristöpolitiikan taloudellisten ohjauskeinojen selvitystä.

1.4 Tuotokset ja laadunhallinta

1.4.1 Suoritteiden määrät ja aikaansaadut julkishyödykkeet

Taulukko 4. Ministeriön eräät suoritteet tehtävittäin

HTV 2021 (2020)	HTV %	Tehtävät	Suoritteet	Lukumäärä 2019	Lukumäärä 2020	Lukumäärä 2021
74,5 (71,0)	26,5 % (27,1 %)	Toimialan kehittäminen, strategiat, ohjelmat ja niiden seuranta	<ul style="list-style-type: none"> Muiden virastojen lausuntopyynnöt Edustus ulkopuolisissa toimielimissä Työryhmät, projektit ja selvityshenkilöt 	100	200	113
27,9 (28,9)	9,9 % (11,0 %)	Hallinnonalan ohjaus sekä toiminnan ja talouden suunnittelu	<ul style="list-style-type: none"> JTS, TAE, LTAE Tulosopimukset Toiminta- ja vuosikertomukset ja muu raportointi Muut tulosjohtamista, -ohjaamista, kehittämistä koskevat asiat 	5	5	6
51,3 (41,2)	18,2 % (15,7 %)	Säädösvalmistelu ja säädösten toimeenpano	<ul style="list-style-type: none"> Hallituksen esitykset Valtioneuvoston asetukset Määräykset, ohjeet ja yleiskirjeet 	12	10	20
19,6 (23,0)	7,0 % (9,0 %)	EU- ja kansainväliset asiat sekä verkostot	<ul style="list-style-type: none"> EU-kirjelmät ja -selonteot EU-kokousraportit (pl. EUn raportit) Lainsäädännön notifoinnit komissiolle EU-lainsäädäntökäsittelyt Muut EU-asiat (tied., mandaatit ym.) 	4	12	7
14,1 (10,7)	5,0 % (4,1 %)	Muut ministeriökohtaiset erityistehtävät	<ul style="list-style-type: none"> Eduskuntakysymykset Ympäristönsuojelun avustukset Alueidenkäytön ja luonnonsuojelun avustukset Avustukset asunto- ja rakennusalan järjestöille Rakennussuojelupäätökset (ml. valitukset) 	148	90	117
15,0 (18,2)	5,3 % (6,9%)	Yleishallinto ja johtaminen		5	9	19
4,2 (2,9)	1,5 % (1,1 %)	Henkilöstövoimavarojen hallinta	<ul style="list-style-type: none"> Ympäristöministeriön virat, työsopimukset ja palkkaussasiat 	11	13	19
				17	14	7
				29	45	34
				179	238	109
				28	104	21
				11	13	19
				17	14	7
				245	159	152

HTV 2021 (2020)	HTV %	Tehtävät	Suoritteet	Lukumäärä 2019	Lukumäärä 2020	Lukumäärä 2021
2,9 (3,0)	1,0 % (1,1 %)	Taloushallinto	<ul style="list-style-type: none"> Osto- ja myyntilaskut sekä maksatuspäätökset Kirjanpidon korjausositteet Matka- ja kululaskut Tilijaottelu, käyttösuunnitelmat, määrärahaajaot Valtiontalouden tarkastusviraston asiat Hankinta-asiat 	4 006	2 052	1 759
3,4 (3,2)	1,2 % (1,2%)	Tiedon hallinta ja tietohallinto	<ul style="list-style-type: none"> Tietohall. hankinta- ja käyttölupa-asiat Tietohall. tutkimus-, selvitys- ja kehittämishankkeet ja -sopimukset 	1	1	0
0	0	Tietopalvelu	<ul style="list-style-type: none"> Julkaisut yhteensä Kirjatut asiat 	33	31	35
9,0 (7,7)	3,2 % (3,0%)	Viestintä	<ul style="list-style-type: none"> Tiedotteet Tiedotustilaisuudet Twiiitit Twiiittien näyttökerrat YM:n twitter-tilin seuraajalukumäärä 	173	217	239
0,0 (0,0)	0,0 % (0,0 %)	Hankintatoimi		25	17	14
5,3 (5,3)	1,9 % (2,0 %)	Muut tukitoiminnot		777	1 076	1 545
52,3 (45,3)	18,6 % (17,3%)	Palkalliset poissaolot		4 211 000	6 903 000	6 227 000
1,9 (1,2)	0,7 % (0,4%)	Kohdentamaton työ		17 685	21 896	24 680
281,3 (262,0)	100 %	YHTEENSÄ				

Taulukossa 4 on eri järjestelmien (muun muassa asianhallintajärjestelmä, kirjanpito ym.) tuottamaa tietoa hyväksi käyttäen kerätty eräitä ministeriön suoritteita/tuotoksia ja ryhmitelty ne eri tehtäville. Suoritteet eivät ole keskenään verrattavissa eivätkä ne kerro kaikkea ministeriön aikaansaannoksia, joihin kuuluu muuan muassa keskeisesti vaikuttaminen muiden toimialojen toimintaan. Sosiaalisen median suosion vahva kasvu on jatkunut.

1.4.2 Lainsäädännön, tutkimuksen- ja hallinnonalan ohjauksen kehittäminen

Lainsäädäntö

Vuoden 2021 aikana eduskunnalle annettiin yhdeksän ympäristöministeriön toimialan hallituksen esitystä. Valtioneuvosto hyväksyi 24 ympäristöministeriön toimialan valtioneuvoston asetusta. Hallituksen esityksillä ja asetuksilla pantiin kansallisesti täytäntöön EU:n lainsäädäntöä sekä toteutettiin hallitusohjelman tavoitteita.

Laajojen hallituksen lainsäädäntöohjelmaan sisältyvien säädöshankkeiden työ eteni lähes aikataulutavoitteiden mukaisesti. Vuoden 2021 aikana järjestettiin laajat lausunto- kierrokset muun muassa ilmastolain, luonnonsuojelulain ja maankäyttö- ja rakennuslain uudistusta koskevista hallituksen esitysluonnoksista. Työryhmien kokoukset pystyttiin järjestämään etäyhteyksin, vaikka joitakin kuulemistilaisuuksia jouduttiin siirtämään. Koska ministeriön keskeisillä lainsäädäntöuudistuksilla on keskinäisiä rajapintoja, on säädöshankkeiden valmistelijoiden keskinäinen yhteistyö jatkunut tiiviinä vuoden 2021 aikana muun muassa hankkeiden yhteisvaikutusten tunnistamiseksi. Lainvalmistelun ja tutkimuksen vuorovaikutuksen vahvistamista jatkettiin ministeriön keskeisissä säädöshankkeissa muun muassa pilotoimalla ns. tiedesparrausta. Vuoden 2021 aikana pidettiin myös useita virtuaalisia koulutus- ja keskustelutilaisuuksia, ns. juridiikkakahvit, joilla käsiteltiin muun muassa osallistamista, tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusvaikutusten arviointia sekä kompensatioita. Ministeriön asiantuntijat osallistuivat tiiviisti lainvalmistelun vaikutustenarviointiohjeen päivitystyöhön erityisesti ohjeen ympäristövaikutuksia koskevan osuuden osalta. Vuoden lopulla käynnistettiin lainvalmistelun laatuun liittyvä säädöshankesuunnitelmallisuuden kehittäminen.

Tutkimustoiminta

Vuonna 2021 ympäristöministeriö kehitti monipuolisesti tutkimustoiminnan kokonaiskuvaa ja toimintatapoja ja jalkautti osastoille vuonna 2020 laaditun tutkimushankkeiden seurantaohjeistuksen. Ministeriön T&K-strategiaa ja toimenpidesuunnitelmaa toteutettiin. Vuonna 2021 toteutettiin tieto- ja menetelmäkehitystarpeiden perusteella useita vuorovaikutteisen tutkijayhteistyön pilotteja kaikilla osastoilla. Piloteista kerätyn palautteen perusteella vuorovaikutteisuus paransi selvästi tutkijoiden tarjoaman tiedon osuvuutta

valmistelijoiden tarpeisiin ja kehitti valmistelijoiden omaa kykyä jäsentää ja tarkentaa haastavien ja monimutkaisten aiheiden tutkimuskysymyksiä.

Yhteistyötä Strategisen tutkimuksen-ohjelmien kanssa jatkettiin FOOD- ja STEER-ohjelmien yhteisellä, resilienttiin ruokajärjestelmään liittyvällä webinaarisarjalla ja etenkin biodiversiteettiteemaan liittyvien hankkeiden tutkimussuunnitelmien yhteiskehittämisellä. Toimintatapojen kehittäminen jatkui vuonna 2021 etenkin vaikutusten arvioinnin kehittämisen ja ennakkoinnin sekä tutkimustoiminnan yhteistyön edistämisen parissa.

EU-tasolla ministeriö käynnisti myös vahvan vaikuttamistyön Horisontti Eurooppa-tutkimuspuiteohjelmassa klustereihin viisi (Ilmasto, energia, liikenne) ja kuusi (Maatalous, ruoka, ympäristö, kiertotalous, biotalous). Ministeriö vaikutti vahvasti myös kahteen Horisontti Eurooppa -kumppanuuteen (biodiversiteetti ja vesiturvallisuus).

Ympäristöministeriö vaikutti tuloksettaasti strategisen tutkimuksen (STN) ja valtioneuvoston päätöksentekoa tukevan rahoitusvälineen teemoihin (VN TEAS, Valtioneuvoston yhteinen selvitys- ja tutkimustoiminta). STN-teemassa "Elonkirjon köyhtymisen ympäristölliset ja yhteiskunnalliset yhteydet (BIOD)" käynnistyi rahoitusleikkausten jälkeen yhteensä kolme hanketta (BOOST, BIODIFUL ja BIWE), joissa ympäristöministeriö on mukana. Hankkeet keskittyvät ekologiseen kompensaatioon, biodiversiteetin läpileikkaavuuteen johtamisessa sekä biodiversiteetin hyvinvointivaikutuksiin. Teemassa "Väestörakenteen muutokset – syyt, seuraukset ja ratkaisut (DEMOGRAPHY)" käynnistyi kaksi hanketta, joissa ympäristöministeriö on mukana: NetResilience ja SustAgeable. YM:n kannalta tärkeitä teemoja näissä ovat ikääntyneiden palvelut ja asuminen sekä segregaaation estäminen. "Pandemiat yhteiskunnallisena haasteena (PANDEMICS)"-teemassa käynnistyi yksi hanke, jossa ministeriö on mukana: ResCue, jossa käsitellään muun muassa terveystieteellisiä kaupunkisuunnittelussa.

VN TEAS-hankkeita käynnistyi vuonna 2021 ympäristöministeriön johdolla seitsemän kappaletta muun muassa ympäristönsuojelulain toimivuus- ja vaikuttavuusarvioinnista, EU:n nollapäästöstrategian ennakkoinnista, alue- ja yhdyskuntarakenteen mahdollisista tulevaisuuksista sekä ilmastonmuutoksen aiheuttamien riskien kartoituksessa Suomen rakennuskannalle ja rakentamiselle.

Hallinnonalan ohjaus

Ympäristöministeriön ja hallinnonalan tulossuunnitteluohjeistus ja -sopimukset laadittiin toteuttamaan hallitusohjelman ja ministeriön strategisia painotuksia. Valtioneuvoston yhteistyössä laadituissa ohjaavissa strategisissa asiakirjoissa ilmastonmuutos ja tavoitteellinen hiilineutraaliudesta nostettiin vahvasti esille. Hallinnonalan tulosohjauksen uudistus

käynnistettiin lähtökohtana valtioneuvoston tulosoajauksen kehittämishankkeen linjaukset ja hallinnonalan strategisempi kokonaisvaltainen ohjaus.

Tulosoajaukseen täydentävässä informaatio-ohjauksessa jatkettiin toimintatapojen ja osaamisen kehittämistä. Yhteistyössä HAUS:n kanssa toteutettiin hallinnonalan johdolle kohdennettu Y-akatemia, jossa vahvistettiin hallinnonalan, Y-konsernin, johdon vuorovaikutusta ja yhteistä kehittämistä. Koronan vuoksi Y-akatemia ja myös muu hallinnonalan koulutus toteutettiin lähinnä virtuaalisesti.

Ohjattavien virastojen kehittämisrahoitetusta kohdennettiin hallitusohjelman toteuttamisen varmistamiseen. Ympäristöhallinnon keskeisten palvelujen kehittämistyö aluehallinnon kehittämisrahoituksella suunnattiin vahvistamaan ympäristöhallinnon valtakunnallisesti yhdenmukaista toimintaa ja yhteistyötä. Aluehallinnon kanssa käytävässä vuorovaikutuksessa siirryttiin yhä laajemmin digitaalisten välineiden hyödyntämiseen ja suunnitelut yhteiset tapaamiset korvattiin virtuaalisilla.

1.5 Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Koronapandemiasta johtuen ministeriön henkilöstö jatkoi vuonna 2021 työskentelyään pääsääntöisesti etätöissä syyskauden poikkeusta lukuun ottamatta. Tämän syyskauden aikana ministeriössä päästiin lyhytaikaisesti harjoittelemaan hybridityön tekemistä käytännössä sekä sopimaan hybridityön pelisäännöistä työyhteisöissä. Tämä hyvin alkanut työn tekemisen muoto jouduttiin kuitenkin loppuvuodesta pandemian vuoksi laittamaan tauolle. Vuonna 2021 jatkettiin edelleen ministeriön toimialan kannalta paljon valmistelua ja toimenpiteitä edellyttävän hallitusohjelman toteuttamista. Lisäksi muun muassa EU:n Vihreän kehityksen ohjelmaan ja EU:n elpymisvälineeseen liittyvien toimenpiteiden valmistelussa on riittänyt paljon työstettävää. Ministeriön yksikön päälliköt valittiin tehtäviin ajalle 2021–2023, tehtävät täytettiin sisäisellä ilmoittautumismenettelyllä. Lisäksi nimitettiin uusi lainsäädäntöjohtaja pitkäaikaisen eläköityneen henkilön tilalle.

Henkilöstön osaamisen ja työhyvinvoinnin kehittämiseen liittyviä toimenpiteitä jatkettiin vastaamaan ja tukemaan henkilöstön työskentely- ja osaamisvaatimuksia etä- ja hybridityötilanteessa. Erityisesti keskityttiin toimiviin käytännön työtapoihin sekä työhyvinvointiin järjestämällä innostajaluentoja muun muassa unen merkityksestä ja tunneälyn merkityksestä työelämässä. Virkistys- ja liikuntatoimikunta VILLI tarjosi työhyvinvointia tukevaa virtuaalista kulttuuri- ja liikuntatoimintaa. Lisäksi käynnistettiin toimitilojen kehittämishanke, jonka tavoitteena on laatia suunnitelma toimitilojen kehittämisestä vastaamaan muuttuvan työelämän erityisesti hybridityön tarpeita. Vuoden aikana kehitettiin myös ministeriön työntekijämielikuvaa muun muassa käynnistämällä Tulevaisuuden säädösvalmistelijat -ohjelma, jossa kokeiltiin innovatiivista hakijaviestintää.

Keväällä 2021 jatkuneessa ”Hybridityö ja etäjohtaminen”-hankkeessa tarjottiin henkilöstölle käytännön vinkkejä ja työkaluja uudenlaisen työskentelyn tueksi, erityisesti verkostomaisen yhteistyön ja yhteisöllisen oppimisen tueksi. Työtä tehtiin työpajojen ja luentojen muodossa ja valmennusta ja tietoa tarjottiin muun muassa itseohjautuvuuteen, työhyvinvointiin, ergonomiaan, palautekulttuuriin ja virtuaaliseen vuorovaikutukseen. Lisäksi järjestettiin esihenkilöille säännöllisiä tilaisuuksia, joilla tuettiin arjen henkilöstöjohtamista poikkeusolot huomioiden. Työhyvinvoinnin johtamista vahvistettiin tiivistämällä yhteistyötä erityisesti Mehiläisen ja esihenkilöiden välillä. Lisäksi aloitettiin työpaikkaselvitykset kahden osaston osalta syksyllä 2021.

Vuonna 2021 aloitettiin tavoitteiden asettamisen sekä osaamisen hallinnan työkalun, Osaava-järjestelmän, käyttöönotto koko ministeriön henkilöstölle. Käyttöönoton tueksi ministeriön henkilöstölle ja esihenkilöille tarjottiin monikanavaista tukea ja koulutustilaisuuksia. Järjestelmän käyttöönotto tukee ministeriössä jatkuvaa palaute- ja keskustelukulttuuria, laadukkaita kehittymiskeskusteluja ja valmentavaa johtamista sekä osaamisen kehittämistä ja hallintaa.

Strategista henkilöstösuunnittelua kehitettiin edelleen vuoden aikana laatimalla strateginen voimavarasuunnitelma esihenkilöiden ja johdon kanssa käytyjen yhteiskeskustelujen kautta. Voimavarasuunnitelma on osa laajempaa tiedolla johtamisen ja tilannekuvan kehittämistyötä, jota valmisteltiin talouden ja HR:n yhteistyönä. Tämä työ oli myös osa hallinto ja kansainväliset asiat -tulosalueella käynnistettyä verkostomaisen työskentelytavan kehittämistä.

1.5.1 Henkilöstön määrä ja rakenne

Taulukko 5. Henkilöstön sijoittuminen ministeriön eri tehtäväalueille 31.12.2021.

Toiminta-alue	Toteuma 2019	Toteuma 2020	Toteuma 2021
Luontoympäristö	59	61	64
Ympäristön suojelu	60	62	65
Rakennettu ympäristö	79	85	87
Hallinto ja kansainväliset asiat	54	47	48
Tieto- ja viestintä	14	14	14
Johdon tuki	5	5	5
Yhteensä	271	274	283

Lukuihin on laskettu mukaan henkilöt, joilla oli virkasuhde ministeriöön vuoden lopussa.

Ministeriön henkilöstömäärä on edelleen hieman noussut vuodesta 2020 (3 %). Henkilöstömäärän lisäys perustuu hallitusohjelmaan ja sen toimeenpanoon, erityisesti hankkeisiin ja ohjelmiin, johon ministeriö sai lisävoimavaroja. Vuoden aikana eläkkeelle siirtyi viisi henkilöä. Osa eläköitymisten seurauksena avoimeksi tulleista viroista jätettiin kuitenkin täyttämättä tai kohdennettiin ministeriössä uudelleen. Lisäksi osan virkojen osalta toteutettiin ns. ennakkollista rekrytointia, jotta tehtävän hoito saatiin varmistettua ja ns. hiljaisen tiedon siirto mahdollistettiin.

Henkilöstöä kannustettiin liikkuvuuteen, ja ministeriössä oli edellisen vuoden tapaan useampia virkamiehiä henkilöierrossa ja toisaalta myös ministeriöstä lähdettiin henkilökiertoon. Henkilökiertoja toteutettiin viime vuonna ministeriöiden, SYKE:n ja ELY-keskusten kesken.

Taulukko 6. Henkilöstön määrä ja rakenne

Henkilöstön määrä ja rakenne	Toteuma 2019	Toteuma 2020	Toteuma 2021
Henkilöstön lukumäärä	271	274	283
• miehiä	73	84	81
• naisia	198	190	202
Muutosprosentti edellisvuoteen %	4,2	1,1	4,7
Henkilötyövuodet (HTV)	264	261	281
Henkilöstön keski-ikä/vuotta	48,9	48,9	48,6
• miehet	51,2	50,5	51,2
• naiset	48,1	48,2	47,5
45 vuotta täyttäneiden osuus %	64,9	63,1	63,2
Koulutustasoindeksi	6,5	6,6	6,6
• miehet	7,1	6,8	7,1
• naiset	6,3	6,5	6,4
Määräaikaisen henkilöstön osuus %	29,5	25,9	28,9
• ma. naisia hlöstöstä	24,3	17,9	22,2
• ma. miehiä hlöstöstä	5,2	8,0	6,7
Kokoaikaisen henkilöstön osuus lkm	259	268	276
Osa-aikaisen henkilöstön osuus lkm	12	6	6
Kokoaikaisen henkilöstön %-osuus	95,6	97,8	97,5
Osa-aikaisen henkilöstön %-osuus	4,4	2,2	2,5

Ikärakenne painottuu edelleen voimakkaasti yli 45-vuotiaisiin, vaikka heidän osuutensa on viime vuosina laskenut koko ajan. Määräaikaiset rekrytoinnit hallitusohjelman hankkeisiin ovat edellyttäneet laaja-alaista ja osin syvempää osaamista, minkä vuoksi tehtäviin rekrytoinneissa on korostunut osaaminen ja kokemus ja siten jo pidemmälle työuralla edenneet henkilöt. Tästä johtuen rekrytoinnit eivät ole vaikuttaneet merkittävästi keski-ikään. Edellä mainittuihin hallitusohjemaan liittyviin määräaikaisiin tehtäviin on vuosina 2020–2021 palkattu henkilöstöä, mikä selittää määräaikaisen henkilöstön osuutta koko henkilöstöstä. Ministeriön koulutustaso on pysynyt edellisen vuoden kaltaisena.

Taulukko 7. Ministeriön ikärakenne

Ikäryhmä	Toteuma 2019 LKM, %	Toteuma 2020 LKM, %	Toteuma 2021 LKM, %
–24	2, 0,7	-	4, 1,4
25–34	41, 15,2	34, 12,4	33, 11,7
35–44	52, 19,2	67, 24,5	67, 23,7
45–54	68, 25,1	73, 26,6	80, 28,3
55–64	102, 37,6	96, 35,0	95, 33,6
65–	6, 2,2	6, 2,2	4, 1,4
Yhteensä	271, 100	274, 100	283, 100

1.5.2 Työhyvinvointi ja työkykyinvestoinnit

Taulukko 8. Henkilöstön työtyytyväisyys, työkuunto sekä investoinnit työhyvinvointiin

Työhyvinvointi	Toteuma 2019	Toteuma 2020	Toteuma 2021
Työtyytyväisyysindeksi	3,69	3,75	3,7
• miehet	3,72	3,83	3,65
• naiset	3,68	3,71	3,85
• muu			3,13
sairauspoissaolopäivät työpäivää/htv	7,7	4,6	5,0
Työterveyshuolto e/HTV	739,2	432,2	637,9
• netto			

Koko henkilöstön työkuunto pysyi ensimmäisen poikkeusolovuoden 2020 tasolla sairauspoissaolojen määrällä mitattuna, mutta noussut hieman vuodesta 2019. Myös työterveyshuollon kulut ovat vähentyneet merkittävästi aiempiin vuosiin verrattuna pandemian johdosta, mutta hieman kasvaneet edellisestä vuodesta vuonna 2021. Tilannetta selittänee poikkeusolotilanne, jolloin henkilöt ovat mahdollisesti siirtäneet ei akuutteja toimenpiteitä myöhempiin ajankohtiin. Toisaalta vuoden 2021 osalta työterveyshuollon toimenpiteitä on myös käynnistetty ja muun muassa koronataustaukset ja rokotukset ovat lisänneet työterveyshuollon kuluja. On todettava, että henkilöstöllä on vähemmän sairauspoissaoloja kuin aikaisemmin, minkä voidaan katsoa olevan seurausta laaja-alaisesta etätyöstä ja siitä johtuneesta henkilöstön kontaktien merkittävästä vähenemisestä. Työterveyshuollon, Mehiläisen, kanssa tehtiin tiivistä yhteistyötä muun muassa etätyöskentelyyn liittyvään työhyvinvointiin ja ergonomiaan erilaisten tietoisuuksien ja virtuaalilaisuuksien merkeissä sekä aloitettiin työpaikkaselvitykset kahden osaston osalta.

Työtyytyväisyyskyselyn (VMBarometri) kokonaistyötyytyväisyysindeksi laski hieman edellisestä vuodesta, mutta on edelleen poikkeusoloja edeltävän tason yläpuolella. Vastaajamäärä kyselyyn oli perinteiden mukaisesti korkea (89%). Työtyytyväisyyskyselyn perusteella ympäristöministeriön vahvuudet löytyvät työn sisällöstä ja työntekijöiden vaikuttamismahdollisuuksista. Myös työyhteisö ja ministeriön toimintakulttuuri saavat korkeat arviot. Kehittämisen varaa taas koettiin olevan erityisesti palkkauksen, vuorovaikutuksen ja viestinnän sekä työ- ja toimintaympäristön osalta. Lisäksi etätyöhön liittyvät erityispiirteet muun muassa jaksamisen, ergonomian ja työvälineiden osalta nousivat esille. Kyselyn tulosten perusteella yksiköt ovat laatineet työhyvinvoinnin toimenpidesuunnitelmat.

1.5.3 Osaaminen ja muu aineeton pääoma

Taulukko 9. Henkilöstön osaamisen kehittäminen sekä investoinnit

Osaamisen kehittäminen	Toteuma 2019	Toteuma 2020	Toteuma 2021
Koulutus ja kehittäminen, €/htv	1 259	648,6	812,0
Koulutus ja kehittäminen, työpäivää / htv	2,2	1,3	1,1

Vuonna 2021 koulutukseen ja kehittämiseen käytetty aika kasvoi hieman edelliseen vuoteen verrattuna. Koronapandemian myötä tapahtunut nopea siirtyminen etätöihin vaikutti kuitenkin edelleen siihen, että osaamisen kehittäminen ja koulutukset on toteutettu pääosin virtuaalisesti. Lisäksi jatkuvan etätyön myötä työpäivät muuttuivat entistä tiiviimiksi ja virtuaalikokoukset täyttivät työajan, minkä johdosta aika koulutukseen ja muuhun

kehittämiseen on ollut pandemiaa edeltäviä vuosia vähäisempää. Osaamisen kehittämisen kustannukset kasvoivat hieman vuodesta 2020. Tätä selittää osaltaan loppuvuonna 2021 käynnistynyt, ministeriön koko hallinnonalalla pilotoitu Y-Akatemia, jonka tavoitteena on lisätä ympäristöhallinnon toimijoiden välistä vuorovaikutusta ja yhteistyötä sekä keskinäistä ymmärrystä. Akatemia toteutetaan yhteistyössä Kehittämiskeskus HAUS:in kanssa ja ensimmäiseen pilottiryhmään osallistui kaikkiaan 26 johdon edustajaa kaikista tulosohtavista organisaatioista. Pilotin päättymisen jälkeen alkuvuonna 2022 arvioidaan kokemusten ja palautteen perusteella, kuinka Akatemiaa kehitetään ja mahdollisesti jatketaan jatkossa toistuvana valmennusohjelmana.

Vuonna 2021 koronapandemian myötä myös ministeriön uusien työntekijöiden perehtymistä kehitettiin ja uusien aloittajien virtuaalista perehtymistä tuettiin uudella, Howspace-alustalle perustetun, työtilan avulla. Työtila mahdollistaa aiempaa selkeämmän perehtymisen ministeriön organisaatioon, tavoitteisiin sekä keskeisiin työkaluihin ja toimintatapoihin. Lisäksi se mahdollistaa avoimemman keskustelun ministeriön uusien työntekijöiden sekä johdon ja perehdyttäjien välillä ja helpottaa myös uusien aloittajien keskinäistä verkostoitumista. Howspace-työkalua on vuoden aikana muutoinkin aiempaa enemmän hyödynnetty muun muassa virtuaalisten työpajojen järjestämisessä sekä osastojen ja tulosalueiden sisäisessä kehittämisessä.

Vuoden 2021 aikana ministeriö tuki henkilöstön osallistumista Itä-Suomen yliopiston Ajan-kohtainen ympäristöoikeus -erikoistumisohjelmaan 2021–2022 ja tähän ohjelmaan osallistuu kaikkiaan neljä ministeriön työntekijää. Myös avustavissa tehtävissä toimiville tarjottiin mahdollisuus osallistua "Assistentti forum 2021"-seminaariin, johon osallistui alkuvuonna 2021 kymmenen avustavissa tehtävissä toimivaa henkilöä. Tämän seminaarin pohjalta käynnistettiin myös avustavissa tehtävissä toimivien henkilöiden osaamisen kehittämiseen ja jakamiseen tähtäävä ministeriön sisäistä verkosto. Vuoden lopussa verkoston työlaajeni koskemaan koko ministeriön assistenttityön kehittämistä. Kehittämisprojekti jatkuu vuonna 2022 ja sen tavoitteena on selvittää ministeriössä avustavissa tehtävissä toimivien työntekijöiden työnkuvien ja voimavarojen kokonaisuutta sekä valmistautua hybridityön ja tulevaisuuden henkilövaihdosten aiheuttamiin muutostarpeisiin.

Johtamiskoulutukseen käytetty työaika kasvoi ministeriössä hieman vuonna 2021. Vuoden aikana Uudistuva julkinen sektori -mahdollistava johtaminen -koulutusohjelmaan osallistui yksi henkilö ja Horizons-koulutusohjelmaan yksi henkilö. Lisäksi uuteen, virtuaaliseen Mahdollistaja-esihenkilökoulutukseen osallistui vuoden aikana kaikkiaan kuusi henkilöä. Kyseinen valmennusohjelma jatkuu uusilla ryhmillä myös vuonna 2022. Vuonna 2021 johdolle ja esihenkilöille järjestettiin lisäksi ministeriön sisäisesti erityisesti hybridi- ja etätyössä tapahtuvaa johtamista tukevaa valmennusta ja koulutusta.

Ministeriöiden yhteinen koulutustarjonta oli vuonna 2021 monipuolista ja toteutettiin edelleen koronapandemian vuoksi pääosin virtuaalisessa muodossa. Etätyöskentelyn vuoksi myös yhteisessä koulutustarjonnassa painottuivat muun muassa digitaalisten työkalujen käyttökoulutukset, virtuaalifasilitoinnin osaaminen sekä esihenkilötyön tukeminen hybridityössä. Muussa osallistumisessa painottuivat valtioneuvoston esittelijöille ja lainvalmistelijoille suunnatut kurssit, valtioneuvoston yhteinen perehdyttämisohjelma valtioneuvostopassi sekä etätyötä tukevat valmennukset. Lisäksi osallistuttiin eri tietojärjestelmiin liittyville kursseille (muun muassa VAHVA, PTJ ja Eutori), vuorovaikutus- ja viestintätaitoja kehittäville kursseille sekä tiedonhallintaa, tiedolla johtamista ja tietosuojaa käsitteleville kursseille. Myös kielikurssit sekä vuoden alussa uudistetut säädösvalmistelijoiden perehymispolun kurssit olivat suosittuja. Lisäksi valtioneuvoston yhteiseen mentorointiohjelmaan osallistui yksi henkilö. Myös valtion digitaalista oppimisympäristöä eOppivaa hyödynnettiin osana yksilöllistä osaamisen kehittämistä.

1.5.4 Tehty työaika ja henkilöstökulut

Taulukko 10. Tehty työaika ja työvoimakustannukset

Työaika ja työvoimakustannukset	Toteuma 2019	Toteuma 2020	Toteuma 2021
Tehdyn työajan osuus säännöllisestä vuosityöajasta %	80,5	84,2	83,2
Tehdyn työajan palkat: %-osuus palkkasummasta	78,6	80,9	79,3
Kokonaistyövoimakustannukset 1 000 euroa	19 035	19 209	20 797
Palkkasumma (ml. välilliset palkat) 1 000 euroa	15 830	16 082	17 308
Tehdyn työajan palkat	12 443	13 010	13 725
Välillisten työvoimakustannusten osuus tehdyn työajan palkoista %	52,9	47,6	51,6

Ministeriön ikärakenne vähentää tehdyn työajan määrää, koska suurella osalla työntekijöistä on pitkät vuosilomat. Vastaavasti monella uudella ministeriön palvelukseen tulevalla on ns. lyhyemmät vuosilomat, mikä nostaa tehdyn työajan määrää. Kokonaistyövoimakustannuksien ja palkkakustannusten taso on hieman noussut.

Henkilöstön arvon merkittävin lopputulokseen vaikuttava muuttuja on keskimääräisen eläköitymisiän ja keski-ikä välinen erotus. Eläkeiän lasku tai nousu vaikuttaa laskennalliseen henkilöstön arvoon.

1.6 Tilinpäätösanalyysi

Ympäristöministeriön tilinpäätös koskee ministeriön toimintaa. Suuri osa ympäristöministeriön hallinnonalan toiminnallisista määrärahoista käytetään aluehallinnossa eikä niiden määrärahojen käyttö näy ympäristöministeriön tilinpäätöksessä. Tilinpäätöksen määrärahojen käytön ja kulujen muutoksia on verrattu ministeriön vuoden 2020 toteutumalukuihin.

1.6.1 Rahoituksen rakenne ja talousarvion toteutuminen

Ympäristöministeriön käytettävissä oli vuoden 2021 määrärahat ja edellisvuosilta siirtyneet määrärahat mukaan lukien 296,7 milj. euroa (243,4 milj. vuonna 2020) sekä arvio määrärahat 1,6 milj. euroa (1,6 milj. euroa vuonna 2020) eli yhteensä 298,3 milj. euroa (245,0 milj. euroa vuonna 2020). Määrärahaa oli vuonna 2021 käytössä noin 55 % enemmän kuin vuonna 2020. Ministeriön määrärahojen kokonaiskäyttö oli peruutetut määrärahat pois lukien yhteensä 138,6 milj. euroa (123,8 milj. euroa vuonna 2020). Kokonaiskäyttö kasvoi siis edellisvuodesta 14,8 milj. euroa (12,0 %). Vuodelle 2022 siirtyi ministeriön käytössä olevia määrärahoja yhteensä 151,5 milj. euroa. Vastaavasti vuotta aikaisemmin, vuodelle 2021, määrärahaa siirtyi 118,1 milj. euroa. Lyhyesti voidaan todeta, että ministeriön käytettävissä olleet määrärahat kasvoivat 55 % (53,3 milj. euroa), määrärahojen käyttö kasvoi 12 % (14,8 milj. euroa) ja siirtyneet määrärahat kasvoivat 28 % (33,4 milj. euroa). Voidaan siis todeta, että määrärahojen käyttö ei ole kasvanut samassa suhteessa, kuin käytettävissä olevat määrärahat ovat lisääntyneet. Seuraavaksi merkittävimmät muutokset esitetään ja selitetään määrärahatileittäin.

Toimintamenojen (momentti 35.01.01) käytettävissä olevat määrärahat olivat 50,3 milj. euroa vuonna 2021, joka oli 11 prosenttia (5,1 milj. euroa) enemmän kuin edellisenä vuonna. Määrärahojen lisääntyminen aiheutui pääasiassa hallitusohjelmaan myönnettystä luonnonsuojeluun kohdistetusta määrarahasta (35.01.01.07 määrärahatili), joka oli noin 7,3 milj. euroa toimintamenojen kokonaisuudesta. Kyseisen määrärahan käyttö lisääntyi vuoden 2021 aikana aikaisempaa enemmän, jääden kuitenkin ennakoitua pienemmäksi. Hankkeet on saatu käynnistettyä ja kulut näkyvät merkittävästi vasta tulevina vuosina. Toimintamenoja käytettiin kokonaisuudessaan 30,7 milj. euroa, mikä on 4,5 milj. euroa edellisvuotta enemmän. Siirtyneet määrärahat kasvoivat 19,5 milj. euroon, kun edellisvuonna siirtyi 18,9 milj. euroa (siirtyneiden määrärahojen muutos 3 %). Määrärahaa

siirtyi peräti 39 % käytettävissä olevista määrärahoista, sillä koronarajoitukset jatkuivat merkittävinä vuoden 2021 aikana. Näin ollen esimerkiksi matkustaminen ja muutoin tilaisuuksien järjestäminen oli rajoitettua. Henkilöstökulut kuitenkin nousivat hieman edellisestä vuodesta, sillä määräaikaista henkilöstöä on rekrytoitu muun muassa hankkeiden toteuttamiseen.

Talousarviossa myönnettiin hallitusohjelman mukaisesti merkittävästi aikaisempaa enemmän määrärahaa lukuun 35.10. Ympäristön ja luonnonsuojelu jo vuonna 2020. Määrärahaa käytettiin jo vuonna 2020 hitaasti, mikä aiheutti sen, että määrärahaa on siirtynyt merkittävästi tilikaudelle 2021. Näin ollen käytettävissä oleva määräraha on kyseisen momentin osalta pääasiassa lisääntynyt ja määrärahoille on yhteistä, että siirtyneet erät ovat kasvaneet edelleen verrattuna aikaisempaan vuoteen. Käyttö ei siis ole lisääntynyt samassa suhteessa kuin käytettävissä olevat määrarahat ovat lisääntyneet. Tämä johtuu siitä, että hankkeet ovat vasta käynnistyneet vuonna 2020 ja 2021 ja 2- tai 3-vuotiset määrarahat käytetään tulevana vuosina hankkeiden toteutuksen edetessä.

Momentin 35.10.21 Eräät luonnonsuojelun menot määrarahat kasvoivat merkittävästi edelliseen vuoteen verrattuna. Käytettävissä olleet määrarahat olivat vuonna 2021 yhteensä 42,6 milj. euroa, kun vuonna 2020 momentilla oli käytettävissä määrärahaa 24,3 milj. euroa. Määrärahan käyttö oli 5,6 milj. euroa, joka oli noin tuplasti edelliseen vuoteen verrattuna (2,8 milj. euroa 2020). Määrärahaa käytetään muun muassa elinympäristöjen tilan parantamisen toimintaohjelman valmisteluun ja toimeenpanoon. Ohjelmalla suojellaan, kunnostetaan ja hoidetaan alkuvaiheessa etenkin soiden, lintukosteikkojen ja perinnebiotooppien ja jatkossa myös muiden uhanalaisten elinympäristöjen heikentyneitä kohteita ja parannetaan uhanalaisten luontotyyppejä ja lajien suojelutasoa.

Momentti 35.10.22 Eräät ympäristömenot (siirtomääräraha 3 v) alajaoteltiin vuoden 2021 aikana kolmeksi eri määrärahatiliksi. Käytettävissä olleet määrarahat olivat 33,7 milj. euroa vuonna 2021, edellisenä vuonna määrärahaa oli käytettävissä 3,4 milj. euroa vähemmän. Määrärahan lisääntyminen aiheutui pääasiassa Itämeren ja vesien suojelun edistämisen, ympäristötehtävien palvelujen hankintaan sekä ilmastopaneelin ja ilmastohankkeiden määrärahojen lisääntymisestä. Määrärahan käyttö oli 11,5 milj. euroa eli lisääntyi 2,9 milj. eurolla. Määrärahaa siirtyi seuraavalle vuodelle 22,1 milj. euroa (19,4 milj. euroa edellisenä vuonna).

Myös momentin 35.10.61 Vesien- ja ympäristöhoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v) käytettävissä olevat määrarahat 37,4 milj. euroa olivat 3,8 milj. euroa (11 %) suuremmat, kuin edellisenä vuonna. Määrärahojen kasvuun vaikuttaa erityisesti aikaisemmalta vuodelta (2020) siirtyneet määrarahat 26,7 milj. euroa. Seuraavalle vuodelle määrärahaa siirtyi kuitenkin aikaisempaa enemmän 33,2 milj. euroa (muutos 3,5 milj. euroa). Määrärahojen käyttöä on hidastanut ensisijaisesti viljelijöiden ennakoitua pienempi halukkuus hakea peltojen kipsikäsittelyä ja viivästyminen ELY-keskuksien myöntämissä avustushankkeissa muun muassa henkilöresurssien vajauksen vuoksi.

Luvun 35.20 Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen määrärahat olivat yhteensä 21,1 milj. euroa, mikä yli oli kaksinkertainen määrä, 10,9 milj. euroa aiempaa enemmän. Määrärahoja käytettiin 2,8 milj. euroa, mikä on 2,1 mil. euroa edellisvuotta enemmän. Määrärahojen merkittävästä kasvusta aiheutuen määrärahaa siirtyi merkittävästi 18,3 milj. euroa (muutos 94 %). Merkittävimmät muutosta selittävät tekijät tapahtuivat m 35.20.04 Rakennetun ympäristön digitaalisen rekisterin ja alustan luominen (siirtomääräraha 3 v). Määrärahat olivat 15,7 milj. euroa, eli 8,5 milj. euroa ja 118 % aikaisempaa enemmän. Määrärahaa käytettiin 2,4 milj. euroa joka on aikaisempaan 1,7 milj. euroa aikaisempaa enemmän.

1.6.2 Tuotto- ja kululaskelma ja tase

Ympäristöministeriön vuoden 2021 tuotto- ja kululaskelman kulujäämä on 138,8 milj. euroa, noin 38 prosenttia edellisvuotta (37,9 milj. euroa) enemmän. Kulujäämän kasvuun vaikutti erityisesti satunnaisten tuottojen puuttuminen vuoden 2021 tilinpäätöksestä. Edellisenä vuonna satunnaisissa tuotoissa oli A-kruunun 24,0 milj euron suuruinen pääomittaminen. Lisäksi toiminnan kuluissa tapahtui merkittävä kasvu 5,6 milj. euroa (27 %) palvelujen ostojen osalta. Palvelujen ostot kasvoivat kehittämisen ja suunnittelun (35.01.07) määrärahojen kasvusta ja käytön lisääntymisestä vuoden 2021 aikana. Myös siirtotalouden kulut lisääntyivät merkittävästi 7,3 milj. eurolla (9 %). Siirtotalouden kuluissa merkittävin kasvu tapahtui valtionhallinnolle sekä elinkeinoelämälle maksettujen avustusten osalta. Käytettävissä olevien määrärahojen kasvu aiheutuu luonnollisesti hallitusohjelman mukaisista panostuksista ympäristöministeriön hallinnan alaisiin kohteisiin.

Toiminnan kulut ovat vertailukelpoisia kahden viimeisen vuoden osalta, sillä kahden vuoden ajan kansalliset sekä kansainväliset koronarajoitukset ovat vaikuttaneet esimerkiksi matkustukseen. Myös tapahtumien järjestäminen on ollut kahden vuoden ajan rajoitettua, joten kulut ovat vertailukelpoisia vuoden 2020 sekä 2021 osalta. Odotettavissa on muutoksia tulevan tilikauden osalta, sillä koronarajoitusten voidaan odottaa purkautuvan merkittävästi tulevaisuudessa.

Henkilöstökulut 20,7 milj. euroa muodostavat 43,0 prosenttia toiminnan kuluista ja niiden suhteellinen osuus laski 3,3 prosenttiyksikköä edellisvuoden tasosta, sillä ministeriön käytettävissä olevat määrärahat ovat lisääntyneet, mikä vaikuttaa muun muassa palvelujen ostojen kasvuun ja näin ollen henkilöstökulujen osuus toiminnan kuluista pienenee. Henkilöstökulut kuitenkin kokonaisuudessaan kasvoivat 1,6 milj. eurolla (8,2 %) mikä johtuu määräaikaisen henkilöstön lisääntymisestä.

Toiminnan tuotot olivat 0,8 milj. euroa ja kasvoivat 0,4 milj. euroa edellisvuoteen. Ministeriön toiminnan tuotot koostuivat muutaman yhteishankkeen tuotoista. Toiminnan tuottojen kasvu aiheutui pääasiassa etenkin EU rahoitteisten projektien lisääntymisestä vuonna 2021.

Ympäristöministeriön taseen loppusumma oli 59,4 milj. euroa (57,7 milj. euroa vuonna 2020). Aineettomissa oikeuksissa tapahtui merkittävä kasvu 2,5 milj. euroa (79 %) mikä aiheutui keskeneräisten hankintojen aktivoinnista käyttöomaisuuteen.

Käyttöomaisuusarvopaperit 56 milj. euroa sisältävät A-Kruunu Oy:n osuus 55 milj. euroa ja NEFCO Carbon Fundin osuus 1 milj. euroa.

Lyhytaikaiset saamiset 0,22 milj. euroa olivat 54 prosenttia edellisvuotta suuremmat. Lyhytaikaiset saamiset koostuivat pääasiassa siirtosaamisista 0,09 milj. euroa (0,09 milj. euroa vuonna 2020) ja muista lyhytaikaisista saamisista 0,12 milj. euroa (0,05 milj. euroa vuonna 2020). Muiden lyhytaikaisten saamisten kasvu aiheutuu yhteisrahoitteisen projektin jaksotuksista vuodelle 2021.

1.7 Sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslausuma

Ympäristöministeriö on arvioinut ministeriön osastojen ja tulosalueiden sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tilan itsearviointin perusteella sitä, miten ympäristöministeriön sisäinen valvonta ja siihen sisältyvä riskienhallinta täyttävät valtion talousarvioasetuksen 69 §:ssä säädetyt tavoitteet. Arviointi on tehty käyttäen apuna Valtiovarain controller -toiminnon suosittelemaa COSO 2013 -malliin perustuvaa arviointikehikkoa.

Itsearviointien sekä muiden tiedossa olevien seikkojen perusteella on kokonaisuudessaan arvioitavissa, että toiminnan ja taloudenhoidon perusprosessit ovat melko hyvällä tasolla ja täyttävät talousarvioasetuksen vaatimukset. Arvioinnin perusteella voidaan todeta, että sisäinen valvonta on yleisesti ottaen melko hyvällä tasolla.

Ministeriön riskienhallintapolitiikka on hyväksytty vuonna 2020, mutta riskienhallintamenettelyjä on kehitettävä edelleen. Lisäksi muutokset ICT-ympäristössä ja uusien digi-hankkeiden läpiviemisessä vaativat panostamista osaamisen kehittämiseen.

1.8 Arviointien tulokset

Ympäristöministeriössä ei tehty arviointeja vuonna 2021.

1.9 Yhteenvetotiedot väärinkäytöksistä

1.9.1 Virheitä ja väärinkäytöksiä koskevat yhteenvetotiedot

Kansallinen rahoitus

Ympäristöministeriössä ei ole kertomusvuonna havaittu uusia valtion tai sen vastuulla ole-
viin varoihin liittyviä, toimenpiteisiin johtaneita väärinkäytöksiä tai rikoksia.

EU-rahoitus

EU-rahoituksessa ei myöskään ole kertomusvuonna havaittu toimenpiteisiin johtaneita
väärinkäytöksiä tai rikoksia.

1.9.2 Takaisinperintää koskevat yhteenvetotiedot

Kansallinen rahoitus

Kansallisessa rahoituksessa ei kertomusvuonna ole tehty takaisinperintäpäätöksiä.

EU-rahoitus

EU-rahoituksessa ei kertomusvuonna ole tehty takaisinperintäpäätöksiä.

2 Talousarvion toteumalaskelma

Ympäristöministeriön talousarvion toteumalaskelma

Osaston, momentin ja tilijaottelun numero ja nimi	Tilinpäätös 2020	Talousarvio 2021 (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2021	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteuma %
12. Sekalaiset tulot	1 546 749,60	6 861 510	6 861 509,53	0,00	100
12.35.99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot	53 079,05	263 862	263 862,49	0,00	100
12.35.99.1. Maksullinen toiminta	2 355,00	1 990	1 990,00	0,00	100
12.35.99.2. Muut sekalaiset tulot	50 724,05	1 839	1 839,17	0,00	100
12.35.99.3. EU-rahoitus		260 033	260 033,32	0,00	100
12.39.04. Siirrettyjen määrärahojen peruutukset	1 493 670,55	6 597 647	6 597 647,04	0,00	100
13. Korkotulot, osakkeiden myyntitulot ja voiton tuloutukset		81	80,64	0,00	100
13.03.01. Osinkotulot, pääomanpalautukset ja osakkeiden myyntitulot		81	80,64	0,00	100
Tuloarviotilit yhteensä	1 546 749,60	6 861 590	6 861 590,17	0,00	100

Päälukon, momentin ja tilijaottelun numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2020	Talousarvio 2021 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2021 määrärahojen		Tilinpäätös 2021	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö 2021	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2021	Käyttö vuonna 2021 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
23. Valtioneuvoston kanslia	244 219,63	299 046	41 046,19	258 000,00	299 046,19	0,00	430 961,65	688 961,65	265 476,47	423 485,18
23.01.03. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot (S2)							86 843,97	86 843,97	86 843,97	0,0
23.01.03.1. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkausten menot							86 843,97	86 843,97	86 843,97	0,0
23.01.25. Terveet tilat 2028 (S3)	235 000,00	258 000	0,00	258 000,00	258 000,00	0,00	344 117,68	602 117,68	178 632,50	423 485,18
23.01.25.1. Terveet tilat 2028 (KPY)	235 000,00	258 000	0,00	258 000,00	258 000,00	0,00	344 117,68	602 117,68	178 632,50	423 485,18
23.01.29. Arvonlisäveromenot (A)	9 219,63	41 046	41 046,19		41 046,19	0,00				
24. Ulkoministeriön hallinnonala	171 150,00	852 000	5 759,80	846 240,20	852 000,00	0,00	478 835,15	1 330 835,15	337 873,95	992 610,20
24.90.68. Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyö (S3)	171 150,00	852 000	5 759,80	846 240,20	852 000,00	0,00	478 835,15	1 330 835,15	337 873,95	992 610,20
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	500 000,00	500 000	0,00	500 000,00	500 000,00	0,00	500 000,00	1 000 000,00	266 202,89	733 797,11
33.60.39. Palvelurakenteen kehittäminen (S3)	500 000,00	500 000	0,00	500 000,00	500 000,00	0,00	500 000,00	1 000 000,00	266 202,89	733 797,11
33.60.39.07. Ikäohjelma	500 000,00	500 000	0,00	500 000,00	500 000,00	0,00	500 000,00	1 000 000,00	266 202,89	733 797,11
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	211 756 252,28	197 215 793	97 207 980,60	100 007 812,86	197 215 793,46	0,00	98 050 536,68	293 686 655,68	137 768 089,30	149 321 270,34
35.01.01. Ympäristöministeriön toimintamenot (nettob) (S2)	34 191 000,00	31 431 000	11 901 522,78	19 529 477,22	31 431 000,00	0,00	18 835 764,55	50 266 764,55	30 737 287,33	19 529 477,22
35.01.01.01. Yhteiset menot (KPY)	22 760 000,00	22 595 000	11 579 246,22	11 015 753,78	22 595 000,00	0,00	10 866 667,07	33 461 667,07	22 445 913,29	11 015 753,78
35.01.01.06. KV- menot	2 000 000,00	1 600 000	200 811,42	1 399 188,58	1 600 000,00	0,00	682 665,00	2 282 665,00	883 476,42	1 399 188,58
35.01.01.07. Kehittäminen ja suunnittelu (KPY)	9 280 000,00	7 016 000	1 465,14	7 014 534,86	7 016 000,00	0,00	7 286 432,48	14 302 432,48	7 287 897,62	7 014 534,86
35.01.01.08. Eräät korvaukset (KPY)	151 000,00	220 000	120 000,00	100 000,00	220 000,00	0,00	0,00	220 000,00	120 000,00	100 000,00
35.01.29. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (A)	1 632 191,17	1 579 674	1 579 674,46		1 579 674,46	0,00				
35.01.65. Avustukset järjestöille ja ympäristöhoitoon (S3)	1 745 000,00	2 312 000	2 287 731,64	24 268,36	2 312 000,00	0,00	24 860,24	2 336 860,24	2 311 801,54	25 058,70
35.01.65.01. Avustukset järjestöille ja ympäristöhoitoon	1 645 000,00	1 712 000	1 687 731,64	24 268,36	1 712 000,00	0,00	24 860,24	1 736 860,24	1 711 801,54	25 058,70
35.01.65.02. Pidä Saaristo Siistinä ry:n alushankinta		500 000	500 000,00	0,00	500 000,00	0,00		500 000,00	500 000,00	0,00
35.01.65.03. Yleisavustus Suomen Metsäliitto ry:lle	100 000,00	100 000	100 000,00	0,00	100 000,00	0,00		100 000,00	100 000,00	0,00

Päälukon, momentin ja tilijaottelun numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2020	Talousarvio 2021 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2021 määrärahojen		Tilinpäätös 2021	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot				
			käyttö 2021	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2021	Käyttö vuonna 2021 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle	
35.10.20.	Ympäristövahinkojen torjunta (S3)	4 310 000,00	1 900 000	0,00	1 900 000,00	1 900 000,00	0,00	10 671 555,26	12 571 555,26	512 894,51	5 958 660,75
35.10.21.	Eräät luonnonsuojelun menot (S3)	23 549 000,00	27 824 155	1 623 110,65	26 201 044,35	27 824 155,00	0,00	14 788 976,36	42 613 131,36	5 625 537,59	36 987 593,77
35.10.22.	Eräät ympäristömenot (S3)	17 369 000,00	18 343 250	2 914 654,63	15 428 595,37	18 343 250,00	0,00	15 317 202,24	33 660 452,24	11 523 889,94	22 136 562,30
	35.10.22.1. Eräät ympäristömenot		17 243 250	2 914 654,63	14 328 595,37	17 243 250,00	0,00		17 243 250,00	2 914 654,63	14 328 595,37
	35.10.22.2. Ravinnekieritys (RRF pilari1) (EK) (varattu)		1 000 000	0,00	1 000 000,00	1 000 000,00	0,00		1 000 000,00	0,00	1 000 000,00
	35.10.22.3. Ympäristönkäsitely (RRF pilari1) (EK) (varattu)		100 000	0,00	100 000,00	100 000,00	0,00		100 000,00	0,00	100 000,00
35.10.52.	Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (S3)	71 462 000,00	70 942 000	70 942 000,00	0,00	70 942 000,00	0,00		70 942 000,00	70 942 000,00	0,00
35.10.60.	Siirto Öljysuojarahastoon (S3)		4 000 000	4 000 000,00	0,00	4 000 000,00	0,00		4 000 000,00	4 000 000,00	0,00
35.10.61.	Vesien- ja ympäristöhoidon edistäminen (S3)	30 263 550,00	12 820 090	392 404,25	12 427 685,75	12 820 090,00	0,00	24 555 075,20	37 375 165,20	7 149 473,77	30 225 691,43
35.10.63.	Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (S3)	15 032 511,11	12 666 624	11 164,71	12 655 459,29	12 666 624,00	0,00	3 120 000,11	15 786 624,11	11 164,71	15 775 459,40
	35.10.63.1. Luonnonsuojelualueiden hankinnasta ja korvauksesta aiheutuvat menot	14 972 511,11	12 586 624	11 164,71	12 575 459,29	12 586 624,00	0,00	3 100 000,11	15 686 624,11	11 164,71	15 675 459,40
	35.10.63.2. Yhteistoimintasopimusten perusteella maksettavat palkkiot (EK) (enintään)	60 000,00	80 000	0,00	80 000,00	80 000,00	0,00	20 000,00	100 000,00	0,00	100 000,00
35.10.65.	Öljyjätämaksulla rahoitettava öljyjätehuolto (S3)							1 000 000,00	1 000 000,00	502 703,96	0,00
35.10.66.	Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (S2)	2 062 000,00	1 762 000	1 390 793,79	371 206,21	1 762 000,00	0,00	303 627,47	2 065 627,47	1 694 421,26	371 206,21
35.20.04.	Rakennetun ympäristön digitaalisen rekisterin ja alustan luominen (S3)	7 200 000,00	9 230 000	6 893,15	9 223 106,85	9 230 000,00	0,00	6 494 654,45	15 724 654,45	2 357 672,75	13 366 981,70
35.20.06.	Vähähiilisen rakennetun ympäristön ohjelma (S3)		1 000 000	38 111,96	961 888,04	1 000 000,00	0,00		1 000 000,00	38 111,96	961 888,04
35.20.32.	Avustukset asunnottomuuden poistamiseksi ja asunnottomuuden tilastoinnin kehittäminen (S3)	200 000,00	200 000	0,00	200 000,00	200 000,00	0,00	200 000,00	400 000,00	0,00	400 000,00
35.20.37.	Avustukset vihreää siirtymää tukevan rakentamistoteuttamiseen (S3)	2 000 000,00	250 000	16 113,58	233 886,42	250 000,00	0,00	2 000 000,00	2 250 000,00	16 113,58	2 233 886,42
35.20.55.	Avustukset korjaustoimintaan (S3)	390 000,00	850 000	0,00	850 000,00	850 000,00	0,00	388 820,80	1 238 820,80	0,00	1 238 820,80
35.20.56.	Avustukset asuinrakennusten öljylämmityksestä luopumiseksi (S3)	150 000,00						150 000,00	150 000,00	41 211,40	108 788,60
35.20.64.	Avustukset rakennusperinnön hoitoon (S3)	200 000,00	105 000	103 805,00	1 195,00	105 000,00	0,00	200 000,00	305 000,00	303 805,00	1 195,00
Määrärahatilit yhteensä		212 671 621,91	198 866 840	97 254 786,59	101 612 053,06	198 866 839,65	0,00	99 460 333,48	296 706 452,48	138 637 642,61	151 471 162,83

Ympäristöministeriön talousarvion toteutumalaskelman tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä momentin tarkkuudella

Valtuudet ja niiden käyttö (1 000 €)¹⁾

Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1 000 €)

Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy ²⁾	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö ³⁾	Vuoden 2021 valtuudet					Uusittu v. 2022 TA:ssa	Talous- arvio- menot 2021	Määrä- raha- tarve 2022	Määrä- raha- tarve 2023	Määrä- raha- tarve 2024	Määrä- raha- tarve myöhemmin	Määräraha- tarve yhteensä
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä							
35.10.22. Eräät ympäristömenot		4 300 000		4 300 000	4 300 000	0			1 300 000	1 300 000	1 300 000	400 000	4 300 000
Aikaisempien vuosien valtuudet													
Vuonna 2021 käytettävissä olleet valtuudet		4 300 000		4 300 000	4 300 000	0			1 300 000	1 300 000	1 300 000	400 000	4 300 000
35.10.61. Vesien- ja ympäristönhoidon edistäminen		3 500 000		3 500 000		3 500 000							
Aikaisempien vuosien valtuudet													
Vuonna 2021 käytettävissä olleet valtuudet		3 500 000		3 500 000		3 500 000							
35.10.63. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot		10 000 000		10 000 000		10 000 000							
Aikaisempien vuosien valtuudet													
Vuonna 2021 käytettävissä olleet valtuudet		10 000 000		10 000 000		10 000 000							
Yhteensä		17 800 000		17 800 000	4 300 000	13 500 000	0	0	1 300 000	1 300 000	1 300 000	400 000	4 300 000
Aikaisempien vuosien valtuudet, josta													
• korkotuki- tms. valtuudet ⁴⁾													
Vuonna 2021 käytettävissä olleet valtuudet, josta													
• korkotuki- tms. valtuudet ⁴⁾													

1) Valtuuden ja sen käytön määräksi merkitään tehdyn tilauksen sopimushinta tai sitoumuksen määrä silloin, kun valtuus on rajattu alun perin muulla tavalla, mutta valtuuden käytön johdosta annetaan euromääräinen sitoumus. Korkotuetun lainakannan enimmäismääränä määritellyt korkotukivaltuudet ja muut vastaavat valtuudet eritellään lisäksi omilla riveillään.

2) Myös pääluokan tai luvun päätösosassa myönnetty valtuudet sisällytetään taulukkoon. Tällöin luvun tai momentin numerotunnukseksi merkitään "00".

3) Esitetään yhteismäärä niistä aikaisempina varainhoitovuosina käytetyistä valtuuksista, joista varainhoitovuotena on aiheutunut menoja tai joista aiheutuu menoja tulevana varainhoitovuosina.

4) Korkotukilainojen lainakannan enimmäismääränä tai valtionapuun oikeuttavien kustannusten enimmäismääränä tai muulla vastaavalla tavalla myönnettyjen valtuuksien määrä. Erittely esitetään vain, jos momentti (ja yhteensä) sisältää tällä tavoin määriteltyjä valtuuksia.

3 Tuotto- ja kululaskelma

Ympäristöministeriön tuotto- ja kululaskelma

	1.1.2021–31.12.2021		1.1.2020–31.12.2020	
TOIMINNAN TUOTOT				
Maksullisen toiminnan tuotot	1 990,00		2 355,00	
Muut toiminnan tuotot	<u>814 381,24</u>	816 371,24	<u>380 670,28</u>	383 025,28
TOIMINNAN KULUT				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	21 418,33		22 345,53	
Henkilöstökulut	20 748 250,49		19 180 438,74	
Vuokrat	6 626,03		11 212,32	
Palvelujen ostot	26 650 859,16		21 045 508,74	
Muut kulut	713 963,17		740 469,48	
Poistot	<u>166 066,30</u>	<u>-48 307 183,48</u>	<u>165 701,61</u>	<u>-41 165 676,42</u>
JÄÄMÄ I		-47 490 812,24		-40 782 651,14
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Rahoitustuotot	1 074,59		403,15	
Rahoituskulut	<u>0,00</u>	1 074,59	<u>-62,16</u>	340,99
SATUNNAISET TUOTOT JA KULUT				
Satunnaiset tuotot	0,00		24 000 062,16	
Satunnaiset kulut	<u>-4 584,20</u>	<u>-4 584,20</u>	<u>0,00</u>	<u>24 000 062,16</u>
JÄÄMÄ II		-47 494 321,85		-16 782 247,99
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Kulut				
Siirtotalouden kulut paikallishallinnolle	3 286 762,51		4 224 734,13	
Siirtotalouden kulut elinkeinoelämälle	75 233 663,97		72 915 465,70	

	1.1.2021–31.12.2021		1.1.2020–31.12.2020	
Siirtotalouden kulut voittoa tavoittelemattomille yhteisöille	3 382 377,88		3 542 210,86	
Siirtotalouden kulut kotitalouksille	0,00		759,51	
Muut siirtotalouden kulut ulkomaille	1 479 161,86		1 525 599,73	
Siirtotalouden kulut valtionhallinnolle	<u>6 128 974,52</u>	<u>-89 510 940,74</u>	<u>15 000,00</u>	<u>-82 223 769,93</u>
JÄÄMÄ III		-137 005 262,59		-99 006 017,92
TUOTOT VEROISTA JA PAKOLLISISTA MAKSUISTA				
Suoritettut arvonlisäverot	<u>-1 762 533,79</u>	<u>-1 762 533,79</u>	<u>-1 819 395,81</u>	<u>-1 819 395,81</u>
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULUJÄÄMÄ		<u>-138 767 796,38</u>		<u>-100 825 413,73</u>

4 Tase

Ympäristöministeriön tase

	12/31/2021		12/31/2020	
VASTAAVAA				
KÄYTTÖMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SIIJOITUKSET				
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET				
Aineettomat oikeudet	3 185 766,06		655 034,54	
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	<u>0,00</u>	3 185 766,06	<u>959 835,25</u>	1 614 869,79
KÄYTTÖMAISUUSARVOPAPERIT JA MUUT PITKÄAIKAISET SIIJOITUKSET				
Käyttöomaisuusarvopaperit	31 953 630,00		31 953 630,00	
Muut pitkäaikaiset euromääräiset sijoitukset	<u>24 000 000,00</u>	<u>55 953 630,00</u>	<u>24 000 000,00</u>	<u>55 953 630,00</u>
KÄYTTÖMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SIIJOITUKSET YHTEENSÄ		59 139 396,06		57 568 499,79
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS				
LYHYTAIKAISET SAAMISET				
Myyntisaamiset	15 095,09		3 600,00	
Siirtosaamiset	88 809,18		91 767,37	
Muut lyhytaikaiset saamiset	<u>120 138,73</u>	224 043,00	<u>49 878,19</u>	145 245,56
RAHAT, PANKKISAAMISET JA MUUT RAHOITUSVARAT				
Kirjanpitoyksikön menotilit	<u>-227,27</u>	<u>-227,27</u>	<u>-157,04</u>	<u>-157,04</u>
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS YHTEENSÄ		223 815,73		145 088,52
VASTAAVAA YHTEENSÄ		<u>59 363 211,79</u>		<u>57 713 588,31</u>

	12/31/2021		12/31/2020	
VASTATTAVAA				
OMA PÄÄOMA				
VALTION PÄÄOMA				
Valtion pääoma 1.1.1998	230 590 552,26		230 590 552,26	
Edellisten tilikausien pääoman muutos	-212 387 890,56		-249 401 121,40	
Pääoman siirrot	142 795 250,75		137 838 644,57	
Tilikauden tuotto-/kulujäämä	<u>-138 767 796,38</u>	22 230 116,07	<u>-100 825 413,73</u>	18 202 661,70
VIERAS PÄÄOMA				
LYHYTAIKAINEN VIERAS PÄÄOMA				
Talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen yhdistilit	13 321 276,92		21 934 366,34	
Saadut ennakot	117 176,77		120 602,52	
Ostovelat	15 711 243,92		11 198 384,25	
Kirjanpitoyksiköiden väliset tilitykset	483 377,03		408 701,31	
Edelleen tilitettävät erät	419 922,91		373 178,60	
Siirtovelat	4 273 598,99		4 026 386,54	
Muut lyhytaikaiset velat	<u>2 806 499,18</u>	<u>37 133 095,72</u>	<u>1 449 307,05</u>	<u>39 510 926,61</u>
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ		37 133 095,72		39 510 926,61
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		<u>59 363 211,79</u>		<u>57 713 588,31</u>

5 Liitetiedot

5.1 Tilinpäätöslitteet

Liite 1: Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet ja vertailtavuus

Liite 2: Nettotuetut tulot ja menot

Liite 3: Arviomäärärahojen ylitykset

Liite 4: Peruutetut siirretyt määrärahat

Liite 5: Henkilöstökulujen erittely

Liite 6: Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet ja niiden muutokset

Liite 7: Kansallis- ja käyttöomaisuuden sekä muiden pitkävaikutteisten menojen poistot

Liite 8: Rahoitustuotot ja -kulut

Liite 9: Talousarvionaloudesta annetut lainat

Liite 10: Arvopaperit ja oman pääoman ehtoiset sijoitukset

Liite 11: Taseen rahoituserät ja velat

Liite 12: Valtiontakaukset ja -takuut sekä muut monivuotiset vastuut

Liite 13: Taseeseen sisältyvät rahastoidut varat

Liite 14: Taseeseen sisällyttömät rahastoidut varat

Liite 15: Velan muutokset

Liite 16: Velan maturiteettijakauma ja duraatio

Liite 17: Oikeiden ja riittävien tietojen antamiseksi tarvittavat muut täydentävät tiedot

Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 1: Selvitys tilinpäätöksen laatimisperusteista ja vertailtavuudesta

1. Budjetointia koskevat muutokset

Momentin: 35.01.01 Ympäristöministeriön toimintamenot, perusteluja täydennettiin siten, että määrärahaa saa käyttää myös EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitussuutta koskevien menojen, hankekohtaisten Life-avustusten ja Life-hankkeiden valmisteluavustusten maksamiseen.

Eräät ympäristömenot momentin 35.10.22 perusteluita muutettiin, niin että määrärahaa saa käyttää myös EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitussuutta koskevien menojen maksamiseen ja ympäristötiedon tuottamiseen.

Määrärahatili 35.20.06 Vähähiilisen rakennetun ympäristön ohjelma lisättiin talousarvioon. Määrärahaa saa käyttää sen jälkeen, kun Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä annettu neuvoston päätös (EU, Euratom) 2020/2053 on tullut voimaan.

Määrärahatili 35.20.30 Vuokra-asukkaiden talousongelmien ehkäiseminen poistettiin talousarviosta.

Momentin 35.20.34 Avustukset kuntien kiinteistöjen öljylämmityksestä luopumiseen perusteluita muutettiin siten, että vuodelta 2020 siirtyneestä määrärahasta avustusta myönnetään 30 % avustuspäätöksessä avustettaviksi hyväksytyistä ja toteutuneista kustannuksista.

Momentin 35.20.37 Avustukset tuulivoimakaavoitukseen perusteluja muutettiin siten, että määrärahaa saa käyttää EU-elpymisvälineen tavoitteiden mukaisiin, ensisijaisesti elpymisvälineestä tuettavien vihreän siirtymän investointihankkeiden viranomaiskäsittelyihin kaavoituksen, luvituksen ja niihin liittyvien selvityksien osalta.

Momentin 35.20.56 Avustukset asuinrakennusten öljylämmityksestä luopumiseksi perusteluja täydennettiin siten, että määrärahasta on varattu 25 000 000 euroa öljystä luopumisen avustuksiin (RRF pilari1) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa. Myöntämispäätöksiä saa tehdä sen jälkeen, kun Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä annettu neuvoston päätös (EU, Euratom) 2020/2053 on tullut voimaan.

2. Käytetty valuuttakurssi

Myyntisaamisiin eikä ostovelkoihin tilinpäätösvaiheessa sisältynyt valuuttamääräisiä eriä.

3. Arvostus- ja jaksotusperiaatteet

Tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostus- ja jaksotusperiaatteet eivät ole olennaisilta osin muuttuneet eivätkä vaikuta tilikauden tuotto- ja kulujäämään eivätkä taseessa ilmoitettavien erien muodostumiseen.

4. Aikaisempiin vuosiin kohdistuvat erät

Olennaisia aikaisempiin vuosiin kohdistuvia virheiden oikaisuja ei tilivuoden aikana tehty.

5. Tilinpäätösvuoden vertailtavuus

Tilinpäätöksen vertailtavuus aikaisempaan vuoteen on jokseenkin mahdollista. Vuosi 2021 on edellisen tilikauden 2020 kanssa samankaltainen koronarajoitusten osalta.

6. Olennaisimmat muutokset tilinpäätösvuoden jälkeisissä tapahtumissa

Tilinpäätösvuoden jälkeisissä tapahtumissa voidaan olettaa tapahtuvan merkittäviä muutoksia, sillä koronarajoituksissa voidaan odottaa tapahtuvan muutoksia vapautuneempaan suuntaan. Muun muassa matkustuksen voidaan olettaa lisääntyvän tulevan vuoden aikana ja yhteiskunnan rajoitusten purkaminen aiheuttaa laajoja muutoksia myös ministeriön toimintaan. Vaikutusten yksityiskohtaisia ja tarkkoja vaikutuksia on kuitenkin vaikea vielä tässä vaiheessa arvioida.

Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 2: Nettoutetut menot

Momentin numero ja nimi	Tilinpäätös 2020	Talousarvio 2021 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2021 määrärahojen		Tilinpäätös 2021	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot				
			käyttö vuonna 2021	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2021	Käyttö vuonna 2021 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle	
35.01.01.	Bruttomenot	34 502 389,81	32 231 000	12 429 445,21	31 958 922,43					31 290 790,03	
Ympäristöministeriön toimintamenot (nettob)(S2)	Bruttotulot	311 389,81	800 000	527 922,43	527 922,43					553 502,70	
	Nettomenot	34 191 000,00	31 431 000	11 901 522,78	19 529 477,22	31 431 000,00	0,00	18 835 764,55	50 266 764,55	30 737 287,33	19 529 477,22

Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 3: Arviomäärärahojen ylitykset

Ympäristöministeriöllä ei ole esitettävää liitteelle 3.

Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 4: Peruutetut siirretyt määrärahat

Pääloukan ja tilijaottelun numero ja nimi	Peruutettu	
	Tilijaottelu	Yhteensä
24. Ulkoministeriön hallinnonala		351,00
Vuosi 2019		351,00
24.90.68. Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyö (S3)	351,00	
35. Ympäristöministeriön hallinnonala		6 597 296,04
Vuosi 2019		6 597 296,04
35.10.20. Ympäristövahinkojen torjunta (S3)	6 100 000,00	
35.10.65. Öljyjättemaksulla rahoitettava öljyjätehuolto (S3)	497 296,04	
Pääloukat yhteensä		6 597 647,04
Vuosi 2019		6 597 647,04

Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 5: Henkilöstökulujen erittely

	2021	2020
Henkilöstökulut	17 509 462,49	16 239 687,48
Palkat ja palkkiot	17 227 035,89	15 989 704,10
Tulosperusteiset erät	0,00	0,00
Lomapalkkavelan muutos	282 426,60	249 983,38
Henkilösivukulut	3 238 788,00	2 940 751,26
Eläkekulut	2 870 844,15	2 638 616,48
Muut henkilösivukulut	367 943,85	302 134,78
Yhteensä	20 748 250,49	19 180 438,74
Johdon palkat ja palkkiot, josta	934 595,78	669 340,67
• tulosperusteiset erät	0,00	0,00
Luontoisedut ja muut taloudelliset etuudet	960,00	800,00
Johto	960,00	800,00
Muu henkilöstö	0,00	0,00

Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 6: Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet ja niiden muutokset

Ympäristöministeriöllä ei ole esitettävää liitteelle 6.

Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 7: Kansallis- ja käyttöomaisuuden sekä muiden pitkävaikutteisten menojen poistot

Ympäristöministeriöllä ei ole esitettävää liitteelle 7.

Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 8: Rahoitustuotot ja -kulut

Ympäristöministeriöllä ei ole esitettävää liitteelle 8.

Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 9: Talousarvionaloudesta annetut lainat

Ympäristöministeriöllä ei ole esitettävää liitteelle 9.

Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 10: Arvopaperit ja oman pääoman ehtoiset sijoitukset

Käyttö- ja rahoitusomaisuusarvopaperit

	12/31/2021					12/31/2020		
	Kaple- määrä	Markkina- arvo	Kirjanpito- arvo	Omistus- osuus %	Myynti- oikeuksien alaraja %	Saadut osingot	Markkina- arvo	Kirjanpito- arvo
Julkisesti noteeratut osakkeet ja osuudet		1 031,52	630,00			80,64	822,36	630,00
Aktia Pankki Oyj:n A-osakkeet	84	1 031,52	630,00	0,00	0,00	80,64	822,36	630,00
Julkisesti noteeraamattomat osakkeet ja osuudet			31 953 000,00			0,00		31 953 000,00
NEFCO Carbon Fund			1 000 000,00			0,00		1 000 000,00
A-Kruunu Oy	50 640		30 953 000,00	100,00		0,00		30 953 000,00
Osakkeet ja osuudet yhteensä			31 953 630,00			80,64		31 953 630,00

Muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset

	Kirjanpitoarvo 31.12.2021	Kirjanpitoarvo 31.12.2020
Liikelaitos	0,00	0,00
• Peruspääoma	0,00	0,00
• Muu oma pääoma	0,00	0,00
Muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset	24 000 000,00	24 000 000,00
A-Kruunu Oy	24 000 000,00	24 000 000,00
Yhteensä	24 000 000,00	24 000 000,00

Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 11: Taseen rahoituserät ja velat

Ympäristöministeriöllä ei ole esitettävää liitteelle 11.

Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 12: Valtiontakaukset ja -takuut sekä muut monivuotiset vastuut

Ympäristöministeriöllä ei ole esitettävää liitteelle 12.

Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 13: Taseeseen sisältyvät rahastoidut varat

Ympäristöministeriöllä ei ole esitettävää liitteelle 13.

Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 14: Taseeseen sisältyvät rahastoidut varat

Nimi	Taseen loppusumma tai varojen määrä	Organisaation toiminta-alue tai varojen käyttötarkoitus
Rahastot		
Öljysuojarahasto	13 321 276,92	<p>Öljysuojarahasto on Ympäristöministeriön hoidossa oleva valtion talousarvion ulkopuolinen rahasto.</p> <p>Öljysuojarahastosta korvataan öljyvahinkoja ja niiden torjunnan kustannuksia sekä hankinta- ja ylläpitokustannuksia. Öljysuojarahaston varoista voidaan myös harkinnanvaraisesti korvata öljyn pilaamien maa-alueiden puhdistamiskustannuksia.</p> <p>L öljysuojarahastosta (1406/2004)</p>

Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 15: Velan muutokset

Ympäristöministeriöllä ei ole esitettävää liitteelle 15.

Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 16: Velan maturiteettijakauma ja duraatio

Ympäristöministeriöllä ei ole esitettävää liitteelle 16.

Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 17: Oikeiden ja riittävien tietojen antamiseksi tarvittavat muut täydentävät tiedot

Ympäristöministeriön tilinpäätöksessä on annettu oikeat ja riittävät tiedot tilinpäätös-
laskelmissa ja niiden liitteenä annetuissa tiedoissa sekä toimintakertomuksessa.

6 Allekirjoitukset

Tilinpäätös on hyväksytty Helsingissä 26.2.2022

Ympäristö- ja ilmastoministeri

Emma Kari

Kansliapäällikkö

Juhani Damski

Tilintarkastajan merkintä

Valtiontalouden tarkastusvirasto on tarkastanut tämän tilinpäätöksen

ja tarkastuksesta on annettu tilintarkastuskertomus . .2022.

Helsingissä . .2022

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet

ISBN: 978-952-361-234-1 PDF
ISSN: 2490-1024 PDF